

Adresa di pi Internet:
[www. banaarmneasca.tk](http://www.banaarmneasca.tk)
E-mail: piceavad@cmb.ro
Pareia:
banaarmneasca@yahoo.com
ISSN - 1582 - 7607

Alânceashti unâ oarâ tu trei meshi
Anlu IX, nr. 4/5 (37/38) 2004,
Bucureshti-România
32 di padzinji - 40.000 lei

BANA

ARMÂNNEASCĂ

REVISTĂ DI INFORMATSII SHI CULTURĂ A ARMÂNJORÛ DI PISTI TUTÛ

Bisearica armânească di Corcea shi douâ musheati feati armâni, una di Bucureshti, Mirela alu Cucotu shi alantâ di Peshtera, tsi ashteaptâ sâ-sh bagâ cârunjli , sigura, cu ficioni armânji shi tu unâ bisearicâ armânească.

TRÂ MULTSĂ ANJI 2005!

Editorù: Dumitru Piceava

Revista
“Bana Armânească”
Thimiljunită tu anlu 1996 di
Dumitru PICEAVA
Editată di Fundatsia
”Bana Armânească”

Tu aesti numiri: 3-4 (37-38) - 2004

“Rolu a Pistiljei...” (D.Piceava)....2,3,4
 “Paraclisea...”(Tacu Gugacù), Yioryi
 alu Huleani.....4/5
 “Simpozionlu di Velingrad”, “Limba
 armânească shi...” (DSP).....6/7
 Gica Godi shi Spiru Fuchi (Kira
 Mantsu..... 8/9
 Festival ProEtnica Sighishoara - 2004
 (Tacu Babali).....10/11 shi 27
 Festivalu di Scopia (DSP).....12/13
 Dimândarea pârintească (DSP)...14/15
 Gigi Becali (Tacu Piceava), Goran
 Pushuticlu.....16/17
 Spectacol SCA (DSP), Flori Costea..18
 Bisearica...(Horea Hristu), A. Kristo.19
 Armânjlji tu muabeti Viena..... 20
 Congreslu a muljerloru.....21
 Andamusea SEEMO di Tirana...22/23
 Memoriu alu H. Căndroveanu, Y.
 Telea, Kira Mantsu.....24
 Apandisi cârtilivoasi (“?” ,V. Dzega)25
 Armânj Machidonj (Brane
 Shtefanoski).....26/27
 Cârciunlu la Armânji (Cola alu Shoci,
 Mariana Bara, Mihaili Pulio).....28
 Etnofestival Mulovishte (Pr. Sashu
 Yerândă), A. Pasha, Nik Cheaici....29
 Carti disheljisă (I. Perifan), Marilena
 Kahl, Urminipsiri, Spiro Poci.....30/31

Revista poati s-hibă yivâsîtă
shi pi Internet la adresa:
www.banaarmaneasca.tk
Poshta electromnică:
E-mail: piceavad@cmb.ro
Pareia di muabeti:
banaarmaneasca@yahoogroups.com
ISSN - 1582-7607

Abonamentili
 s-facù la adresa a Redactsiljei.
 Pâhâlu a unui abonamentu ti unù
 anù easti: **Ti yivâsitorlji di**
România: 190.000 di lei. Ti
yivâsitorlji di tu xeani: 20 \$ SUA.

Câpăchili 1 shi 4: Stefan PICEAVA

Rolu a Pistiljei shi a Bisearicâljei crishtin-ortodoxâ ti tsânearea tru banâ a miletiljei armânească

Pistea crishtinâ

Sâ spunî cã pistea crishtinâ, cari ahâtù di multu u alâxi bana spiritualâ a lumiljei, s-amintâ ditù unâ ananghi istoricâ.

Atumtsea cându s-apruche “axirea a chiroelui” icâ vini chiroelu, dupâ cumù s-aspuni tu Ayea Yrama (Sâmta scriiturâ), Dumnidzâ pitricu tu lumi isâsh Hiljlu-a Lui, Hristolu, ta s-thimiljusească pistea atsea alithea shi s-disheljidâ a lumiljei calea câta nchiului. (Nchiuluirea icâ ascâparea easti ljiirtarea icâ amintarea di ljiirtari ti amârtili fapci icâ ascâparea di culâsirea dumnidzascâ).

Pistea crishtinâ, cari easti religia tsi ari ca timeljiù pistea tu Hristolu sh-tu nvitsâturli a Lui, nica ditù ahurhitâ, fu unù elementu, unâ fortsâ di ligâturâ spiritualâ, sotsialâ shi chiola lingvisticâ fârâ preaclji namisa di oaminjlji cari u mbrâtsitarâ.

Voîu s-aspunù ma largu câ una di nai ma aleptili hâri tsi furâ durusiti a oaminjlorù di Dumnidzâ fu dhoara a zburâriljei. Pritù aestâ tâmâsîtâ hari oaminjlji potù s-dimândâ unù cu alantu shi sâ-sh spunâ minduirli shi duchirli a lorù.

Hârgiurli

ti tipusearea a alushtorù doauâ numiri: 3-4 (37-38), 2005 (1.000 cumâts), furâ fapci di câtrâ **Editorù** shi cu agiutorù di la tinjisitlu **Teyea Budesh** di Bucureshti. Efhâristisimù a cuvârdâlu armânù cumù shi-a tutolorù atsilorù tsi nâ agiutarâ pânâ tora ta s-putemù sâ scutemù tru migdani aestâ revistâ sh-yinù cu pârâcâlseara câtrâ tuts Armânjlji cu vreami ti fara sh-cultura armânească s-nâ agiutâ sh-di aoa shi nclo. Mash ashitsi va s-putemu sh-noi, tu aradha a noastâ, s-lji-agiutâmù Armânjlji.

Adresa a redactsiljei:

Sos. PANTELIMON, nr. 258, bl. 47, sc. D, et. 6, ap. 241, cod 73559, Bucureshti. Telefon: 021/6282786 shi 0723/609266.

“Fundatia Bana Armânească”

Cont IBAN:

RO37RNCB5017000072800001

- BCR, Sucursala Stefan cel Mare, 32, sector 2, Bucureshti.

Ca oaminjlji s-poatâ sâ s-achicâsească unù cu alantu, aestâ aleptâ hari, zburârea, lipseashti ta s-hibâ faptâ, fârâ di alta, tu unâ limbâ tsi easti achicâsîtâ nu mash di atselù tsi u zburashti mea sh-di atselù tsi u ascultâ. Ligatù di aestâ idei aflâmù tu Vivlii unâ urnechi multu uidisitâ cari nâ u deadi Hristolu.

Di cara lâ deadi a atsilorù 12 Apostalji nvitsâtura a Lui sh-lâ durusi putearea ta s-arâspândească ma largu lunjina vluisitâ a Vangheljlui a Lui lâ dzâsi: “*Nidzets, anvitsats tuti miletsli. Nidzets tu tutâ lumea shi arâspândits Vangheljlu la tutâ fâptura*”.

Dinâoarâ tsi Sâmtulù Duhù s-dipusi pristi cafi unù di elji, tu noima di limbi di focù, tu dzua tsintsi dzâtsinji, dzuâ tsi lo numa di dzua di thimiljusi a bâsearicâljei crishtinâ - elji, Apostalji, cari dixirâ doara ta s-azburascâ tu ma multi limbi, arâspândirâ tu tuti miletsli averurli a noauâljei pisti, a pistiljei crishtinâ.

Ditù aesti s-veadi câ Apostalji eara dicutotalui cândâsits câ ndreptulù sh-putearea ta s-arâspândească pisti tutù Vangheljlu, nu lâ fu durusitù tu noima ta s-asiyuripsească pritù aesta stâpuirea ali unâ singurâ limbâ icâ a unui singur populù tu crishtinâtati - câ atumtsea vrea s-poatâ sâ s-dzâcâ câ pritù pistea crishtinâ vrea s-caftâ s-aibâ unù scupo pulitic sh-nitsi cumù ti furnjia ti cari furâ aleptsâ dimec “*arâspândirea a pistiljei crishtinâ la tuti miletsli fârâ dyeafurauâ di arâzgâ icâ natsionalitati*”.

Ditù atseali spusi ma nsusù s-veadi multu ghini câ arâspândirea a nvitsâtur-lorù a Vangheljlui poati sâ s-facâ tu tuti limbili natsionali, chiola, dzâtsemù noi, shi tu limba a noastâ armânească.

Lucru tsi, ti amârtili mari ama, nica nu s-fatsi a câ populu armânescu fu protlu populù ditù Balcanji cari fu crishtinipsitù.

Ndoauâ zboarâ ligati di crishtinipsirea a Armânjlorù

Armânjlji suntu unâ mileti cari fu crishtinipsitâ nica ditù chiroelu cându ahurhi sâ s-arâspândească pistea crishtinâ. Ditù Vivlii s-cunoashti câ arâspândirea a pistiljei crishtinâ tu Machidunii sh-tu ntreaga Peninsula Balcanicâ s-featsi di câtrâ Sâmtulù

Acuarelă di Stefan Cioriciu - 1989

Apostol Pavel shi matitadzli a lui ahurhinalui cu anlu 51 dupâ Hristolu, tsi va dzâcâ, la 200 di anji dupâ acâtsarea a Machiduniiljei di câtrâ Romanji shi alâxirea a ljei tu provincii romanâ.

Va s-aducè aminti ndoauâ di faptili a Apostalui Pavel di crishtinipsiri a Machiduneanilorù ashî cumù-lji suntu zuyrâpsiti tu Vivlii: Shi noaptealji si alânci alù Pavel unâ fantasmâ. Unù bârbatù machiduneanù tsi sincljina sh-dzâtsea: “Trets tu Machidunii sh-nâ agiutâ”.

Anchisindalui cu câravea di Troa s-dusirâ ndreptu Neapoli. (12) Shi di aclo Filipi, cari eara prota tsitati a alishte parti a Machiduniiljei shi a coloniiljei romanâ. Shi ashî ahurhi Pavel s-arâspândeascâ prîtù Machidunii pîstea crishtinâ iara protlu Machiduneanù cari fu pâtidzatù fu unâ muljeari cu numa di Lidia.

Câ limba tu cari Armânjlji apruchearâ pîstea crishtinâ fu latina s-veadi ditù atsea câ zboarâli di timeljiù a ljei poartâ tu limba armâneascâ numi clirunumsiti ditù latinâ: crishtin, Dumnidzâ, crutsi, bâsearicâ, pâtedzù, hilji, preftu, pângân, mirmintu, cumânicari, blâstemù etc.

Calendarlu shi sârbâtorli: simptâmânâ, Dumânicâ, Sâmbâtâ, Pashti, Preasinji, Stâ-Mâria, Sum-Medru, Sum-Ketru, ayiu, sârbâtoari etc.

Zboarâli crishtini gârtsehsâ anichisirâ tu limba armâneascâ tu chirolu bizantinù, altili chiola tu eta modernâ, tu oara tu cari limba greacă eara bâgatâ cu fortsa tu bisertsâli armâneshtsâ.

Bisearica crishtin-ortodoxâ shi miletea armâneascâ

Cu chirolu, ma multu dupâ Edictulù alù Constantin (313), furâ timiljiusiti episcopati tu nai ma multsâlji câsâbadz ditù Machidunii, Sârunâ hiindalui centrul nai ma importantu.

Fârâ di alta câ, tu unâ nai cari multu chiru fu bilingvâ, slujba icâ huzmitipsirea vâcufescâ s-tsânea tu limba latinâ icâ tu atsea greacă, tsi eara ligatù di limba a pistimenilorù, shi di multi ori tu doauli limbi tu idyulù câsâbâ, ca Thesalonic, shi niscânti ori Consatntinopol (Lazaru, 1986:50). Nu sâ shtii tsi s-featsi cu bisertsâli di limbâ latinâ dupâ tsi Amirâriljea ditù Datâ fu elenizatâ, ahurhinalui cu Heraclius (612 d.Hr.).

Atumtsea cându alâncescu informatsiili ligati di populatsia di limbâ romanâ ditù Njeadzâ-noapti a Balcanjilorù, s-veadi câ Vlahilji avea episcopatu a lorù, cumù aspunea Petree Nâsturel tu cartea

MUTREA-NÂ DOAMNE ...

*Tu-orli ascuri shi-mplini di sicleti,
Cu suflitù chitrusitù di mârinari
Shi apitrusitu di minduerli shcreti,
Shedù aplicatu shi-Lji caftu ascâpari:*

*Dipuni-Ts Doamne nutrita-Ts pisti noi
Shi-ascapâ-nâ miletea tsi nâ-i datâ,
Di virveruri shi di nicurmati ploï,
Cumù sh-di ehtsrâlji ditù vitsinatâ.*

*Mutrea-nâ Doamne shi-alasâ-a Ta
lunjinâ,
Pristi miletea-a noastâ armâneascâ,
Ta sâ-sh bâneadzâ ea, tu pîstea-lji
crishtinâ,
Sh-vâr s-nu ma poatâ tu ets s-u
cârteascâ.*

D.S.P.

“Aromânii, istorie, limbâ, destin, 1978:224”, câtse unù manuscris ditù biblioteca a bisericâljei Sâmtulù Clement di Achris, ditù eta XI-lea, poartâ ipuyrâfia alù **Ioannes, preftu a prisâmtului episcopat a Vlahilorù”**.

Di la crishtinipsirea a lorù shi pânâ tu anlu 1204, Armânjlji tsânurâ ditù punctu dim videari ecleziastic icâ vâcufescu di Bisearica Ortodoxâ di Constantinopol, cu tuti mitropoliili si episcopatili a ljei, nafoarâ di Metsovo cari avea Exarhatlu a ljei. (Vasile Diamandi Amniceanu).

Tu anlu 1204 amirâlu Ioanitsiu dimândâ ca tuti bâseritsli ditù amirâriljea a lui Vlaho-Vâryarâ s-tsânâ di Roma. Apofasea fu tinjisitâ pânâ tu anlu 1206, cându ligâturli namisa di Ioanitsiu shi Papa di la Roma furâ curmati ditù itia a Crutsiatilorù. Bisertsâli furâ turnati deapoi la Mitropolia Ortodoxâ di Constantinopol. Aestâ apofasi vrea s-eara unâ faptâ cari vrea s-alâxea mira a Armânjlorù ditù Balcanji.

Pritù Bula a amirâlui Vasili II-lu bulgaractonlu ditù anlu 1214, Vlahilji ditù Tratsia shi Macedonia tsânea di Mitropolia di Ohrid (Iustina Prima).

(Bula fu aflatâ di istoriclu rus Golubinski la muntli Sinai. Aestu documentu scoati tru miydani ti prota oarâ câ Armânjlji avurâ unù episcopat a lorù).

Ditù anlu 1767, cându aestu episcopat di Ohrid, cunoscutù sumù numa di Iustina Prima, fu ncljisu di Turtsâ shi pânâ tora, Armânjlji machiduneanji nu puturâ s-amintâ unâ bisearicâ natsionalâ.

Tu tutù chirolu di ma multu di 500 di anji, câtù shidzurâ Armânjlji sumù stâpuirea nturtseascâ pîstea crishtin-ortodoxâ avu unù mari rolù tu bana a lorù ta s-nu s-chargearâ prîtù tucheari shi asimilari di câtrâ populastia nturtseascâ. Sâ shtii câ tu aestu lungu chiro muljerli armâni sh-tatua tu frâmti semnulù a crutsiljei.

Dupâ câdearea a stâpuiriljei nturtseascâ shi dupâ anlu 1913, cându Machidunia fu mpârtsâtâ la vâsiliili vitsini, bâsearica crishtin-ortodoxâ nu câ nu-lji ma agiutâ Armânjlji s-bâneadzâ ma largu ca unù populù ahoryea mea agiutâ multu la deznatsio-nalizarea shi la asimilarea a lorù di câtrâ alanti etnii namisa di cari agiumsi ta s-bâneadzâ.

Tuti bisertsâli shi sculiili armâneshtsâ mutati tu Macchidunia gârtseascâ, dupâ tsi sh-România fu acâtsatâ di comunismo, Gh. Gheorghiu Dej li vindu a statlui gârtseacu ti vârà 500.000 de dolari. Dupâ aesta emburlâchi tsi fu namisa di România shi Gârtsia cu avearea a Armânjloru aproapea tuti bisertsâli shi sculiili armâneshtsâ avurâ unâ idyee mirâ tu noima câ furâ aspartii shi tu loclu a loru mutatu altu tsiva.

Armânjlji di România

Pânâ tora a Armânjlorù di România, cari dupâ Catayrafia ditù anlu anlu 2002 numirlu a lorù eara di vârà 26.500, nu

lâ si deadi izini ta sâ-shi mutâ unâ sculii a lorù shi iu ficiorlji a lorù s-poatâ s-anveatsâ carti pri limba a lorù maternâ, ashî cumâ s-tihiseashti cu tuti alanti etnii di România -, icâ s-poatâ s-mutâ unâ bisericâ a lorù sh-iu slujba religioasă s-hibâ tsânutâ pri grailu a lorù părintescu.

Armânjlji, cu tuti câ u vorù multu pitea crishtin-ortodoxâ, nu avurâ pânâ tora unâ bisericâ armânească shi nitsi vârà altâ institutsii cari s-u prudhipsească, s-u crească, va dzâcâ cultura a lorù shi limba a lorù armânească cari s-lji-afirească di tucheari sh-di asimilari ashî cumù u featsi, ca urnechi, “Biserica ortodoxă română cari tu Transilvania, dealungului a chirolui, fu singura institutsii cari u afiri miletea românească di deznatsionalizari”, ashî cumù aspunea Vasile Răducă tu cartea a lui “*Ghidul crestinului ortodox*”.

Dupâ cădearea a comunismului di România doi Armânji, easti zborlu di Gigi Becali shi Teia Sponti, mutarâ câti unâ bîsearicâ tu hoara Pipera, di ningâ Bucureshti shi tu hoara Hagilari ditù judetslu Tulcea. Tu aesti biseritsâ ama huzmitipsearea vâcufească s-fatsi pri limba română di cătră preftsâ românji. Unâ singurâ oară, la bisearica di Pipera, tu anlu 2003, ti prota oară slujba di ncurunari la doi tiniri armânji s-featsi pri limba armânească.

Va s-adutsemù aminti nica unâ oară di Dimândarea 1333 a Adunariljei Parlamentarâ a Consiliului ali Europâ, tsi inshi tru migdani la data de 24 iunie 1997 - pritù cari grailu armânescu easti pricunuscutù ca limbâ a Armânjlorù-, cari dimândâ a chivernisilorù balcanitsi tu cari bîneadzâ Armânji ca ea, limba armânească, aestâ aveari lingvisticâ europeanâ, s-hibâ apâratâ shi păstratâ pritù ufilisirea a ljei tu sculii, bisearicâ shi tu mass-media. Ti amârtii ama, aestu lucru nica nu s-featsi.

Avemu nâdia câ tu yinitorlu aprucheatu, cu agiutorlu alu Dumnidzâ, va s-putemu s-nâ hârsimu sh-noi Armânjlji di aesti ndrepturi pisimi.

Ashi s-nâ agiutâ Dumnidzâ!

Dumitru PICEAVA

PARACLISEA A ARMÂNJORU DI PESHTERA - VÂRYÂRII

Paraclisea easti unâ bisearicâ njicâ, mutată ningâ unâ bisearicâ icâ ahoryea di ea. Ea poati s-hibâ mutată tu murmintsâ, tu mânâstirù icâ tu unù locù ahoryea, alargu di locurli iu bîneadzâ oaminjlji. Paraclisea poati ta s-ma hibâ mutată sh-ningâ casâ, tu curtea ali unâ nicuchiratâ. Unâ ahtari paraclisi, ca atsea ditù soni, vidzui Moscopole. Ea easti mutată tu nicuchirata a unui Armânù, Vasili Caporani. Di ea va sâ zburâscu cu altâ apuhii.

Tora ama voiù sâ scotù tru migdani unâ Paraclisi mutată di Armânji tu unù locù ahoryea, tu pāduri, alargu di locurli iu bîneadzâ elji.

Easti zborlu di Paraclisea mutată di Armânjlji di Peshtera, unù cāsâbicù ditù Vâryârii. Tu aestu cāsâbicù bîneadzâ Vâryari, bîneadzâ Ghiftsâ ama bîneadzâ shi Armânji. Shi aeshtsâ Armânji, cari bvîneadzâ tu aesti locuri di daima, nu suntu multsâ ca numirù ama pritù lucrili tsi li facù s-pari câ suntu nai ma multsâlji shi nai ma cādârlji. Elji sh-adrarâ shi unâ sutsatâ. Numa a ljei easti “Sutsata a Armânjlorù di Peshtera”.

Anda loai parti la Simpozionlu shi Festivalu Folcloric Armânescu di Velingrad di estanù avui apuhia ta s-agiungu shi tu cāsâbiclu Peshtera. Aoatsi putui s-cunoscù ma multsâ Armânji tsi bîneadzâ tu aesti locuri sh-di la cari aflai ndoauâ lucrì di bana sh-di locurli a lorù.

Sutsata a Armânjlorù di Peshtera s-amintâ tu anlu 1993, dupâ cumù nji-aspunea tinjisitlu Yioryi alù Huleani, atselù cari fu aleptu protlu prezidentu a Sutsatâljei.

Idea ta s-adarâ unâ ahtari sutsatâ lâ vini atumtsea cându niscântsâ di elji loarâ parti la andamusea di Bituli, tsi fu

organizată di cătră Armânjlji ditù Rep. Machidunia ta s-adarâ Liga a Armânjlorù ditù Machidunii.

La andamusea di Peshtera s-avea adunată atumtsea ca vârà 100 di inshi. Ca prezidentu fu aleptu Yioryi alù Huleani a tora, di doi anji, prezidentulù a Sutsarâljei easti yeatrulu Tashi alù Gina.

Aoa, tu sediulù a Sutsatâljei, tu anlu 2000, s-dishcljisi prota sculia pri limba armânească. A, tora, di itia câ nu mata au pârâdz, sculia pri limba armânească sâ ncljisi. Tora, tu sediu, tu loclu a s c u l i i l j e i membrilji a Sutsatâljei adrarâ unù muzeu cu stranji shi lucrì armâneshtsâ. Iara easti ghini!

Lipseashti sâ spunemù câ s e d i u l ù

(scamnulù) a Sutsatâljei a Armânjlorù di Peshtera ari unâ ushi, doi udadz shi canâ geami (!?!). Easti dealithea câ elù s-aflâ tu chentrulù a cāsâbiclu cu casi musheati ama easti prighiosù, sumù locù, tu izbâ...iu eara vârà oară, vahi, tsiva zândani (ahapsi)...

Ti noi ama nu easti ti njirari. Unù ahtari sediu ali unâ sutsatâ armânească, tsi eara adratù tu izbâ, ma avemù vidzutâ Custantsa. Earâ sediulù a sutsatâljei “Giunamea armânească”. Sediulù nu eara datù di la statù mea eara datù di unù Armânù, ta s-poatâ s-aibâ iu sâ s-adunâ tinirlji armânji. Tora ama, di vârà ndoi anji, di cara tinirlji di la “Giunamea armânească” di Custantsa s-adrarâ maturi shi nu mata au chiro sh-chefi sâ s-ma adunâ ca unù chiro shi s-bagâ pi cali lucrârli a lorù shi a nteagâljei Armânami, nicuchirlu lu adrâ iara izbâ ti yinlu ti ducheanea a lui.

S-nâ turnâmù ama la Armânjlji di Peshtera cari, a câ suntu psânji (icâ

armasiră psânji) au tu cāsăbă ună bāsearicā tsi poartā hramlu ali Stā-

Paraclisea "Sāmtsālji Petru shi Pavel" di Peshtera - Vāryārii

Māria. Ea fu adratā di Armānji cātā tu anlu 1860 shi tora easti nica. Preftulū a bisearicāljei easti Vāryarū shi elū shtii cā bisearica easti armāneascā a cā cārtsāli suntu ascumti. Cāndu u adrarā bisearica Armānjli avea 5 preftsā di a lorū ama Vāryarlji avea mash unū singurū preftu. Aoa eara shi sculia ama ficiuritslji anvitsa pi gārtseashti. Di cara s-tuchirā Armānjli cu Vāryarlji, ca la anlu 1920, vinirā altsā Armānji, vārā 2000. Cāndu vinirā Arushlji elji avea njilji di oi shi tu 3- 4 anji li mācarā tuti. Di cara vini nāulu regimū tutū ashi... shi lā loarā trasti di malāmā shi multsā di elji ālji bāgarā tu ahapsi. Di cara lā li loarā oili Armānjli dipusirā tu cāsăbă shi aclo ahurhi misticătura cu Vāryarlji.

Cu tuti aesti, Armānjli, veara, ti Sumū-Chetru, s-aduna mardzinea di hoarā, tu pāduri, tu vāloagā, cari unū chiro eara alū afendī. Ti atsea Vāryarlji ālji dzācū "Efendieva livada". Aclo tsānea elū veara oili, aspunea Yioriy alū Huleani. Tu anlu 2003, veara, di Sum-Chetru, ca cumū fātseamū cafi anū, adrāmū unā andamusī tu vāloaga alū

afendī di vārā 300 di inshi shi featsimū sārbbātoarea di Sum-Chetru. Cu cāntitsi shi poezii shi aclo fitrusi ideia ta s-adrāmū unū Paraclisi. Ghini ma loclu nu mata eara a nostu di multu chiro shi eara ananghi s-amintāmū di la primāria di Peshtera ndreptulū ta s-adrāmū aestā Paraclisi. Tihea nā vini dināoarā cu

yinearea la clublu a nostu a candidatlu la Primārii. Aestu candidatū nā tāxi cā di va s-hibā ca Armānjli di Peshtera va-lū voteadzā ca primarū atumtsea shi elū valji agiutā ta s-adarā Paraclisi tu atselū locū ditū pāduri. Candidatlu fu aleptu primarū Peshtera shi elū s-tsānu di zborū.

Di cara lomū loclu, io (Yioriy alū Huleani) cu Nashlu alū Fochi, ahurhimū ta s-aflāmū pāradz. Adrāmū unū Comitetū di initsiativā shi cāftāmū sponsori armānji. Shi aflāmū ma multsā Armānji di la cari adunāmū ndoi pāradz di ahurhimū s-u mutāmū bisearica. Ti aestā furnjii lji-adutsemū aminti: Mitcu Cocev (cari deadi nai ma multsālji pāradz), Yioriy alū Huleani, Costa alū Ticā, Yioriy shi Rummen alū Foali, Steryiu alū Stoicicov, Costa Foli, Mitra Custadov, Dima Foli di Peshtera sh.a.

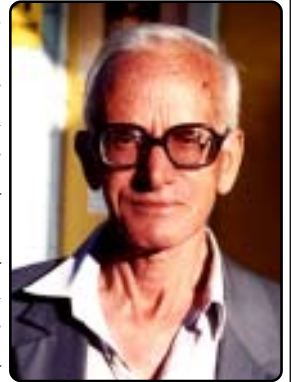
Tu bitisitā Paraclisea, cari poartā numa Sāmtsālji Petru shi Pavel, va nā custuseascā vārā 30.000 di leva (15.000 euro). Di anda u mutāmū Paraclisea, cari easti prota Paraclisi adratā tu Vāryārii, ti Sum-Chetru (29-li di Cirisharū) tuts Armānjli alasā tutū shi s-adunā ti sārbbātoari.

Ditū cāti biserits mutarā Armānjli dealungulū a chiro lui mash ndoauā

armasirā a lorū. Easti zborlu di Bisearica Sāmtsālji Constantin shi Elena di Bituli (Rep. Machidunia), iu preftu easti Sashu Yerāndā, bisearica di Cureceaua (Albania), iu preftulū Veriga s-alumtā di ma multsā anji ti bitisirea a ljei. Sigura cā ma suntu shi altili ca cumū suntu biseritsli di Gopesh, Crushuva,

Mulovishti, Sufia sh.a.

La aestea s-adavgā shi njica bisearicā, Paraclisea di Peshtera. Lā urāmū a Armānjlorū di Peshtera sā s-hā r s e a s c ā cātū ma multu di njica a lorū

Yioriy alū Huleani

bisearicā, s-treacā sārbbātori musheati shi, cu chiro lu, sā s-agiungā ca shi la aestā njicā bisearicā a lorū huzmitipsearea vācufescā icā slujba religioasā sā s-facā shi pri tāmāsita a noastā limbā armāneascā.

S-lā agiutā Dumnidzā!

Tacu BABALI

S-LU ADUTSEMŪ AMINTI

(Cu dorū ti Armānlu mari)

Haide-ts feati sh-ficiurits
Cama mări shi cama njits
Pitū ciiri tutū s-nidzemū
Lilici-msheati s-arupemū.

S-adrāmū noi unā cārūnā
Ti sārbbātoarea-atsea bunā
Sh-ti-alū Pitu Guli murminti
Ta s-lu-adutsemū totna-aminti.

Cā Pitu-a nostu s-bātu
Ti Armānami elū chiru
Ti Armānami s-alumtā
Cama ghini ta s-bāna.

Tu mari polimū s-arucā
Sh-bana-a ehturlui u mēcā
Cā vrea tuts s-bāneadzā ghini
Armānji sh-alantsā ca alghini.

Tu Crushuva-atsea musheatā
Di lumea-tutā alāvdatā
Adrā ti psānū elū vāsili
Sh-armasi tu-etā cu tinjii.

Dats tora tuts ta s-lu cāntāmū
Pitu Guli s-lu anāltsāmū
Cā eara unū Armānū mari
Sh-cā altu ca elū nu ari.

Yioriy alū Huleani

“Simpozion Internatsional ti problemili a Armânjlorù tu Vâryârii shi tu Balcanji” Velingrad - 10-12-li di Yizmâciunù - 2004

Tu dzâlili di 10-12-li di Yizmâciunù estanù avuiù haraua s-ljeau parti la treilu “*Simpozion Internatsional ti problemili a Armânjlorù tu Vâryârii shi tu Balcanji*” tsi s-tsânu Tsigov Cearc, tu muntsâlji Rodopi, aproapea di câsâbâlu Velingrad. Tu idyilù chiro s-tsânu shi Festivalu folcloric armânescu pi stena adratâ dinintea a hotelui Panorama.

Scupolu shi thema Simpozionlui eara “*Cumù s-anveatsâ shi s-aveagljji limba armâneascâ tu Vâryârii shi tu craturli balcanitsi*”, sculii armâneshtsâ, normi di carti ortografitsi, manuali, dictisionari shi congresuri ti limba shi cultura armâneascâ. Di alta parte eara bagat ti mutrirri shi ti zburâri Contractlu ti Coalitsii namisa di organizatsiili, cari partitsiparâ la aestu Simpozionù.

Simpozionlu shi Festivalu furâ organizati sum cumândusirea a Tsentrului ti Limba shi Culturâ Armâneascâ, Sutsata a Armânjlorù “*Unirea*” shi Sutsata a Armânjlorù – Velingrad.

Simpozionlu fu cumândusitù di Dr. Tasho alù Tica, Nico shi Toma Chiurkci. Loarâ parte tuti Sutsâtsli armâneshtsâ ditù Vâryârii shi di partea a oaspitslorù eara celnitsli a Sutsâtslorù a Armânjlorù ditù Machedonii, Români shi ditù Gartsii ca: Vanghea Mihanji Steryiu – Prezidenta a Sutsatâljei a scriitorlorù shi a artishtsâlorù Armânj di Scopjia - Machedonia, Nico Babovschi – Prezidentu a Partiiljei Aliantsa Democratâ a Armanjlorù ditù Machidonii, Liga a Armânjlorù ditù Romania - cumandusitâ di Dumitru Piceava, Aurel Papari, Justin Tambozi shi Cola Fudulea ditù partea a Fundatsiiljei “*Andrei Shaguna*” di Custantsa, Iani Kokonis - Vitseprezidentu la Liga a Armânjlorù ditù Gârtsii. Di partea a guvernului a Vâryâriiljei lo parti Dr. Mihail Ivanov – Secretar a Consiliului ti Problemile a Etniilorù. Di partea a Ambasadâljei Româna oaspits eara Domnjilji Crishan Iliescu – ambasador a Româniiljei tu Vâryârii shi Victor Bojin – Consulù la ambasada româna ditù Vâryârii.

La aestu Simpozion furâ zburâti shi mutriti problemile ligati di identitatea shi limba Armâneascâ shi sculili tu zona a muntsâlorù Rodopi, iu s-poati sâ s-

anveatsâ limba shi literatura armâneascâ.

Pârâstisirâ lucrâri ligati di nvitsarea shi avigljearea a limbâljei armâneascâ tinjisitili shi tinjisitslji: Vanghea Mihanji Steryu, Tacu Piceava, Aurel Papari, Cola Fudulea, Atanas Iorghitsa, Dr. Svetla Rakshieva, Toma Chiurkci, Yiorghi Holiani, Velichka Gusheva, Costa Bikov sh. a.

Tu soni Toma Chiurci yiuvasi Proiectulù ti Contract ti Coalitsii, cari, dupâ muabets apreasi, s-lo apofasea ca elù s-hibâ simnatù la yinitoarea andamusi di Scopia, tu 15-li di Sumedru.

Lipseashti sâ spunemù câ la aestâ andamusi armâneascâ di Velingrad unâ entipusi aleaptâ u feats Velichka Gusheva. Nâsâ, cu tuti câ nu veadî, nâ tsânu unâ cuvendâ multu, multu musheatâ. Ti musheatili lucrî tsi nâ li spusî, zboarâ ligati di hala armâneascâ, multsâ di atselji cari u ascultarâ lâcrâmarâ.

Spectacol di poezii shi cântitsi armâneshtsâ

Dupâ Simpozion, Seara, tu Hotelu Panorama s-tsânu unù spectacolù di poezii shi cântitsi armâneshtsâ, cumândusitù di Nicola Ianev Cioli shi Nico Chiurkci. Loarâ parti poetsli shi cântâtorlji: Vanghea Steryu, Cola Fudulea, Tacu Piceava, Maria Nicolova, Yorghil Holiani, Velichka Gusheva, Costa Bikov, Atanas Iorghitsa, Ianis Kokonis, iu, tuts noi, Armânji shi oaspits, dupâ cumù spunea Nico Chiurci, dipuneamù tu mistiryulu a poeziiljei shi a cântitslorù armâneshtsâ.

Festivalù di folclorù armânescù.

Alantâ dzuâ, tahina, tu uborlu a hotelui Panorama s-tsânu Festivalu Folcloric armânescu. La spectacul loarâ parti sh-nâ mâyipsirâ cu cânticlu sh-cu gioclu a lorù: Ansamblu di cântitsi armâneshtsâ di Velingrad shi Rachitova “*Cânticlu a nostu*”, cumândusitù di marli artistu shi muzicantu armânù – Nicola Ianev Cioli – 12 membri, Ansamblu di folclorù di Peshtera – “*Steaua*” – 16 membri, avdzâtlu cântatorù di Machedonia – Atanase Iorghitsa, Ansamblu “*Fântâna*” ditù hoara Dorcova, cumândusitù di Yorghil al Gushi – 20 membri.

Papari &

Maca atumtsea anda u ascultâmù Velichka Gusheva armasimù cu unâ entipusi multu musheatâ nu putemù s-dzâtsemù idyilù lucru sh-di oara andalji ascultâmù niscântsâlji di câlisitslji la Simpozion. Shi aoatsi va-lji aducù aminti tinjisitslji Aurel Papari shi Nico Babovschi. Noi pistipsimù câ nâshlji, Papari & Babovschi, vinirâ la Simpozionlu di Velingrad, di canda s-avea zburâtâ doilji, cu unù singurù scupo shi maxus atselù ca s-nu tsiva di aoa, la aestâ andamusi a Armânjlorù di la hotelu Panorama, sâ s-adarâ vârà Coalitsii namisa di niscânti sutsâts armâneshtsâ. Doilji, câtu tsânu Simpozionlu, nu pârâstisirâ vârà referatù sh-nu zburârâ di nitsi unâ turlii di problemâ armâneascâ ohi di atsea ligatâ di cumù sâ s-facâ ta sâ s-aveagljji limba armâneascâ. Zburârâ ama unù cu alantu shi nu-lji ascultarâ ici atselji tsi zburâ la microfon. Anda-nji tsâneamù mini referatlu, unlu di elji, Nico Babovschi, zburâ ashî di vârtosù cu vitsinlu a lui câ io nu mata puteamù sâ spunù atseali tsi aveamù ti spuneari. Di cumù s-bitisi cu referatili shi s-bâgâ tu zburâri formarea a Coalitsiiljei, doilji ansârîrâ ca arshi shi sh-aspusirâ minduierli a lorù “*mintimeni*”. Nu avea locù di elji vârà altu ta sâ-sh spunâ minduierli tu aestu lucru.

A. Papari aspusi ditù ahurhitâ doauâ lucrî: 1. Fârâ di alta sâ si scoatâ ditù Contractu sintagma: “*Statù armânescu fârâ sinuri*”. Tsi easti atsea? s-antriba nâs filuzofic. Tsi vremù shi tsi câftâmù noi pritù aesti zboarâ?

2. Aestâ Coalitsii putemù s-u adrâmù mash Custantsa, la sediulu a Fundatsiiljei a lui. Aclotsi nâs va nâ da unâ parei di jurishtsâ shi va s-adarâ ashî cumù lipseashti aestu Contractu.

Ti aesti doauâ lucrî, ta s-hibâ ma cândisitorù, nâslu triclu la microfonù di vârà 3-4 ori shi ma multu di ahâtù âlji bâgâ ta sâ spunâ idyili lucrî shi doilji sots a lui: Justin Tambozi shi Cola Fudulea. Shi doilji, Justin Tambozi shi Cola Fudulea, scriitori di talentu shi oaminji cu mari personalitati, aspusirâ la microfon, di vârà ndoaâ ori, idyili lucrî. Maca Cola Fudulea aspusi “*ideili alù Papari*” pri unâ musheatâ limbâ armâneascâ Justin Tambozi ama azburâ pri unâ multu musheatâ limba româna shi nu s-agârshi, shi di aestâ oarâ, s-aspunâ câ: elù easti ma nâinti di tuti Românù sh-deapoaia Armânù” (!?).

..... Babovschi

Tu tsi mătreashti Nico Babovschi, nitsi elù nu s-alăsă ma nghiosù di A. Papari shi sh-aspusi minduearea vârtosù. Iavea ti tsi eara nâsashi di lâhtârsitù: 1. Cumù sâ s-adarâ unâ Coalitsii namisa di Sutsâtsli armâneshtsâ fârâ ta s-hibâ bâgatâ shi unâ sutsatâ armâneascâ ditù Gârtsii? Di canda eara vâra contra. 2. Cumù s-poati sâ s-adarâ "Unù statù armânescu fârâ sinuri"! Tsi lucru easti aestu? Tsi vremù noi s-adrâmù tora? nâ-ntriba nâs cu nvirinari.

Aesti lucrì, di cara bitisea di zborù unù di atselji treilji, li spunea di cafi oarâ anda nidzea la microfonù.

Di cara bitisirâ tuts patrolji di zburârì Toma Chiurci armasi ashì di ciudisitù sh-vahi, lâhtârsitù, di tsi lji-avdzârâ urecljili, câ nu mata vru s-ma zburascâ cu mini di aestâ problemâ a Coalitsiiljei pânâ fudzii di Velingrad !?!

Ti atselji cari nu-lji cunoscù lipseashti s-advangu ndoauâ lucrì: Aurel Papari easti di zânati yeatru psiholog shi ari titlulù di profesor universitar la Universitatea Andrei Shaguna iu elù easti nicuchirù. Di vâra 10 anji, cu pâradz di la chivernisi, organizează Custantsa unù Festival Folcloric shi unù Simpozion. Mash estanù, ti organizarea a Simpozionului shi a Festivalului apruche di la chivernisi 1 (unù) miliardu di lei. S-bagâ ntribarea: Maca elù, Aurel Papari - cari easti luyursitù unlu di nai ma avutlji Armânji di Custantsa -, aproachi di la statù ahântsâ pâradz cafi anù tsi ma ari ananghi ta s-ma ljea pâradz sh-privitù Coalitsia tsi noi vremù s-u adrâmù? Noi vremù s-adrâmù unâ ahtari Coalitsii namisa di Sutsâtsli a noasti ti furnjia câ vremù s-apruchemù niscântâ pâradz di la Europa, maca chivernisili a statilorù iu bânâmù nu nâ da tsiva shi s-putemù s-organizâmù sh-noi Festivaluri shi Simpozioani ca cumù organizeadzâ elù di niscântâ bunji anji. Cu tuti câ ari zârtsinâ di Armânù andrupashti ideia câ Armânjlji suntu unâ cu Românjlji.

Tu tsi mutreashti Nico Babovschi aveamù avdzâtâ câ easti di zânati yeatru vetrinar shi Prezidentu a Partiiiljei Aliantsa Democratâ a Armanjlorù ditù Machedonia. Cu tuti câ N. Babovschi easti filoromânù doilji au unâ idyea ideii shi unù gaile: s-nu tsiva ca Armânjlji sâ s-organizeadzâ. (!?!).

DSP

Limba armâneascâ
shi ananghea ti păstrarea shi crishtearea a ljei

Cându-lji si furâ limba a unui populù elù agiundzi sclavù, s-aspuni tu unù vecljiù cânticù italian, iara cându u cheari limba a lui, cheari sh-elù ca populù.

Ti noi Armânjlji, cari himù sumù influentsa culturalâ shi relighioasâ xeanâ sh-cari ditù aesti itii avemù chirutâ multu sh-himù tu pericliulù ta s-chiremù di dipù elementulù cari nâ tsâni ligats ca mileti – limba tsi u zburâmù -, di mari importantâ easti ca ea s-hibâ nvitsatâ tu sculii sh-tu bisearicâ.

Nvitsarea a limbiâljei pârinteascâ tu sculii easti di multu mari simasii ti atsea câ aestu lucru easti tu unâ streasâ ligaturâ cu conshtiinta natsionalâ, cu sumenjea di mileti ahoryea sh-cu nâintarea sh-creashtirea a alishteii mileti.

Isturia nâ spuni câ xanadishtiptarea a tutulorù ahurhi dinôarâ cu nvitsarea a limbâljei natsionalâ. Sâ shtii câ mârli reformatori, ca Jan Huss, Martin Luther etc. tu arâdzli a lorù di reformâ (di alâxeari politicâ, icuonicâ, sotsialâ, culturalâ etc. a spiritlorù avea tu videari, ca protù punctu, bâgarea tu bâsearicâ a limbâljei natsionalâ tu loclu a limbâljei latinâ. Tutù isturia nâ spuni câ atumtsea anda amirâlu Focas ditù Bizantsu (anjli 602-610), bâgâ limba greacâ ca limba di statù tu loclu a limbâljei latinâ, Amirâriljea ditù Datâ curmâ ta s-ma hibâ unâ amirârilji romanâ. Zburândalui di aestu lucru, Ion D. Argeinteanu, 1905 aspunea: *Fratslji a noshtsâ ditù Regatù, s-dishtiptarâ la conshtiinta natsionalâ mash atumtsea cându sâ scoasirâ ditù bisearicâ shi sculii limbili slavâ shi greacâ*. Ditù aesti ndoauâ paradiymi s-veadi tsi mari simasii ari nvetslu a limbâljei pârinteascâ ahâtù ti xanadishtiptarea a sumenjljei natsionalâ, câtù sh-ti vetea a miletiljei isâshi.

Ti noi Armânjlji, cari himù tu aestâ greauâ catandisi mutrindalui identitatea a noastâ natsionalâ, minduearea di thimeljù easti sumenjea shi borgea ta s-fâtsemù tutù tsi putemù ta s-nu chearâ vârnôarâ aestâ mari aveari a noastâ.

Limba a noastâ armâneascâ easti atsea cari nâ u da identitatea ahopryea, etnicâ shi culturalâ. Ea easti semnulù a identitatiljei shi fatsi parti ditù pareia a limbilorù ma psânù zburâti.

Organismili internatsionali UNESCO, EBLUL, sh.a lucreadzâ ti ascâparea a lorù, a limbilorù ma psânù zburâti, cari

suntu tu zori sh-cari s-aproachi di moarti, ashì cumù easti limba armâneascâ. Ea, limba armâneascâ, easti unâ limbâ ti comunicari ti multi andamusi, Congresi Simpozioani. Aesti andamusi a noasti shi ligaturli cari li avemù noi, Armânji ditù ma multi craturi, suntu unù semnu câ limba armâneascâ lucreadzâ tu chirolu a nostu ca dealithealui ca unâ limbâ shi cari nâ fatsi s-avemù unâ ahoryea banâ spiritualâ shi easti semnulù a identitatiljei a noastâ armâneascâ. Easti unù semnu câ easti ca dealitheia unâ halati di lucru.

Limba armâneascâ ari unâ literaturâ oralâ, tsi s-amintâ deadunù cu ea isâshi shi u tsânù unâ la tuts Armânjlji pânâ tora, ari unâ literaturâ cultâ, tsi s-ahurhi ninti di 150 di anji shi adzâ easti canda ma yii sh-ma vârtoasâ ca unù chiro.

Ari gramaticâ nyrâpsitâ ninti di aproapea 200 di anji, ari unù vocabularù arhundu, avutù mplinù di mushuteatsâ. Tutunôoarâ, limba armâneascâ easti ufilisitâ sh-tu bisearicâ.

Ânji si pari uidisitù s-ducù aminti aoatsi ndoauâ di spusili a jurnalistului Karl-Markus Gauss, ligati di limba armâneascâ sh-di rolu a ljei tu tsi mătreashti vetea a popului armânescu: "Limba ama, nu easti unâ cearei tugireascâ di dimândari...mea easti singurlu timeljù a fândâziiljei shi a sumenjljei isâsh, a rebilipsiriljei shi a arâvdariljei tsi u avemù tu noi. Armânjlji, cumù sh-alti doauâ duzinji di milets, s-aflâ tu Balcanji di daima. Sh-cu inati elji nu suntu Slayi ma Armânji.

Unâ mileti unitâ..., a curi âlji fu loatâ limba di dadâ sh-fu pimtâ cu forsa s-ufiliseascâ unâ altâ limbâ di dimândari, nu poati sâ sh-lu veadâ scupolu a ljei di veti, di existantsâ va dzâcâ.

Fârâ di limbâ, fârâ di yisi sh-fârâ di thimisiri, oaminjlji potù s-hibâ siminats di aoatsi tu altâ parti. Ncreadirea tu puterli a cafi unlu nu poati ta s-hibâ criscutâ dicâtù mash tu limba di dadâ.

Atseali tsi caftu mini apufâsitù suntu: pricunushtea a limbâljei armâneascâ ca unâ aveari culturalâ europeanâ shi ca limbâ internatsionalâ ti conferinti.

Yinitorlu a Europâljei va s-hibâ apufâsitù di problema armâneascâ"....

Tacu PICEAVA

Zborù tsânutù la Simpozionlu di Velingrad

GICA GODI – 65 di anji

Gica Godi s-află România ...bâneadzâ tu Americhii... Ducheashti armâneashti ashi turlui, câ atumtsea cându cântâ zborlu armânescu, oclji-nj-plângu. Mutrearea a lui tinjisitâ nj-adutsi aminti totna di nveastili armâni tu casâ nauâ. Ma boatsea a lui treamburâ...intrâ tu mâduâ... dishteaptâ dhorlu di bana a noastâ... di pâpânlji a noshtsâ... di tuti atseali cari nu nâ armânu dicâtù tu minti...Tsi amârtii! Ma zborlu alù Gica Godi nâ asunâ ca unâ Câmbanâ: Câmbara a Europâljei! Cathi oarâ iu u ascultu, nu potu s-nji-ascundu lâcârñjili. Sh-cu câtu u ascultu ma multu, cu ahâtu mi minduescu câ zborlu yini di la Dumnidzâ, sh-câ ma nâ-lù deadi, nu va s-nâ chearâ. Ti aiesta-lji portu multâ tinjii alù Gica, cari-lù voiù ashi cumù voiù tutâ armâneamea.

S-nâ bâneadzâ shi s-nâ hârseascâ cu cânticlu sh-cu zboarâli a lui.

Vâ pitrecù ndauâ minduieri ali Kirâ ti Gica sh-vâ câlisescu tuts s-cântâmù deadunù "Câmbara a Europâljei".

Cu tinjii sh vreari armâneascâ,

Niculachi Caracota

Lu cunoscu Gica Godi di multsâ anji: eara studentu Bucureshti, la Facultatea di Filologie. Mini earamu nica tu sculii shi, atumtsea, Gica Godi eara trâ mini ca unâ urnechi di calea tsi vreamù s-u acatsù: s-mi ducù la idyea facultati.

Tu-atselji anji, Armânjlji ditù România, dupu tsi-avea tricutâ tuti criparli shi fârmatsili a colonidzariljei, a mutârilorù di-aoa-aclo ditù chirolu a comunizmolui, avea ahurhitâ, pe-anarga-anarga sâ s-toarnâ la adetsli, la cultura a loru. Gica Godi eara tu-unâ parei di tiniri armânji – protlu bârnu di studentsâ tu fumeilji-a lorù di Yrâmusteanji cipanji – shi s-aduna tu ishita di stâmânâ s-treacâ deadunu... Noi, cama njitslji, mutreamù cu harauâ shi ciudii aestâ parei shi lomù urnechea di la elji: adrâmù pareia a noastâ armâneascâ. Tuts agiumsimù studentsâ shi anjlji musheats di tinireatsâ furâ sumù semnulu a ducheartiljei câ himù Armânji. Tinirlji di-atumtsea ca Gica Godi, Hrista Lupci i fratslji Câshiricâ ahurhirâ s-duceascâ ghini câ nu-agiundzea s-n-adunâmù tu parei armâneascâ ahâtù chiro câtù nu va nâ turnâmù la fântâna a cânticlu shi-a gioclu armânescu. Gica Godi fu unù di protslji cari adrâ unâ orchestrâ armâneascâ... Nu-agârshiiù canâ di numtsâli la cari fuiù shi boatsea alù Gica Godi nji-adutsea unù iho di-alargu, mayicù, ditù lumea armâneascâ safi, alâsatâ shi-agârshitâ, aclo

iu suntu locurli-a ljei vluvisiti di Dumnidzâ!

Shi-ahurhimù s-agârshimù rock-lu, twist-lu, tangoulu shi gioclu shi cânticlu armânescu sh-dipunea mâyia tu suflitli-a noasti di tiniri cari, fârâ s- duchimù, nâ câftamù calea câtâ zârtsinâ, câtâ fara armâneascâ...

Gica Godi cânta cântitsli veclji, ama avea ahurhitâ s-compunâ shi pi zboarâli-a lui... Multu amânatù anvitsaiù câ ahânti cântitsi cari li cântamù cu harauâ eara pi poeziili-a lui! Tsi mi fâtsea s-mi treacâ hiri-hiri eara boatsea a lui trimburatâ, chischinâ ca unâ câmbarâ tsi ti dishteaptâ ditù somnu! Mi hârseacu câ, dupu ahântsâ anji, boatsea-lji armasi ca a birbiljlui shi nâ dhurusi unù aleptu CD cu "Cântitsi armâneshtsâ, vol.1" inshitù New York tu anlu 2002. Pi-aestu CD s-avdi atselù ma musheatlu cânticù patrioticù armânescu, modernu – Câmbara a Europâljei. Tr-aestu cânticù amù anyrâpsitâ shi-altâ oarâ, ama minduescu câ-lji si cadì unù dealihea studiu shtiintsificù.

Armânjlji au multu musheati cântitsi patriotitsi, mplini di dureari, traghismu – ashi cumù fu bana shi isturia a noastâ. Hiru s-avea aruptâ di cama di 50 di anji di-aestâ adeti. Pânâ cându Mihali Prefi nâ dhurusi cu "Dats cali!" shi Gica Godi cu "Câmbara a Europâljei". Amù dzâsâ shi va s-xanadzâcù câ, dupu duchearea-a mea, Câmbara a Europâljei easti innulu natsionalù modernu a Armânjlilorù! Anyisedzù s-lu-avdu cântatù di unâ mari orchestrâ sinfonicâ, di-unù mari corù di cântâtori, tu unâ salâ di consertu...Ari tuti hârli tr-aestâ tinjie tsi-lji si cadì! Poati va s-avemù tihi shi, unâ dzuâ, aestu yisù sâ s-facâ! Shtiu câ aestu cânticù va s-armânâ ti Gica Godi unù dealihea "violon d'Ingres" (lucru tsi s-fatsi mashi unâ oarâ!) ama shtiu câ ari tu minti s-ascoatâ shi-alti cântitsi patriotitsi. Unù di-aesti easti "Sarpâ mileti", ncljinatù a prof. Vasili Barba.Omlu Gica Godi easti unâ dealihea paradiymâ di cumù lipseashti s-hibâ nvitsatslji armânji

di adzâ, dhurusits di mirâ shi cu harea a artilorù (cânticù, poezie): tinjisitù, mintimenù, durutù armânù, tapinù. Nu shtii tsi easti zilia! Daima azburashti di hârli alântorù shi nu-ari arcatâ canâoarâ vârà zborù urutù trâ vârà...Cându-lji dzâshù minduierli a meali trâ aestu cânticù, lu vidziuu ca andirsitù... Tr-atsea tu poematli-a lui zboarâli tsi-angreacâ nai ma multu suntu: Nâmuzea, Tinjia, Pisteaa, Ihtibarea, Anamea, Grailu, Fara, Fumealjia ...

Ligătura mea cu Gica Godi easti shi cama-astreasâ câ himù shi soi: easti nipotu ali maia a mea. Nji-aducu aminti cându yinea la maia-a mea sh-nâ fâtseamù muabeti tu uborù... Deapoia, acâtsâmù doiljii calea a xinitiljei (elu bâneadzâ tora New York) shi nu nâ vidzumù-ndoi anji. Xanavidearea fu ma musheatâ cându vidziui câ Gica Godi agiumsi unù dealihea poetù! Amârtie câ, pânâ adzâ, nu-adunâ poematli-a lui tu unâ carti!

Avuiù haraua s-himù deadunù, tu veara 2003, Hrupishti shi Klisura, la Andamusea a Armânjlilorù ditù Gârtsie. Gica Godi adiljea, ti prota oarâ, tu locurli-a noasti armâneshtsâ! Teasi bratsâli câtù putu, canda vrea s-adunâ la cheptu tutù Pindulu cu-a lui mushutets, shi duchiiù tsi minari s-fâtsea tu mintea shi inima-a lui! Duchi atumtsea, dealihea, marea crimâ tsi s-featsi cu armâneamea, mutatâ, avinatâ, xinitipsitâ di locurli-a ljei. Mutrea pareili di giucâtori, stranjlji tsi l-anyilicea shi videamù câ-lj plândzea suflitlu! Cumù di-armasi nica tu banâ cânticlu, gioclu shi stranjlu armânescu? – m-ntriba. Nu câfta apandisi di la mini ama eara njirarea a lui câ videca unù filmu tsi-lji si pârea ca yisâ! Ama cându vidzu câ limba armâneascâ chiru multu, s-dishtiptâ ditù mâyia a yislui cari n-arâdea! Shtiu câ aestâ cali tu Pindu alâsâ torù ahânda tu bana-alù Gica Godi. Ti niagârshari va s-armânâ dzua di Klisura cându, deadunù cu multsâ Armânji shi cu boatsea a birbiljlui a Pinduilui - Yioryi Maneca – cântâmù unâ dzuâ-ntreagâ. Gica Godi lâ cântâ mash cântitsi patriotitsi shi duchimù câ zboarâli-a lui bâgâ pi minduieri multsâ di-atselji tsi li-ascultarâ!Tu-aestâ musheatâ dzuâ di-amintari, tsi dhorù putemù sâ-lji fâtsemù alù Gica Godi? Minduescu câ multsâ Armânji va s-hibâ sinfunji sâ-lji pitritsemù zboarâli a nai ma musheatlui cânticù patrioticu armânescu: Câmbara Europâljei.

Kira Mantsu

CÂMBANA EUROPĂLJEI

S-anceljină a Catalanlui Lluís
Maria de Puig

*Bati nauă hârâyii
Câmbana Europăljei,
Ethusu nău di isihii
Ti tuti miletsli-a ljei.*

*Europă, hii nădia,
La-a tău cheptu s-n-apridunj,
Că sh-noi himu a ta fumealje
Cu nai ma veclji-arădătsinji.*

*Rifrenu: Europă, Europă,
Mutrea sh-cătă noi,
S-hârăsească-a mea dunjeauă
Ca ierghili di ploi.*

*Căts dushmanj avea Balcanlu
Tuts di noi s-anchidicară,
S-deadiră cu Sătânălu
Armănamea ta s-u cheară.*

*Iryătarits nu-astrăxiră
Averili tsi-anghilicea
Ehtsărliji foclu băgară
Gramusti sh-Moscoplea.*

Rifrenu: Europă, Europă

*Mashi niori shi bumbunidzari,
Mashi năvaljuri di lâiets,
Adu sh-pi-a noastă sucachi
Soarli cu-a lui mushutets.*

*Mută caplu, Armăname,
Nămuzea s-nu nă chiremă,
Boatsea s-n-avdă tutu laolu
Shi s-curmămă lailu blăstemă!*

Rifrenu: Europă, Europă

*S-avinămu pămoara lai,
Tsi-anvăleashti ca năvaljă
Patridha tsi n-ari armasă
Mash tu-a nostu dultsi graiă.*

*Grailu sântu, armănescu,
Hlambura a Farăljei,
Să-lă vigljemă cu njcă, cu mari
Tu-armăneshtsăli fumelji.*

Rifrenu: Europă, Europă ...

S-NĂ BĂNEADZĂ POETLU SPIRU FUCHI!

Tu dzua di 13-li di Brumarù 1964, s-amință Ghirokastru (Arbinishie), poetlu Spiru Fuchi. Anyrăpsearea di poezie nu easti "zănati", nu-agiută s-n-amințămă pânea di cathi dzuă, ama fără ea suflitlu nă easti ună arbură uscată, fără frândză, fără pulji, fără cântic...

Dealieha easti că Spiru Fuchi ari atsea ma aleapta zănati – easti Poetă! Sh-ma multu di-ahântu, easti poetă armână.

Nu-ai di multi ori tihia tu bană s-ti-andămuseshtsă cu marea Poezie! Ahtări andămuseri tsă da puteari s-immji năinti, s-dai nanaparti bărnilu di chisă shi di uruteatsă cari di multi ori n-anvălescu bana... S-agărsheshtsă anyrănji, zilia shi xichia di tinjie...

Tră mini, poezia alu Mihali Prefti, George Vrana shi Spiru Fuchi easti atselu ma sântoslu shi ma musheatlu acupirămintu a limbăljei armănească!

Tră multsă cari nu vidzură nica atsea dită soni carti a lui – Cântitsi barbari – tipusită anlu aestu, va s-pitrecu atseali zboară cari li-nyrăpsiiu pi căpachea alishte carti – una di nai ma aleptili dită litiratura a noastă:

"Căndu adyivăsiu prota a lui carti – Soari disicată – aduchiă tră oară că tu litiratura armănească intră ună poetă aleptu, di idyulă aluată poetică ca a cunuscutoru poets Mihali Prefti shi George Vrana.

Adyivăsinda poematli alu Spiru Fuchi (ca shi-alu Prefti shi Vrana) ti-acatsă ună dureari fizică: ahurheashti s-ti doară inima dealieha, că ducheshtsă cumă easti agudită di hăngeru antruisiti, tsi suntu zboarăli, metaforli dită poemati.

Poezia alu Spiru Fuchi agudeashti ca zvici. Doari. Ti dishteaptă. Ti-arucă tu niarihati. Tsă bagă căsutlu tu inimă. Vedz sândzili tsi cură, chicuti, chicuti ... vedz-ntr-ocli caudza armănească curbănăsită ca njelu fără căbati (...)

Ma tsă da shi ună nădie: lucrănda, azburănda shi-anyrăpsinda tu limba armănească, va s-aflămă ună dzuă, cumă dzătsi poetlu: «cljeia tsi/ poati s-u disfacă/ usha a yinătorlui». ... Poetlu ari alti meatri tră bană; suflitlu-a lui bati căljiuri greali, veadi lucră nividzuti shi-avdi zboară nigriti... Prindi s-avemă angătană s-nu lu pliyuimă canăoară !

Tră multsă anji, aleptu Poetă ! S-bănedz anji multsă shi s-ts-agiută Dumnidă (shi s-n-agiută) s-vedz cumă « caudza armănească » easi tu lunjină !

Atsea ma marea tinjie tsi putemă s-lj-u ftsemă adză alu Spiru Fuchi, easti s-adyivăsimă deadună ndoauă mindueri di-a lui. Nj-easti greu s-alegă vără poemă dită carti... Tuti sunti ti-« alidzeari!» Cartea-a lui easti ună yilie tu cari lipseashti s-nă mutrimă tuts shi s-nă videmă ashi cumă himă: cu hări multi, ama sh-cu multi cusuri...

Cu hărli-a noasti lucrămă daima ti altsă shi canăoară ti noi! Adrămă isturia alăntoru shi-a noastă u-ngrupămă! Adăvgămă hlămburli xeani cu cumăts di-a noasti shi noi armasimă populă fără hlămbură!

Diabolică

*Noi Armănjilji – ahântu multu
Vremă s-nă u-astindzemă soia a
noastră,*

*Că n-arăspăndimă tu tuti guvernili
dită Balcanji*

*Ashitsi nă avumă intrată pisti tutu tu
lumi –*

Ta s-hibă sigură astindzearea a noastră!

Nafoară di istorii

*Nuntru Comisia.
La poartă populji balcanisti
Au acătsată aradă
Ta si scriură tu istorii.*

*Elj, cu-ună niarăvdari tragică
Si bat unu cu-alant cari s-intră prota.
Eu, cama mintimenlu di năshi
Lj-dispartu.*

*L-ashtergu sândzili
Cu shamia albă tsi nu u-agărshescu
Să u amu-n gepi
Shi-lj bagu nuntru cu aradă.*

*Elj intră tuts diunăoară
Sh-di ayunii nă-ncljid poarta.
Nu ari tsiva, mini-lj băgai nuntru,
Mini feciu istorii di averu.*

*Căndu va moru nafoară di arcoarea a
agărsheariljei
A loru va lă yină arău shi va ni-
ngroapă.*

*Atumtsea Comisia
Va u-acljeamă dizligată problema.*

Kira Mantsu

Festivalu Pro Etnica 2004 Sighishoara 26-29 Agustu

La Festivalu ProEtnica di estanù, organizatù tu cãsâbãlu Sighishoara, tu chirolu 26-29-li di Agustu, loarã parti reprezen-tantsãlji a atsilorù 18 minoritãts etnitsi ditù Romãnia: Arbineshi, Armenji, Vãryari, Croats, Uvrei, Ghirmanji, Grets, Italianji, Macedoneanji, Maghiari, Polo-nezi, Rromi, Arushi-Lipoveanji, Rutenji, Sãrghi, Tãtari, Turtsã, Ucraineanji shi reprezentantsãlji a comunitãtslorù armãnescã shi frãnteseascã di Romãnia.

Festivalu fu organizatù di cãtrã "Centrul Educatsional Interetnic de Tineret" Sighishoara deadunù cu Institutlu ti Ligãturi Culturali Externi di Stuttgart, sumù patronajlu alù Rãzvan Teodorescu, Ministrulù a Culturãllei shi a Cultilorù (tu atselù chiro) shi a Excelentsãllei a lui Wilfried Gruber, Ambasadorlu ali R.F. Germania di Bucureshti. Hãrgiurli ti organizarea a alushtui Festival furã facti di cãtrã Guvernulù a Ghirmãniiliei pritù Institutlu ti Ligãturi Externi Stuttgart.

Cu aestã apuhii, cafi anù, sã scoati shi unã revistã cu numa "Agora". Tu paginjli a ljei suntu scoasi tru migdani tuti evenimentili tsi s-tihiescu la Festival.

La andridzearea a alishteii revistã agiutã shi unã tinirã armãnã di la Pilisterlu, Elena Todica, studentã la Facultatea di Jurnalisticã. Tu "Agora" Elena Todica publicã ma multi articoli scrisi di ea, "Aromãni di Romãnia shi di iutsido", icã di Mariana Bara "Un aromãn a reînviat Jocurile Olimpice! cumù shi poezii pri limba armãnescã di C-tin Belimace, George Vrana, Dumitru Piceava.

Sighishoara easti unù vecljiù cãsâbã ditù Romãnia cari, di cumù intrã tu elù, ti fatsi s-ti ducheshtsã cã ti aflji, ca dealitheia, tu unù cãsâbã ghirmanù. Ti unù Armãnù ama entipusea easti cã saflã tu unù cãsâbã armãnescu ditù muntsãlji a Machiduniiliei.

Tu elù au bãnatã multsã Sashi cari shalãsarã torurli a lorù pisti chiro pritù thãmãsitili tsitãts, pãlati shi bisertsã. Nai ma mari bisearicã di Sighishoara easti adratã di Sashi pi ohtu aoa shi 700 di anji. Di ndoi anji ea fu ndreaptã disnãu cu pãradz di la statlu Ghirmãnia, ta s-tsãnã nica vãrã 700 di anji di aoa shi nclo... Unù lucru ahoryea tsi-lù vidzuiù fu atsea scarã anvãlitã tsi dutsi ditù

cãsâbã pãnã analtu pi ohtu, la bisearicã. Ahoryea di ve-cljiulù cãsâbã

s-mutã di niscãntsã anji unù nãu cãsâbã. Cu apuhia a Festivalului, cari s-tsãni di 5 anji, cãsâbãlu s-umpli di oaminji. Tu protili doauã dzãli s-tsãnurã 2 simpozioani cumù shi manifestatsii folcloritsi. Una di manifestatsiili folcloritsi s-tsãnu tu padea di ningã tsitati sh-tsãnu di tahina pãnã seara. Aoatsi saduna ma multi suti di oaminji iara nghiosù, tu padi, fu unã altã manifestatsii folcloricã tsi tsãnu pãnã amãnatù sh-iu saduna cafi searã ca vãrã 4-5.000 di oaminji.

Estanù, ti a doaua oarã, loarã parti la aestu Festival shi reprezentantsãlji a comunitãtiliei armãnescã di Romãnia tsi furã reprezentats di cãtrã pareia "Pilisterlu" shi Mariana Bara di la Sutsata Culturalã Armãnescã cumù sh-di Dumitru Piceava.

"Editsia di estanù a Festivalui Folcloric a Minoritãtslorù di Romãnia s-aleadzi di alanti editsii ndreapti di noi pãnã tora, spunea Volker Reiter – director executiv CEIT, pritù atsea cã nu mata alãsamù canã s-nã ma dimãndã tsiva ashì cumù u fãtsea pãnã tora DRI (Departamentulù ti Ligãturi Interetnitsi), cari, tu anjlji tsi tricurã, nu lji-alãsa Armãnjli shi Refugiãtlji ta s-ljea parti la aestu Festival Folcloric di Sighishoara.(?!)

La Simpozionù loarã parti cu referati Mariana Bara shi Dumitru Piceava iara la Festivalu folcloric lo parti pareia "Pilisterlu" cu cãntãtorlji: Yeanula Yioryi, Flori Costea shi Vasili Topa. Di aestã oarã pareia "Pilisterlu" shi cãntãtorlji a ljei, cari cãntarã sh-giucarã thãmãsitù dinintea a vãrã 5.000 di spectatori, furã ca delithealui reprezentantsã a tutolorù Armãnjlorù di Romãnia sh-di pisti tutù.

Lipseashti s-aspunemù cã ficiorlji di la Pilisterlu, di cara cãntarã shi giucarã, sh-featsirã chiro shi ta s-adarã mãcãri armãneshtsã shi maxus piti cu cashù shi piperchi cu cashù.

Simpozionlu Pro-Etnica – 2004

Sãmbãtã, 28-li di Agustu, di la sãhatea 11, tu sala mari a Primãriiliei di Sighishoara s-tsãnu Simpozionlu ProEtnica cu thema: "Bana spiritualã a minoritãtslorù etnitsi di Romãnia".

Moderatorlji a Simpozionlui furã

doamna Abdula Gulten, reprezentanta a comunitãtiliei nturtseascã di Romãnia shi Conf. Univ. Dr. Adrian Ivan (Institutlu di Studii Internatsionali, UBB Cluj.

Lucrãli a Simpozionlui li dishcljisi, fronimù, doamna Abdula Gulten cari azburã di rolu tsi-lù au minoritãtsli etnitsi tu cultura romãnescã. Di cara sh-bitisi zborlu deadi cali a reprezentantsãlorù a minoritãtslorù etnitsi di Romãnia, cari eara tu salã, sã-sh spunã punctulù a lorù di videari. Shi ahurhi, ashì cumù s-fatsi tu ahtãri apuhii, tu arada alfabeticã, cu Armãnjli. Prota lo zborlu Mariana Bara cari pãrãstisi lucrarea "Contributsia a Armãnjlorù ditù Romãnia la cultura romãnã". Atselji din salã u asculta Mariana cu mari perieryii (curiozitate). Nu u cunushtea Mariana Bara shi nitsi Armãnjli nu para-lji cunushtea. Eara sirinlu di nãintea a furtunãllei. Mariana azbura fronimù, peanarya, apitrusitù shi cãndisitorù. A atsilorù din salã nu lã yinea s-pistipseascã tsi avdza. Vahi, s-antriba: di iu vinirã shi Armãnjli aeshtsa? Nu lã yinea s-pistipseascã cã ahãnti mãri sh-cunuscuti personalitãts romãni suntu di arãzgã armãnescã. Di la mitropolitlu Andrei Shaguna, atselù tsi bãgã pi cicloari bisearica crishtin-orthodoxã romãnã, la Bolintineanu, Dimitrie Paciurea, Theodor Aman, Elie Carafoli shi pãnã la oaminji cunuscuts ditã dzãlili a noasti. Atumtsea anda adusi aminti di Vangheli Zapa, atselu cari xanaanye Giocurli Olimpitsi, cã easti di arãzgã armãnescã, vãrã ndoi di dinãintea shi nastãnga a mea ahurhirã sazburascã cãrtits unù cu alantu. Iara atumtsea anda adusi aminti cã shi Lene Constante (cunuscuta pictoritsã shi scriitoari armãnã tsi fu mãrtatã cu Hary Brauner, scriitor shi folclorist cunuscutù di arãzgã uvriascã) atselji di dinãpoia a mea ahurhirã sã zburascã shi nu mata s-dãnãsea. Pãnã tu soni Mariana Bara sh-

bitisi lucrarea tsi u avea ndreaptă shi atselji din sală armasiră ciudusits di tsi avdzârâ.

Nu avurâ ama multu chiro ta sâ s-ciudusească ti furnjia câ avea sâ s-ciudusească sh-ma multu di câvgâlu tsi ahurhi. Atselji doilji tiniri di dinântea shi nastânga a mea, muljeari shi bârbatù, multu cârtits shi nvrinats di tsi avdzârâ ahurhirâ s-u câtiyursească Mariana Bara ti furnjia câ ea, taha, vini aoatsi ta sâ s-plângă shi s-facâ revendicări. Tinirlu azburâ ma largu di globalizari sh-di piricljulù a ljei cumù sh-di tolerantza sh-di achicâsearea tsi lipseashti ta s-hibâ namisa di noi, oaminjlji a Eurpâljei, shi câ nu lipseashti s-yinimù aoatsi cu ahtâri lucrì. Aproapea tu idyulù chiro cu tinirlu azbura shi tinira. Ea spunea câ noi, Armânjlji di România, avemù tuti ndrepturli shi ea nu achicâsea ti tsi vinimù aoatsi ta s-nâ plândzemù. Aspunea câ noi, Armânjlji di România, avemù sculii armâneshtsâ, ashì cumù suntu sculiili di Custantsa iu ficiuritslji armânji nveatsâ carti pri limba maternâ. Aspunea câ avemù shi bisearica a

noastâ, ashì cumù easti bisearica S â m t s â l j i Constantin shi Elena di Custantsa iu Armânjlji s-adunâ aclotsi cafì Dumânicâ. Iavea ti tsi nu achicâsea plândzearea ali Mariana Bara. Niscânti ori tinirlji, multu cârtits,

azbura doilji dinâoarâ shi eara zori s-hibâ achicâsits. S-dânâsirâ ditù zborù doilji mash atumtsea cându Mariana Bara lji-antribâ di comunitatea tsi u reprezintâ elji. Cu zori tinirlu apândâsi câ elji reprezentâ comunitatea elinâ di Custantsa. Io, anda ascultamù câtiyursirea a atsilorù doilji câvgâgeadz, nu achicâseamù tsi soi di oaminji potù s-hibâ shi ti cari furnjii suntu ashì di arâi? Mari-nji fu ciudisirea atumtsea anda avdzâi câ suntu Grets.

Tu chirolu anda shideamù sh-mi ciuduseamù avdu unâ boatsi vârtoasă tsi yinea di dinâpoia a mea.

- Nu achicâsescu ti cari furnjii voi Armânjlji, s-antriba boatsea vârtoasă shi apufâsitâ, vinitù aoatsi s-vâ plâdzets shi

sâ fâtsets revendicări? Tsi s-ma dzâ-tsemù noi, atselji cari tricimù pritù unù holocaust? Aestu easti Uvreu, ânji dzâshù! Tsi lucru avemù noi, Armânjlji, cu Uvreilji sh-cu holocaustlu a lorù shi ti cari furnjii s-cârti shi aestu omù?

Sigura câ nu-lji câdzu ghini anda avdzâ câ, pri ningâ miletea a lorù, uvrească, fu sh-easti shi unâ altâ mileti, atsea armânească, cari u agiutâ ta s-crească shi s-nâinteadzâ cultura românească. Di cara bitisi di zburâri s-featsi isihii.

Io, nji-armashù mutù. Dinâoarâ nu mata shteamù tsi s-dzâcù. Pânâ tora, di anda intrai tu problema armânească, io mi alumtaiù mash cu Armânji shi nu cu oaminji ditù alti milets. Toara ama lipseashti s-dau unâ apandisi, ca apârari ali Mariana Bara. Moderatoarea antribâ desi vârâ unù altu va s-azburască. Nu mata vrea canâ. Atumtsea mi-apufâsi di mutai mânâ sh-câftaiù s-azburâscu. Dinâoarâ moderatoarea mi câlisi la microfon shi tâsh nâinti ta s-agiungu aclo mi ntribâ ditù tsi comunitati facù parti. Anda avdzârâ câ sh-io

facù parti ditù comunitatea armânească aproapea tuts mutarâ botsli!? Aurlâri, suschirâri, bândurâri!?! La ashì tsiva nu mi ashtiptamù sh-ti atsea mi dânsâi ditù immari. Moderatoarea adusi aminti câ lipseashti sâ zburască shi reprezentantsâlji di la comunitatea a Croatslorù.

Io atumtsea âlji dzâshù câ voiù s-aspunù ndouâ zboarâ ligati di atseali tsi sâ zburârâ ma nâinti shi ashì mi alâsâ ta s-negù la microfonù. Pânâ s-agiungu aclotsi ahurhi s-azburască alantu moderatorù, Adrian Ivan, shi canda nu mata bitisea di zburâri... Itsi s-facâ, ânji dzâshù tu minti, pânâ nu va sâ spunù tsi amù ti spuneari nu va s-fugù di aoatsi. Shi ashì feciu.

Lâ efhâristisii, tu ahurhitâ, câ avurâ buneatsa ta s-nâ câlisească sh-noi Armânjlji la aestâ andamusi a minoritâtslorù di România, a câ noi nu himù pricunuscuts ca minoritati etnicâ; câ nâ da cali ta s-nâ spunemù problemili a noasti shi sâ scutemù tru migdani portulù, agioclu shi cânticlu a nostu armânescu. Lâ spushù câ noi nu vinimù la aestâ andamusi ta s-nâ plândzemù

hala mea vinimù ta sâ scutemù tru migdani personalitâtsli di arâzgâ armânească cari avurâ unù mari rolù tu tsi mâtreashti creashtirea a culturâljei românească shi, câtse s-nu pricunushtemù, shi a culturâljei gârtsească, arbini-shească, sârbească sh. a. Noi vinimù aoatsi s-vâ spunemù

aesti lucrì ti furnjia ca voi, atselji tsi reprezentats alanti minoritâts etnitsi di România, s-nâ cunushtets ma ghini iara noi, tu arada a noastâ, s-vâ cunushtemù voi ma ghini shi s-câftamù s-aflâmù lucrili tsi nâ leagâ ta s-putemù s-nâ agiutâmù unù cu alantu. Shi va s-dau unâ paradiymâ aoatsi. Tu anlu 2001, atumtsea anda s-ampârtsa pâradzljji ti minoritâtsli etnitsi di România, doi di elji, easti zborlu di Dorin Dorian, reprezentantulù a comunitatiljei uvrească di România shi reprezen-tantulù a comunitatiljei arbini-shească di România pripusirâ ca unâ parti di atselji pâradz s-hibâ dats sh-ti comunitatea armânească di România. Cu tuti aesti, reprezentatulù a chivernisiljei românească nu vru ta s-facâ aestu lucru ti furnjia câ, spunea nâs, Armânjlji nu suntu pricunuscuts ca minoritati etnicâ shi nu au ndreptu ti ahtari lucru.

Lipseashti s-vâ spunemù câ dinâoarâ cu evenimentili ditù anlu 1989 shi di cara vini putearea democraticâ shi Armânjlji di România ashteptâ s-alânsească alâxeri shi tu bana a lorù ta s-bâneadzâ sh-elji tutù ashì cumù bâneadzâ alanti etnii di România. Ti amârtii ama, ti Armânjlji di România, a câ tricurâ ahântsâ anji di atumtsea, ndrepturli a lorù suntu la unâ scarâ multu alargu di tsi s-caftâ di Europa di adzâ.

Dupâ 14 di-ani di anda vini putearea democraticâ shi 7 ani di anda inshi tru migdani Dimândarea 1333, Armânjlji di România nu s-hârsescu di ndrepturli cari li au alanti minoritâts etnitsi di România shi nitsi di atseali cari lâ li da aeastâ apofasi a Europâljei ditù anlu 1997.

(Continuari la padzina 27)

Dumitru PICEAVA

FESTIVALU INTERNATSIONAL DI POEZII ARMÂNEASCĂ CONSTANTIN BELIMACE - SCOPIA - 2004

PROTAPARTI

Tu dzâlili 16-17-li di Sumedru, Sutsata a Scriitorlorù shi a Artishtsâlorù Armânji ditù Rep. Machidunia, organiză Scopia festivalu „Dzâlili a culturalêi armânească”. Festivalu avu ma multi pârtsâ shi maxus: 1. Vizita la monumentulù ali Dada Tereza tsi s-featsi Sâmbâtâ tahina, pi unâ ploai niacumtinată. Aoatsi, partitsipantsâlji la Simpozion loarâ parti la unù importantu momentu a andamusiljei shi maxus dipunerea di curunji di lilici la monumentulù ali Dada Tereza, atsea cari sh-alăsă torlu tu unâ turlii ahoryea pisupra a banâljei spirituală a etâljei XX. Sâ shtii câ ea s-amintă Scopia tu anlu 1910 ditù unâ fumealji di Armânji. Dinintea a monumentului ma multsâ inshi aspusirâ poezii neljinati ali Dada Tereza.

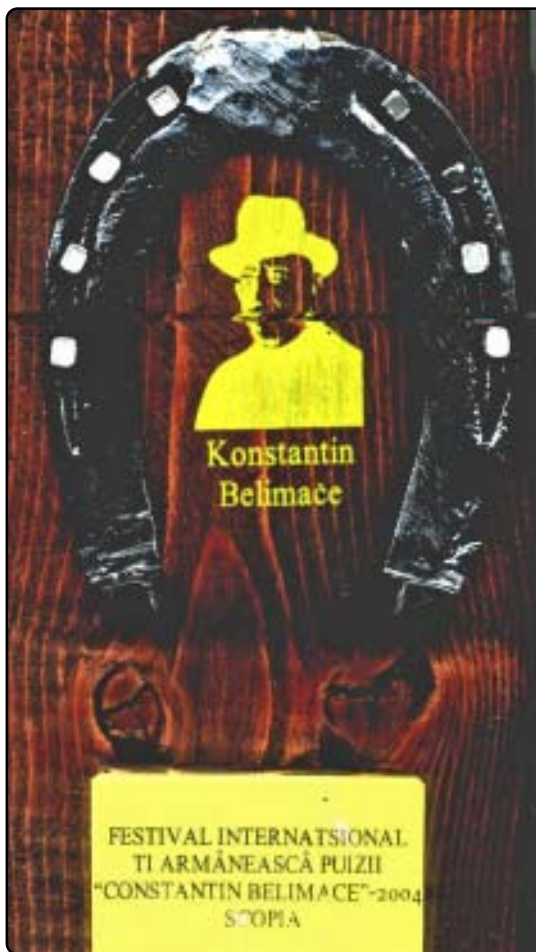
2. Simpozionlu di poezii tsi s-tsânu Sâmbâtâ tahina shi cari avu ca themâ Identitatea a Armânjlorù”. 3. La spectacolu muzical, tsi s-tsânu seara la Casa a Armatâljei, loarâ parti cunuscutsâlji cântători Pero Tsatsa shi Maria Zikova cumù shi pareili folcloritsi „Nicolae Batsaria” di Krushuva, „Fratslji Manachi” di Bitola shi „Pitu Gulii” di Skopia.

4. Lansari di carti armânească, tsi s-featsi Dumânică tahina. Cu aestâ apuhii putumù di vidzumù ca baea di multsâ Armânji tsi scoasirâ cârtsâ armâneshtsâ di dealihealui tu chirolu ditù soni. 5. Expozitsii di picturâ la cari loarâ parti cu lucrâri di picturâ ma multsâ Armânji.

6. Festivalu di puizii „Constantin Belimace”, tsi s-tsânu Dumânică seara, fu organizatù ca unù spectaculù. Aoatsi, spectatôrji tsi avea umplutâ sala puturâ ta s-avdâ, chiro di doauâ sihâts, poets armânji ditù Rep. Machidunia, România, Vâryâria, Arbinushia shi Sârbia. Ditù România loarâ parti doauâ poetesi români cumù shi trei Armânji: Yioryi Vrana, Toma Enache shi Dumitru Piceava. Ma eara viniti la Festivalù shi doamna Chiratsa Meghea shi d-na Cepi.

Cu inima disheljisâ putemù s-aspunemù câ Festivalu „Dzâlili a Armâneascâljei

Culturâ – 2004” easti ca dealihealui unâ importantâ parti a noauâljei shi vârtoasâljei minari culturală armânească ditù tutù Balcanlu, di dupâ cådearea a comunismolui, ti tsânearea shi nvârtushearea a conshtiintsâljeiei natsională Armânjlorù cumù shi a identitatiljei a lorù ahoryea.

Tu tsi mâtreashti partitsiparea a mea potù s-aspunù câ tu prota dzuâ loaiù parti la Simpozionù cu unâ lucrari ligatâ di momentulù shi furnjia ti cari fu scrisâ “Dimândarea pârintească” di câtrâ Constantin Belimace cumù shi rolu tsi lu avu aestu poemù-imnu armânescu tu chirolu di 116 anji di anda fu adratù shi pânâ tora.

Alantâ dzuâ, tahina, loaiù parti la lansarea di carti armânească shi potù s-aspunù câ fuiù ciudusitù di câti cârtsâ armâneshtsâ inshirâ tru migdani tu chirolu ditù soni. Io pârâstisiù cartea “Catehismulù a crishtinlui ortodoxu”, carti scrisâ pi limbili armânâ shi românâ

sh-tsi fu tipusitâ Buzău – România. Dumânică seara loaiù parti la Festivalu di poezii sh-iu, a njia, tu soni ânji si durusi “Premiulù ti puizii”.

Aestu premiu easti adratù ditù doauâ pârtsâ. Pi di unâ parti easti Diploma iara pi di altâ parti easti shi unâ lucrari sculpturală tsi ari pi unâ parti unâ petalâ tsi anvârligheadzâ portretlu alù Constantin Belimace a pi alantâ parti ari unâ cârlibanâ.

Lipseashti s-aspunemù câ aestu Festivalù di poezii armânească di Scopia fu adratù cu agiutorù datù di Chivernisea ali Români.

DEFTIRA PARTI

Tu bitisita a protâljei parti a alushtui articulù spunemù câ Festivalu Internatsional di armânească puizii – 2004 di Scopia fu organizatù di câtrâ Sutsata a Scriitorlorù shi a Artishtsâlorù Armânji ditù Rep. Machidunia cu agiutorù di la Chivernisea ali Români.

Aestu lucru lu aflâmù di la doamna Vanghea Mihânji-Steriu, presidenta a alishtei sutsatâ, cari nâ spusi câ Festivalu fu ndreptu cu agiutorlu (tu pâradz) datù di Ambasada di Scopia ali Români. Shi ti aestâ furnjii dumniljea a ljei shi-lji shi tinjisi reprezentantsâlji a Ambasadâljei românâ di Scopia.

A njia ânji si pari câ easti unù lucru multu bunù shi tinjisitù ca Statlu român s-lji agiutâ Armânjlji, adyeafurù iu bâneadzâ elji.

S-nu s-agârshesacă câ, dealungului a chirolui, Armânjlji furâ multu agiutats di câtrâ statlu român iara Armânjlji, tu arada a lorù, lu agiutarâ multu di multu statlu român. Nu vremù s-azburâmù aoa di aestu lucru. Cu tuti aesti ama, statlu român, atumtsea cându fu ananghi, nu câ nu u agiutâ Armânamea mea u alăsă ta s-aibâ parti di nai ma mari taxirati tsi poati s-u aibâ unâ mileti. Easti zborlu di mpârtsârea a Machiduniiljei ditù anlu 1913 tu patru pârtsâ shi arâspândirea a Armânjlorù tu tuti dzârli.

Di atumtsea Armânjlji intrarâ tu unâ lâhtâroasâ catandisi di deznatsionalizari, di tucheari shi di asimilari a lorù di câtrâ miletsli namisa di cari agiumsirâ s-bâneadzâ. Easti unù averù lâhtârosù.

Di atumtsea, singurlu semnu di agiutorù tsi lâ fu datù a Armânjlorù fu Dimândarea 1333 tsi fu datâ di Adunarea Parlamentară a Consiliului ali Europâ tu anlu 1997. Atumtsea lâ fu pricunuscutù a Armânjlorù graiulu ca hindali limbâ shi s-dimânda a vâsiliilorù iu bâneadzâ Armânjlji ca ea s-hibâ agiutatâ shi s-nu chearâ. Tutù atumtsea ama, ti amârtii, Armânjlji nu furâ pricunuscuts ca etnii ahoryea di tuti alantsâ etnii ta s-poatâ sâ-sh apârâ elji singuri limba a lorù shi s-poatâ sâ s-apârâ sh-ea ta s-armânâ tru banâ ca mileti ahoryea. Ti amârtii nitsi Dimândarea 1333 nu fu bâgatâ tu practichii tu vârà vâsili shi Armânjlji, ca cumù eara tu eta XX, bâneadzâ ma largu tu greaua catandisi di tucheari shi di asimilari a lorù. Sigura, aestu averu lâhtârosù lu cunoashti shi Cumândusirea di tora a statlui român shi, vahi, ti atsea ahurhi, nu di multu chiro, ta s-lji agiutâ niheamâ Armânjlji. Easti zborlu di agiutorlu tu pâradz tsi-lù deadirâ estanù a niscântorù Armânji (nafoarâ di mini) tsi organizârâ tsiva spectacoli icâ Festivaluri ca cumù furâ: Aurel Papari, prezidentulù a Fundatsiiljei Andrei Shaguna di Custantsa,

Vanghea Mihanji Steryiu

C h i r a t s a
M e g h e a ,
prezidenta a
Fundatsiiljei Stâ-
Mâria shi a
Sutsatâljei a
Muljerilorù.
Idyiulù lucru lu
featsirâ shi cu
doamna Vanghea
Mihanji Steryiu
ditù Rep.

Machidunia. Aestu lucru lu aflâmù, cumù spuneamù, di la organizatoarea a Festivalului. Tora ama aflâmù di la “Agentia de presa a romanilor de pretutindeni” câ: “Sutata a Scriitorilor si Artistilor Plastici Aromani din Macedonia, impreuna cu Departamentul pentru Romanii de Pretutindeni, au organizat la Skopje festivalul „Zilele culturii aromane”. Iara ma largu s-aspuni: “Festivalul reprezinta o componenta necesara a procesului de pastrare si de revigorare a constiintei identitare a aromanilor din Balcani (multu musheatù s-dzâtsi aoa n. a n.) si se vrea a fi un stimul pentru conservarea si dezvoltarea patrimoniului cultural aroman, ca parte existenta a patrimoniului cultural romanesc”. Partea ditù soni a frazâljei nu potù s-u achicâsescu. Cumù va s-dzâcâ: “ca parte existentâ a patrimoniului cultural românesc? Nitsi dupâ ahântu chiro di anda fumù arcats tu marea taxirati, nitsi dupâ 15 di anji di la surparea a comunismului shi nitsi dupâ 7 anji di anda inshi Dimândarea 1333, a noauâ, a Armânjlorù nu nâ si pricunoashti tsiva? Patrimoniulù (avearea, clirunumsirea) cultural armânescu nu poati ta s-hibâ altutsiva dicâtù “parti existentâ” a patrimoniului cultural: armânescu, balcanic, european icâ mondial shi nitsi cumù parti existentâ a vârnui maxus patrimoniu. Sâ shtii câ Departamentul pentru Romanii de Pretutindeni, tsi fatsi parti ditù Ministerlu ti lucrì externi icâ di nafoarâ, ashi cumù lji-aspuni shi numa, ari tu angâtanù shi-lji agiutâ mash Românjlji di nafoara a sinurlorù ali România. Tutâ tinjia ti aestu lucru. Câ lji-agiutâ niscânti ori shi niscântâsâlji Armânjlji ditù niscântili craturi balcanitsi nu easti arâu. Arauâ easti ama interpretarea icâ achicâsearea tsi-lji si da a alushtui

agiutorù.

S-dzâtsi atumtsea câ Armânjlji tsi dicescu agiutorù di la aestu Departamentu suntu luyursits shi elji tutù Românji. Shi, ti aestâ furnjii, atselji Armânji cari dicescu unù ahtari agiutorù nu suntu vidzuts cu oclji bunji di alantâ parti di Armânji tsi nu dicescu unù ahtari agiutorù di iuva icâ di atselji Armânji cari dicescu unù ahtari agiutorù ditù altâ parti. Câ niscântâsâlji Armânji ditù Rep. Machidunia suntu agiutats di Chivernisea di Bucureshti easti multu ghini ama multu ma ghini vrea s-eara ca atselji Armânji s-eara agiutats chiola di Chivernisea di Scopia ta s-poatâ s-organizeadzâ sh-elji unù festival di poezii icâ di folclorù, câ ti atsea suntu tsitâtsenji ali Rep. Machidunia.

Sigura câ shi Chivernisea di Bucureshti ari tutù ndreptulù s-lji agiutâ Armânjlji ditù Rep. Machidunia cumù shi itsi altâ mileti ama ghini va s-hibâ ca s-lji-agiutâ shi alantsâ Armânji di România tsi cilâstâsescu ti Armânami, organizeadzâ sh-elji Festivaluri shi Simpozioani shi scotù revisti pi pâradzljia a lorù shi nu s-lji-agiutâ mash atselji ndoi tsi lji-adushù aminti ma nâinti. Ama, pânâ tu soni, nu problema a pâradzlorù easti importantâ ti unâ mileti mea tinjia tsi-lji si poartâ a ljei.

Atumtsea cându unù populù ahoryea di daima, apresù ahoryea sh-tu unù locù ahoryea sh-tsi ari unâ limbâ shi adets ahoryea di itsi unâ altâ mileti ditù Balcanji sh-di pisti tutù, nu-lji easti pricunuscutâ limba shi etnia ahoryea di tuti alantsâ milets, nu easti pricunuscutù câ easti, va dzâcâ, ashitsi cumù lu alâsâ Dumnidzâ s-achicâseashti câ atselù populù nu easti tinjisitù. Shi di unâ età, cu dureari tu suflitù u spunemù, populu armânescu nu easti tinjisitù. Aestu easti averlu. Vini chirolu tora, tu ahurhitâ di mileniumù trei, ca shi populu armânescu s-hibâ tinjisitù tutù ashi cumù easti tinjisitù itsi altu populù di pisti locù.

Ashi s-nâ agiutâ Dumnidzâ!

Cu tinjii shi mari nâdii,

Tacu alù Steryiu alù Gugacù

Di unu
chiro,
niscântșă
tiniri
nvițats
armânji di
Bucureshti
shi-ditù alti
pârșă, cari
nu suntu
efhăristisits
di niscântili

stihuri a imnului a nostu natsional
“Dimândarea pârintească”, caftă ta s-li
alâxească atseali stihuri tsi nu lâ au hari
a lorù ică s-lu alâxească imnulù tutù.

Ti aestă furnjii io va s-caftu ta s-vâ

ANALTA HOARĂ

Cavai! cumù shi sta pustă Analta Hoară,
Ea, tsi sh-eara mplină di-Armânji vâroară,
Mplină di Armânji tsi vâzea-n tută hoara
Sh-iu bati adzâ unù vimtu ca pumoara.

Cu-ierghi tsi-ascundu cirmidzli cripati,
Casili-apârghisiti ca di eta tută,
Cu garduri tsi sta cădzuti tu nâ parti,
Âsh-poartă furtia di mărtirilji mută.

Pădurea-anvâli grădita-tsea imiră,
Oclji di geami-frâmți sta arcate tu cuprii,
Apanghiurli-tuti, di singuri s-ayriră
Sh-Analta Hoară s-adră ca di pāvrii.

Canda anghilji s-turnarâ cu pâlărli,
Sh-irniulu pustiindalui pisti tuti,
Oaminjlji s-arâspândiră-n tuti dzărli,
Cu yisi ni-axiti sh-fâră di umuti.

Cavai! cumù shi-sta pustă Analta Hoară,
Mplină vâroară di-armâneasca fară,
Tsi âshi dutsea bana tu nreaga-lji plasă
Ca tumtsea nda-lji si-aminta Hristolu-n casă.

Cavai! cumù shi-sta pustă Gopesh hoară
Di-anda hilji-a ljei tu bisearică s-vâtâmară!

spunù, di aestă oară, catandisea ditù
chirolu cându s-amintă aestă poezii alu
Constantin Belimace shi rolu a ljei
dealungalui a chirolui di 116 anji.

Tu chirolu a anjlorù 1888, Constantin
Belimace, la 20 anji di anda fudzi di acasă
di Mulovishti, s-afla Bucureshti shi avea
unù restaurantu pi strada Shelari.

Aestu restaurantu eara loclu di
andamusi a tinirlorù machiduneanji,
aspunea Sterie Diamandi tu cartea a lui

DIMÂNDAREA PÂRINTEASCĂ

“Oameni si aspecte din istoria aromâ-
nilor”. Aoa s-aduna Andrei Bagav, Zisu
Sideri, Stefan Mihăileanu, Tashcu
Iliescu, Apostol Mărgărit, I.Caragiani etc

Hanea alù Belimace eara unù dealithea
cenaclu literar shi pulitic. Pareia di tiniri
azbura cu aprindiri, ndridzea planuri di
mari cutidzari, nyisa unù yinatorù
lumbărsitù ti pătrida a lorù dipârtatâ,
Machidunia. Imaginea a Machiduniiljei
s-afla niacumtinatù tu suflitlu a lorù. Tu
restaurantulù popular alù Costa Belimace
avuzea duhlu a patridâljei scumpâ.

Muabetea s-anvârtea totna deanvârliga
a Machiduniiljei shi a problemâljei
natsională; zbura unù cu alantu
armâneashti, cânta cântitsi
armâneshtsă shi minduia la unâ
cătù ma ayonjea turnari tu locurli
iu vidzură lunjina a dzâliljei.

Tu aestă atmuseră tinirească s-
amintă alâncirea a revistâljei
“Macedonia” shi tu aestă
atmuseră, poetlu Constantin
Belimace (1848-1932), compusi
Dimândarea pârintească”, poezii-
imnu a farâljei armânească, sumù
vârtoasa entipusi a hăbărlorù adusi
di mamă-sa, vinită Bucureshti di
Mulovishti ta sâ-shi veadă ficiorlu
dupâ multsă anji di dispârșari.

Hăbărli eara ligati di faptili di
deznatsionalizari a Armânjlorù ditù
Machidunii di cătră clirlu
gârtsescu. Vidzândalui câ limba di
dadă easti nai ma marli cheadicù
tu lucrulu di deznatsionalizari a
farâljei armânească, Patriarhia shi
agheștâlji a elenismului avea
acâtsatâ di baea chiro unù lucru
ghini ndreaptu di dipârtarea, di
avinarea a strâaushaescâljei limbă
armânească shi alâxirea a ljei cu
limba gârtsească.

Limba easti linia di sinurù
naturală cari disparti unù populù di alanti
miletis shi easti unâ stizmă cari-lji
ntheadicâ sâ s-facâ unâ cu eali. Cându
unù populù sh-cheari limba, cheari shi
elù ca populù. Di aoa ascura alumtâ ditù
Machidunii, deanvârliga a tsăneariljei a
limbâljei armânească tru bană.

Tu aestu chiro di arnisiri, di negari a
limbâljei a noastă armânească s-afla, ti
amârtii, shi hilji di zârșinâ armânească
ca cumù eara Daniil Moscopoleanu
(ashi cumù suntu shi adzâ multsă ca

elù!), tsi-lji cljima Armânjlji cumù shi
oaminji ditù alanti milets tsi bâna tu
Peninsula Balcani, ta sâ-shi alasă limba
a lorù di dadă shi s-u mbrășiteadzâ
limba gârtsească.

Neofil Duca aspunea cu tută energhia
ti alâsarea a limbâljei di dadă shi alichirea
di limba greacă pi-anarya, anarya, dupâ
cumù s-featsiră unâ pritù pisti. Ti atsea,

Di cara u spushù prota poezii,
“Analta Hoară”, dzâshù ma largu
aesti lucrui:

Aesti lâiets s-tihisiră, ca dealithea, tu
musheata sh-thâmâsita bisearică ditù
hoara Gopesh, aoa sh-unâ sută di anji
ma nânti, ti furnjia câ pistimenjlji
armânji eara mpârșats tu doauă
tăbăbii, tu doauă pârșă, va dzâcâ: Unâ
parti di elji eara filoromânji iara alantâ
parti di elji eara filoeinji ică Gricumanji.

Vahi ti aestă furnjii shi s-tihisiră
atseali tsi li zuyrâpsii mini tu poezia
tsi u spushù ma nânti, ashi cumù li
avdzâ di la unù tinjisitù Armânù di
Bituli, aoa sh-vârâ shapți anji.

Ânji si pari câ unâ idyia mpârșari a
Armânjlorù di pisti tutù easti sh-tu
chirolu a nostu. Dyeafuraua ama easti
atsea câ tora, pri ningâ atseali doauă
tăbăbii, ma easti unâ, multu ma
vârtoasă, dupâ mini, shi cari sâ
nvârtusheadzâ tu cafi dzuâ multu di
multu: Easti zborlu di pareia a
Armânjlorù filoarmânji.

Tuti aesti lâiets tsi li ari traptâ sh-li
tradzi shi adzâ Armânamea s-au
tihisitâ shi s-tihiescu sh-ti furnjia câ
multili di câpiili a Armânjlorù u vindurâ
Armânamea shi tu locù s-u ducâ pi
calea atsea ndreaptâ, ti anichisiri, u
dusiră shi u ducù Armânamea pi calea
atsea strâmba, ti chireari a ljei.

Armânamea agiumsî s-hibâ tu
chirolu di adzâ tu hala cari u shtits
sh-ti furnjia câ nu avu sh-nica nu ari
niscânti câpii cari s-u cumândusea-
scă ashi cumù lipseashti shi s-poată
ea s-armânâ daima tru bană.

Iavea ti tsi ânji si pari multu uidisitù
ta s-vâ spunù ma largu unâ poezii a
curi stihuri suntu neljinati a câpiilorù
tsi u cumândusecu ică va u cumându-
sească Armânamea di aoa shi-nclo.

Poezia s-acljeamă “Dimândari cătră
câpiia a noastă”.

atutmse a cându alânci gramatica alù Boiangi, Patriarhia s-ayunjisi ta s-bagâ cartea "la index", tsi va dzâcâ u tric u pi lista a cârtsâlorù dânsîtâ, interzisâ shi s-lu anatimeadzâ autorlu ti fapta câ avu cãidâsirea ta sâ-lji facâ mucaeti fratslji a lui di sândzâ ta s-nu sh-agârshescâ limba strâ- ausheascâ, s-u ariseascâ shi s-u ducâ nâinti. Avinarea fu ashî di mari câ, tu anlu 1860, di gramatica alù Boiangi s-afla mash unâ cumatâ.

Dupâ dishcljidirea a protilorù sculii armâneshstâ (1864, Târnova), alumta shi propaganda gârtescâ sâ-nvârtusheadzâ contra a Armânjlorù shi, cama multu, contra a limbâljei armâneascâ.

Tuti aesti dusirâ la nvârtusharea a alumtâljei ti tsânearea tru Machidunii a limbâljei di dadâ di câtrâ Armânji.

Aestâ alumtâ s-afla tu vahti atutmse a cându mama alù Belimace avea vinitâ Bucureshti. Muljearea zbura pi-anarya, aplo, ama multu minduitâ ti lucrâli faptili tu Machidunii. Azbura di alumta natsionalâ, ama sh-ti faptili a clirlui gârtescu shi, cama multu, di cumù eara avinati câpiili a Armânjlorù. Atselji tsi u avdza, vahi, furâ multu cutrimburats di atseali spusi di dadâ-sa alù Belimace. Nu ma njicâ-lji fu entipusea a hiljliu-sui.

Multu mintitù Constantin Belimace ducheashti trâ oarâ tutù piricliulù shi tutù nâoarâ marea minutâ, marli sticù di oarâ a alumtâljei trâ apârarea a limbâljei di dadâ. Tu atsea minutâ poetlu di dzinù a farâljei armâneascâ, Constantin Belimace achicâsi câ yini ditù eta-a etilorù shi easti una di cârchealili, di nealili a sângirlui tsi leagâ fara câtrâ alantâ etâ a etilorù. Achicâsi câ unitatea di limbâ shi di sândzâ

ali unâ farâ, ma ayonjea icâ ma amânatù, pritù dutseari nâinti a arâdzlorù fârâ astamasî, fârâ dânsâsari, va s-ducâ shi la anichisirea ali unâ unitati di arâlâchi di bânari.

Ashi s-amintâ poemlu-imnu "Dimândarea pârintescâ" ca unâ turlii di blâstemù niacumtinatù trâ Armânjlji fârâ di unâ pisti sâmtâ tu limba a lorù maternâ. Suntu stihuri cari ti cutreamburâ sh-ti minâ.

Tu prota strofâ s-aspuni cu tutâ vârtushamea haracterlu armânescu a popului ditù Machidunii. Strâaushlji dimândâ a atsilorù tsi yinù dupâ elji

aestâ sâmtâ clirunumsiri.

Deapoa yini blâstemlu cari strâaushlji di didindi di sinurli a banâljei, lu spunù contra a atsilorù niacshi cari vrea s-hibâ pi calea sâ-shi alasâ limba: "Di sumù..."

Tsi va dzâcâ, atselù cari calcâ dimândarea strâausheascâ shi s-alasâ di limba a lui, lu ashteaptâ nai ma lâhtârosu blâstemù. Nitsi câ s-poati sâ s-mindueascâ unù blâstemù ma lâhtârosù ti vârà. Atselji tsi u avdzârâ ti prota oarâ aestâ poezii fârâ preaclji furâ multu figurats di ea.

Andrei Bagav easti protlu cari ducheashti pâhâlu, axiia a alushtui poemù-imnu aflândalui tu elù unù giuvairù a limbâljei armâneascâ.

Cu unâ ayunjii niavdzâtâ shi nividzutâ aestâ poezii-imnu, s-arâspândi ca fudzirlu tu tutâ Machidunia. Bâgatâ, deapoa, pi noti, "Dimândarea pârintescâ" agiumsi marseileza a Armânjlorù. Agiumsi immulù a farâljei armâneascâ cari cutrimburâ conshtiintsâli chitrusiti, cari minâ populu

armânescu, cari lji-mbârbâtâ alumtâtorlji shi-lâ deadi curagiù a tinirlorù. Di multi ori, tu g r e a u a alumtâ tsi u d u s i r â Armânjlji,

Maria Zikova shi D. Piceava

DIMÂNDARI CĂTRĂ CĂPIA A NOASTĂ

Tini, câpia-a noastâ aleaptâ
Di tuts Armânjlji tsi ti-ashteaptâ
Sâ-lji duts pri calea-atsea ndreaptâ,
S-ai tu minti tsi lâiets va s-pats
Strâmba cali di va s-acats:

Di va nâ vindzâ la murlai,
Ti nafimatslji-alù Iuda pâradz,
Tu banâ isihii s-n-ai
Sh-ocljilj s-tsâ plângâ di caimadz.

Di va nâ vindzâ la niواسپتس,
Blâsteamili-alù Dumnidzâ s-ti-acatsâ,
Mâshcatù s-agiundzâ di nipârtits
Sh-harâi s-nu-ai tu aestâ yeatsâ.

Shi-anda va s-hii tu bitisita di-anji,
Purtatù di laia varcâ a Harlui,
Suflitlu s-tsâ agiungâ tu Cârtrânji,
Naparti di vapsa-apâ-a Aheronlui.

Aclo iu nitsi moartea sh-ni-a ljei nâdii,
Nu potù s-lji-aducâ vârà diznjirdari,
A nafimatlui suflitù di câpii,
Tsi di la-ncljinatslji-a lui n-avu ljirtari.

Shi-aclo sâ sta, tu nâi di gljetsù sh-piri,
Ca itsi suflitù fârâ nchiuluiri.

Tini, câpii di Armânji aleaptâ,
Di va s-câidiseshtsâ ta s-nâ vindzâ
Sh-nu va nâ duts pri calea-atsea
ndreaptâ,
Ashi s-tsâ da Dumnidzâ s-agiundzâ!

Dimândarea pârintescâ lâ tsânu locù di ncljinariji. Martirlji a cauzâljei natsionalâ murea, cântândalui "Dimândarea pârintescâ". Aestu immu ntrupa tu noima nai ma plasticâ cu puteari, unù momentu apufisitorù ditù isturia a miletiljei armâneascâ. Ahâtù tu tsi mâtreashti ncurpiljeatlu câtù shi pritù ndrizearea artisticâ, "Dimândarea Pârintescâ" easti unù giuvairù fârâ preaclji.

Ea fu publicatâ prota oarâ tu revista Macedonia, I, 1888, pag. 78).

Dumitru PICEAVA

(Lucrari tsânutâ la Simpozionlu di Scopia- 2004)

Pareia di Bituli

GIGI BECALI, CANDIDATÙ TI ANALTA TESI DI PREZIDENTU A ROMÂNILJEI

Di Armânlu Gigi Becali noi ma avemù scrisâ pânâ tora tu revista Bana Armânească. Prota oară scuteamù tru miydani câ elù easti unlu di nai ma avutslji Armânji di România. Tu numirlu ditù soni a revistâljei Bana Armânească aspuneamù di nâslu câ easti "Protlu Armânù tsi agiumsi nicuchirù, patronù, va dzâcâ, pisti unâ parei di fotbal di România" – easti zborlu di Steaua Bucureshti - shi "protlu Armânù tsi agiumsi Prezidentu ali unâ Partii puliticâ di România" – easti zborlu di "Partidul Noua Generatie" (PNG) icâ "Partia Nâulu Bârnu". Di anda Gigi Becali fu aleptu tu analta tesi di Prezidentu a nauljei partii, "PNG", tu ahurhita di anù (tu 10-li di Yinârù), aestâ partii agiumsi s-hibâ cunuscutâ tu tutâ România iara tu meslu Cirishearù PNG lo parti la alidzerli locali tsi s-tsânurâ România shi amintâ 2,16% di voturi. Pritù aestu protsentu PNG amintâ 666 di mandati di consilieri la Primârii shi 1 mandatù di dimarhu (primar) tu unâ hoarâ (Costeshti – Argeshti).

Di aestâ oară ama va s-azburâmù ti furnjia câ Gigi Becali easti Protlu Armânù tsi candideadzâ la analta tesi di Prezidentu ali România.

Chiro di unù mesù di dzâli Gigi Becali lo parti la campania electoralâ shi alâgâ tu tutâ vâsilia. Aoatsi, fu scoasâ tru migdani personalitatea a lui shi lumea agiumsi s-veadâ tu elù, pritù hârli cari li ari, unù omù cari poati s-u agiutâ miletea românească. Cu tuti câ easti unù omù avutù elù easti vidzutù ca unù omù aplo, tapin (modest), ama cu unâ vreari ti oaminji, ti pista crishtinâ shi frica di Dumnidzâ fârâ mârzdinji. Gigi Becali easti vidzutù ca unù omù di dealihealui, cari âshi va fumealjea (ari trei feati), cari

âshi va sotslji a lui cari-lji tinjseashti sh-lji-agiutâ. Elù eastu luyursitù unù dealihealui patriot român, cu vrearea ta s-u mutâ tu tinjji shi nâmuzi aestâ vâsili. Di anda agiumsi avutù mutâ ma multi biserits iara tu chirolu ditù soni agiutâ multi biserits cu pâradz. Elù tora sh-fatsi spudiili analti shi maxus easti studentu tu anlu

trei, sectsia fârâ frecventsâ, la Facultatea di Drept.

Di anda-sh bâgâ candidatura la alidzerli ti analta tesi di Prezidentu a Româniljei agiumsi ta s-hibâ ma ghini cunuscutù, ta s-hibâ alâvdatù ama ta s-hibâ shi criticatù. Nu di psâni ori âlji si adusi aminti câ easti hiljù di picurarù, di canda easti arshini s-crestsâ oi, ashî cumù u featsirâ Armânjlji di-a lungului a chiroлуу.

Cu tuti aesti, Gigi Becali inshi cu ghini ditù aestâ campanii electoralâ. Tutâ lumea românească shtii tora câ tu anlu 2004, la tesa di Prezidentu a Româniljei, candidâ shi unù Armânù.

La alidzerli tsi s-featsirâ Dumânicâ, 28-li di Brumarù, Gigi Becali fu votatù di 2-2,36 % ditù numirlu a atsilorù tsi aleapsirâ. Idiul protsentu lu avu shi PNG. Ta s-intrâ tu Parlamentulù a Româniljei PNG lipsea ta s-aibâ 5%. Dupâ noi, ti unâ partii puliticâ tsi inshi tru migdani estanù easti ca baea.

Tu tsi mâtreashti Gigi Becali, pritù protsentulù a lui di 2-2,36%, (tu judetslu Bacâu avu 9%) inshi pi loclu tsintsî, ditù atselji 12 candidats. Fu nâintea a ma multorù candidats ghini cunuscuts, ca cumù furâ Petre Roman, atselù tsi fu protlu Prim-ministru a Româniljei di dupâ câdearea a comunismului, Gh. Ciuhandru, prezidentulù a PNTCD shi altsâ. Tora di oară easti nai ma analtâ scarâ cari poati s-u agiungâ Gigi Becali. Atumtsea cându elù va s-agiungâ pi loclu 4 la alidzerli ti Prezidentu, ditù anlu 2008, ca urnechi, PNG, partia cumândusitâ di elù, va s-poatâ s-intrâ tu Parlamentulù ali Români.

Cu tuti câ Gigi Becali inshi ditù alumta electoralâ elù nica ari importantsâ tu alidzerli prezidentsiali, partea a doaua, tsi va s-tsânâ tu 12-li di Andreu. Cumù dyeafuraua (diferentsa) namisa di protlu

candidatù, Adrian Năstase shi doilu candidatù, Traian Băsescu easti di 2-3 protsenti, tamam câti protsenti amintâ Gigi Becali, elù va s-gioacă tu doilu turù di scrutin rolu di arbitru. A câ intrâ di psânù chiro tu pulitica românească Gigi Becali, iavea, ari unù mari rolù tu tsi mâtreashti alidzearea a nâului prezidentu a Româniljei. Atselù candidatù cari va s-anichisească s-tragâ di partea a lui voturli a atsilorù tsi lu aleapsirâ Gigi Becali va s-agiungâ Prezidentu ali Români.

Tu greaua catandisi tu cari s-aflâ vâsilia easti di mari importantsâ cari di atselji doilji candidats va s-agiungâ Prezidentu. Tu aesti doauâ stâmânji doilji candidats cumù shi simpatizantsâlji a lorù va sâ sta cu suflitlu la gurâ, cumù s-dzâtsi, shi va s-ashteaptâ s-veadâ câtâ cari di atselji doilji candidats va s-ducâ voturli alù Gigi Becali. Sigura câ importantsâ au shi voturli a alantorù candidats ama fârâ di alta câ, protsentili alù Gigi Becali va s-apufâsească cari di atselji doilji va s-agiungâ Prezidentu.

Iavea ti tsi unlu di candidats, Adrian Năstase, nica di alantâ dzuâ di dupâ alidzeri, ahurhi ta s-lu alavdâ Gigi Becali la unù postu di Radio ti amintaticlu cari lu avu cu pareia di fotbal Steaua Bucureshti, cari u dusi tu primuveara ivrupeanâ.

Ti mini, ca Armânù, fu unâ mari

mirachi câ avui apuhia ta s-negù la votari shi, ti prota oară tu bana a mea, s-potù sâ-nji dau votlu a unui Armânù.

Âlji orù alù Gigi Becali multâ ambâreatsâ tu bana puliticâ di România, multi anichisiri cu Steaua Bucureshti shi s-nu s-agârshescâ canâoarâ câ easti Armânù!

Cu tinjii,

Tacu Piceava

Alidzerli prezidentsiali di România

Năulu Prezidentu a Româniiljei ti yinatorlji 5 anji easti Traian Băsescu. Elu aminta alidzerli cu 51.24% contra alu Adrian Nastase cari fu aleptu di 48,76 di Românjli tsi votară. Dyeafuraua namisa di elji, doilji, fu di 2,46%. Vă aducù aminti că la protili alidzeri Gigi Becali amintă unù protsentu di 2% (Partia a lui, PNG, avu 2,36%) shi inshi pi loclu tsintsi, ditu atselji 12 di candidats.

“Cu tuti că Gigi Becali inshi ditù alumta electorală, spuneamù tu atselù articolù, elù nica ma ari importantsă tu alidzerli prezidentsiali, partea a doaua, tsi va s-tsânâ tu 12-li di Andreu. Cumù dyeafuraua namisa di protlu candidatù, Adrian Năstase shi doilu candidatù, Traian Băsescu easti di 2-3 protsenti, tamam câti protsenti amintă Gigi Becali, elù va s-gioacă tu alidzerli ditù 12-li di Andreu rolu di arbitru. A că intra di psănu chiro tu pulitica românească Gigi Becali, iavea, ari unù mari rolù tu tsi mătreashti alidzearea a năului prezidentu ali România. Atselù candidatù cari va s-anichisească s-tragâ di partea a lui voturli a atsiloru tsi-lù aleapsirâ Gigi Becali, va s-agiungâ Prezidentu ali Româniilji”.

Shi ca dealithea, ashî fu. Dupâ alidzeri Gigi Becali aspusi a atsilorù tsi-lù votară că tu a doaua parti, la alidzerli ti năulu Prezidentu, s-votează cu cari vorù elji shi nu lâ spusi cu cari di atselji doilji candidats s-votează. Di la Radio shi Televizii aflamu că nai ma marea parti di elji votară cu Traian Băsescu. Iavea tsi mari importantsă avurâ partizanjlji alu Gigi Becali tu alidzearea a năului Prezidentu a Româniiljei.

Minduits-vâ tsi importantsă va s-avea Gigi Becali shi partia a lui, PNG, cara va s-avea intratâ tu Parlamentu!

Lipseashti s-ma adavgu tsiva: Traian Băsescu, ta s-agiungâ majoritarù tu Parlamentu shi s-poată s-cumândusească vâsilia, ari mari ananghi shi di voturli a reprezentantsâlorù a minoritâtslorù di România. Aesti suntu tu unù numirù di 18. Aoatsi, România, cafî unâ minoritati etnică ari câti unù reprezentantu tu Parlamentulù ali România. Minduits-vâ, vâ pârâcâlsescu, di tsi mari agiutorù vrea s-eara ti noi, Armânjli, cara vrea s-earamù pricunuscuts ca minoritati etnică shi

vrea s-avemù sh-noi unù reprezentantu tu Parlamentulù a Româniiljei!

Vahi, atselji vârà 10 inshi, ditù cari mash unlu di elji, preftulù, eara Românu, mi giudica lâhtârsits tu Agustu 2002 ti aestu lucru, va s-minduească ma multu shi va s-tragâ concluzia tsi lipseashti.

Armânjli di România, cari suntu tu unù numirù di 26.500, câts s-aspusirâ la catayrafia ditù anlu 2002 că suntu Armânji, va s-poată s-armânâ tru banâ ca mileti ahoryea mash atumtsea cându va s-hibâ pricunuscuts ca minoritati etnică shi va s-hârsească di tuti ndrepturli di cari s-hârseescu tuti alanti etni di România shi di pisti locù.

Tu soni, aducù tuti alâvdâciunjlji alù Gigi Becali ti rolu pozitiv tsi-lù giucă tu politica românească di estanù shi, lâ adusi aminti a Românjlorù că tu vâsilia a lorù, România, bânează, nica, shi Armânji.

Cu tinjii armânească,

Tacu Piceava

Alidzerli di România

Yeatre, tini dzăseshi ma ninti că tsâ fu harauâ s-lu dai votlu ti protlu Armânu candidat ti prezidentu. Tora, tu turlu 2, ti cari votashi? Pistipsescu că ti Băsescu, shi maca-i ashî cumù dzâts s-cljeamâ că dyeafuraua atsea di 2-3% s-dusi la Băsescu. Poati că ma multsâlji di-atselji cari-lù votară Becali, eara Armânji shi tora votară ti Băsescu. Mini, câtu-i cânoscu Armânjli ditù Rumâni, minduescu că elji, ca Armanji, nu para votara ti Năstase. Ari loghica shi regula veaclji că Armânjli di Rumâni (sh-di pisti tutù) canâ oarâ nu-lji vrea cumunishtsâlji (mash niscâtsâ âlji vrea ama elji s-alumta contra-a Armânmiljei, cum easti shi aza). Tini yeatre aduts aminti că tu misurarea-a miletiljei tu Rumâni inshira vârà 26.000 di Armânji. Tu Machidunii inshirâ vârà 9000 sh-tsiva. Poati alutusescu ma nu-lù avdzâi d-ul Steryiu Cucudilu s-ansarâ shi sâ spunâ iuva că aesti numiri nu suntu reali. Antribari ti Steryiu: pistipseshtsâ că aesti numiri suntu reali icâ nu? Ma s-nu pistipseshtsâ, atumtsea ti plâcârsescu s-u-adari matematica shi s-demonstredz că tu-aesti stati ari...ma psânji Armânji. Cu tinjii,

Goran Pushuticlu

“Dipunù Armânjlji tu arniu”

(Prota parti)

Tu dzua di Sâmbâtâ, 23-li di Sumedru, tu sala di expoziții di la Biblioteca Universitară di Bucureshti, Sutsata Culturală Armânească, așhi cumù u fatsi di ndoi anji, andreapsi shi estanù unù spectacolu cu numa “Dipunù Armânjlji tu arniu”. Cu aestu spectaculù Sutsata yiurtiseashti adetea di unù chiro cându, di Ayiu Dimitri, Armânjlji dipunea di la munti tu câmpu ti irnari cu tutiputa a lorù di oi. Alinarea tu muntsâ elji u fătsea tu Apriirù, di Ayiu Yioryi. Aesti doauâ adets, cari suntu di mari simasii ti Armânji, lipseashti s-nu li agârshimù canâoarâ, ti furnjia câ, ditù oara di cându eali nu s-ma facù – shi aesta ahurhindalui cu anlu 1913, atumtsea cându Machidunia fu mpârtsâtâ tu patru pârtsâ -, Armânjlji intrarâ tu unâ greu catandisi di deznatsionalizari shi di asimilari di câtrâ miletsli namisa di cari agiumsîrâ ta s-bâneadzâ.

Spectacolu di estanù fu cumândusitù di Mariana Bara, prezidenta a Sutsatâljei Culturală Armânească, cari azburâ tu ahurhitâ, namisa di altili, di importanta a alishteî yiurtiseari ndreaptâ di Sutsata tsi u cumânduseashti.

La aestu spectaculù loarâ parti pareia “Pilisterlu” cu solistili Aurelia Caranicu, Yeanula Yioryi shi Flori Costea.

Dupâ spectaculù Mariana Bara prezentâ unù filmu shi caduri cu membrilji a pareiljei Pilisterlu cari loarâ parti, nu cu multu chiro ma nâinti, la unù spectaculù organizatù di Armânjlji ditù cãsâbâlu Seres – Gârtsii.

Tu salâ furâ ca vârà 50-60 di spectatori a curi lâ furâ mpârtsâti numirli ditù soni a revistâljei Bana Armânească.

(Defтира parti)

Aestâ andamusi fu doilu spectaculù organizatù di “Sutsata Culturală Armânească”, dupâ tsi tu meslu Maiù u yiurtisi “Dzua Natsională a Armânjlorù”. Spectacolu “Esù Armânjlji nsusù tu munti”, tsi-lù organiza pânâ tora Sutsata Culturală Armânească estanù nu ma fu organizatù ditù itii cunuscuti shi nu mata li adutsemù aminti tora. Nafoarâ di aesti doauâ spectacoli organizati di Sutsata Culturală Armânească adutsemù aminti câ tu meslu Martsu fu organizatù spectacolu “Premiili Omlu a Anlui” shi “Festivalu Internatsional

Folcloric Armânescu”, organizatù di Fundatsia Bana Armânească deadunù cu Federatsia “Liga a Armânjlorù di România”. Adutsemù aminti câ Bucureshti, iu bâneadzâ ma multi njilji di Armânji sh-cari suntu organizats tu ma multi Sutsâts culturali armâneshtsâ (tu tutâ România suntu vârà 30), organizarea mash a trei spectacoli tu unù anù anji si pari câ easti multu psânù.

Ca s-nâ turnâmù la spectacolu tsi-lù organizâ Sutsata Culturală Armânească” estanù shi va sâ fătsemù unâ biani cu idyilulù spectaculù organizatù anlu tsi tricu va s-videmù multu limbidi câ elù fu ca baea di oarfânù. Lipseashti sâ spunemù câ di nu va s-cilâstâsea ma multu Mariana Bara shi Yioryi Vârza, nitsi aestu spectaculù nu va s-ma eara organizatù.

Lucru bunù easti câ Yioryi Vârza, tu tesa di vitseprezidentu a Sutsatâljei, featsi ma multi gâirets ti organizarea a alushtui spectacolù. Pistipsescu câ achicâsi tora câ prezidenta Mariana Bara nu lipseashti s-hibâ alâsatâ singurâ ta s-adarâ tuti lucrili tsi suntu lipsiti ca Sutsata s-armânâ tru banâ. Ca SCA s-armânâ tru banâ shi sâ-shi facâ borgili tsi li ari andicra di atselj 400 di membri prezidenta Mariana Bara ari ananghi ca dealihealui di agiutorlu nu mash a vitseprezidentului mea a tutulorù alantsâ membri ditù Consiliul di Cumânduseari. Dupâ cumù vidzu sh-nâslu alantsâ membri, cari facù parti (nai ma multsâlji) ditù Cumândusearea a Sutsatâljei “Comunitatea”, nu s-vidzu câ-shi da ciciorli pânâ tora ti SCA mea lu featsirâ aestu lucru mash atumtsea cându avurâ vârà sinferù a lorù.

Domnulù Yioryi Vârza, tu tesa di vitseprezidentu ali SCA, lipseashti sâ shtibâ câ dupâ nica unù anù va s-da isapi di lucrulu tsi-lù featsi nâslu la Sutsatâ, sigura, deadunù cu prezidenta cumù shi cu alantsâ membri.

Cumù alantsâ membri ditù cumânduseari, di cara sh-agiumsîrâ, taha, scupolu a lorù (s-u neutralizeadzâ Sutsata Culturală Armânească shi Liga a Armânjlorù ditù România”) nu para au capù dureari di tsi s-fatsi cu Sutsata, easti ananghi ca domnulù Yioryi Vârza, dedunù cu prezidenta, s-lu ducâ ma largu lucrulu anchisitù di Sutsata Culturală Armânească. Easti borgea a lorù.

Ghini va s-hibâ ca alantsâ membri ditù Cumândusearea ali SCA (tsi furâ hiptsâ nitinjisitù) cari suntu membri shi tu Cumândusearea a sutsatâljei “Comuni-

tatea”, s-u alasâ SCA arihati shi s-ducâ la sutsata a lorù. Iara aclotsi potù ta s-adarâ tutù tsi lâ va suflitlu a lorù di alumtâtori ti ndrepturli a Armânjlorù. Tu loclu a lorù va s-yinâ s-u cumândusească SCA, mash membri a ljei, cari sh-pâtescu cotizatsia shi sh-u vorù shi sh-u tinjisescu Sutsata a lorù, Sutsata Culturală Armânească, prota Sutsatâ armânească tsi s-amintâ România dupâ câdearea a comunismolui.

Ghini va s-hibâ!...

Cu tinjii,

Tacu Piceava

Identitatea pritù giocù

Tu dzâlili 12-18-li di Sumedru 2004, unâ parei di tiniri di Bucureshti shi Custantsa eara tu Gârtsii (tu cãsâbâlu Seres), la unâ andamusi (conferintsâ) tsi mutrea “Identitatea pritù giocù”.

Aestâ cali fu andreaptâ di d-na Mariana Bara, prezidenta a Sutsatâljei Culturală Armânească, cari avu shi unâ lucrari tu cari sâ zburâ di corlu armânescu ditù Româia.

Alantâ dzuâ nâ dusimù Vergina di vidzumù murmintulù al Filip al II-lea. Nâ dânsimù deapoa Veria, la Sutsata armânească, iu cântâmù shi giucâmù. Nâ adunâmù cu Armânji ditù cumândusearea a Sutsatâljei shi cu marli cântâtorù Yioryi Maneca tsi nâ hârsi cu boatsea a lui. Dicsearâ agiumsîmù Sârunâ, iu aflâmù shi aclo Armânji. Sâmbâtâ dicsearâ, pareia Pilisterlu avu unù spectacol tsi lo multâ hari la tutâ dunjeaua tsi eara tu sala la Universitatea di Seres. Multsâ di atselji tsi mutrea eara profesori armânji ditù cãsâbadz ditù Gârtsii. Boatsea ali Ianula Yioryi s-avdzâ multu musheatù.

Tu tuti dzâlili câtu earamù aclo nâ shidzurâ multu aproapea Armânjlji di la Sutsata armânească di Seres. Lâ hâristusimù multu trâ aestu lucru.

La turnarea câtrâ România nâ dânsimù Dubnitsa, unâ hoarâ ditù Vâryârii iu bâneadzâ vârnâ 2-3 suti di Armânji. Yeanula lâ cântâ shi s-vidzurâ lâcrânji pi prosuplu a fratslorù a noshtâ.

Cu mari anvirinari nâ dispârtsâmù di locurli a pâpânjlorù a noshtsâ, ama tutnâoarâ shi cu haraua câ nâ cunuscumù cu multsâ Armânji mintimenji shi cu suflitlu disheljisù!

Calea tora easti dinintea a noastâ! Lipseashti mash s-u ufilisimù!

Nâinti Armânji!

Florentina Costea

Bisearica Ayiu Dimitri di Bridgeport

Fu mutatâ tu anlu 1924 di Armânjlji fârshirots (Râmânji) vinit di Pleasa, ditù Albania. Tuts vrea ta s-aibâ unù locù ti adunari ta si si-ncljinâ alù Dumnidzâ. Shi s-featsi unâ bisearicâ ditù unâ acareti njicâ, unâ veaclji casâ shi s-hârsirâ multu câ u adrarâ cumù vrurâ elji: ca bisearicâ ortodoxâ.

Avumù unù preftu di a nostu, pârintili Hrista Vasilescu, tutù di Pleasa tsi fu hirotonisitù ca preftu shi ashî fu ma multu di 35 di anji la noi. Fu unâ comunitati unitâ, earamù tuts Fârshirots; acriscumù deanvârliga a bisearicâljei shi cu vreari di bisearicâ. Ama vini chirolu di si arsi tutâ bisearica. Ti noi s-featsi mari ghideri. Ma, cu tutù...nâ agiutâ Dumnidzâ shi featsimù unâ bisearicâ cu multu ma musheatâ, ortodoxâ, pi stilu bizantin. Shi tuts avea vreari di bisearica a noastâ..."

(Parti ditù unù interviu a dhyeacului George Coca datù ali Mariana Caragicu tu anlu 1996 shi publicatù tu revista Bana Armâneascâ nr. 4/5.)

Puizii ti cilimeanji di Bridgeport

ARMANUL NU-I FOCÙ ASTESÙ

*Mini escu unù cilimanù
Cai ashtiptai anù di anù
Istoria a noastâ scrisâ
Tora, avemù calea dishcljisâ
Shi va sâ shtiu cu cai va mi-
adunù*

*Câ nu easti Grecù, nitsi Românù
Nitsi Vuryarù, nitsi Arbinesù
Armânlu nu-i focù astesù
Shi vâr nu poati ca s-lu astingâ
Cât avemù mushata limbâ.*

VOIÙ

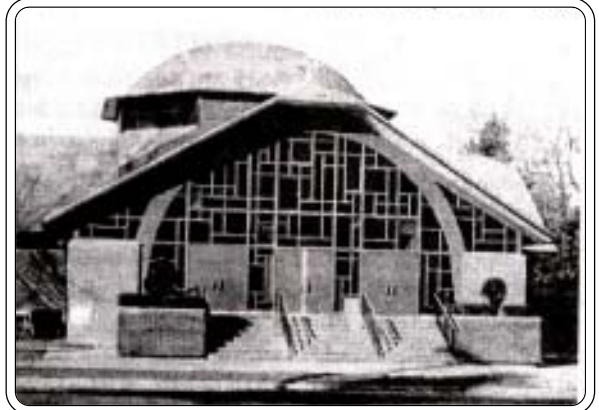
*Voiù ca limba armânâ s-hibâ
Chirauâ tu Balcanji
Câ-i cama veaclji limbâ
Di njilji di anji
Sh-atumtsea Armânji cu nami
Tuchits di milets xeani
Sâ s-toarnâ la-Armânami
Sâ s-toarnâ iara la banâ
Semnu di la Dumnidzâ.*

Horea Hristu

BISEARICA ARMÂNÂ ORTODHOXÂ DI BRIDGEPORT

Dumanica, 10/3/2004, bisearica a Armânjilorù di Bridgeport eara goalâ. Dolji prefts s-mutrea unù pi alantu cu lâcrânji pi fatsâ. Pistipsescu câ nitsi tora nu aftarâ tsi vru s-lâ spunâ Dumidzâ.

Bisearica easti faptâ di Armânjlji vinit di Albania shi Gârtsia cai, ca s-tsânâ limba shi adetsili, adrarâ tu anlu 1905 Sutsata "Fârshiroflu" shi dupâ unù lungu chiro puturâ s-facâ shi mushata bisearicâ. Shi ma s-eara Bisearicâ Armânâ Ortodoxâ nu va s-aveamù chideri. Cându vinirâ la puteri partidlu comunistu Romania, Armânjlji cu carti cai eara avinats politic, dupâ 2-lu polimù mondial agiumsirâ iavash, iavash Bridgeport shi s-cumânduseascâ "Fârshiroflu" shi Bisearica shi cu politica româneascâ featsirâ Bisearica Românâ Ortodoxâ. Armânjlji veclji cai normal cumândusescu bisearica suntu la al 3-lea bârn tu America shi ca itsi Armânù bilingv, shtiu limba americanâ shi armâna. Elji nu aduchescu limba românâ shi ti atsea dânsirâ ta sâ s-ma tsânâ liturghia shi tu limba românâ mea sâ s-tsânâ mash tu limba americanâ. Tuts Românjlji vinit dupâ anlu 1989, featsirâ boicot shi nu intrarâ tu bisearicâ. Dumidzâlu nâ deadi unù semnu shi nâ lunjinâ mintea. Populu Armânù cai bâneadzâ tu statili Balcanitsi shi tu U. S. A. nu u zburâscu ghini limba armânâ cai easti unâ limbâ ahoryea di limbili a miletsilorù xeani. Noi nu himù nitsi Grets nitsi Românji cumù va s-nâ facâ niscântsâ pseftsâ nvitsats cai facù agioclu a niscântorù stati. Noi himù mash Armânji. Avemù di suflitù "ISTORIA a Armânjilorù Macedoneni" di Ioan Cardula, istorii di cai armânamea-i pirifanâ. Avemù di inimâ Dictsionarlu aromân-francez-român alù Tachi Papahagi iara di anâltsari avemù BIBLIA tradusa tu limba armânâ di Dina Cuvata ditù Macedonia. Ca s-fâtsemù vrearea alù Dumnidzâ unâ cu vreara a pâpânjilorù easti ca bisearica faptâ di Armâni tu câsâbâlu Bridgeport sâ s-acljeamâ

Bisearica Armânâ Ortodoxâ. Shcoala di Dumnicâ sâ nveatsâ cilimeanjlji limba armânâ. Niheamâ câti niheamâ s-treacâ slujba tu limba Armânâ.

Horea Hristu

Stendâ cu cârtsâ armâneshtsâ

Vinjiri, 5-li di Brumarù 2004 la biblioteca di Elbasan, Sutsata "Armânjlji di Albania", filiala Elbassn, dishcljisi unâ musheatâ stendâ cu cârtsâ pi limba armâneascâ. Ea easti di duralumin shi va s-hibâ nicurmatù aclo tu holu a Bibliotecâljei cu tuti cârtsâli.

Inisiativa fu a filialâljei a Sutsatâljei, ama cu mari harauâ u ashtipta shi Directora a bibliotecâljei, dascala Drita Cankja. Tu aestâ stendâ suntu bâgati cârtsâli shi rivistili armâneshtsâ di iu tsi vrei. Ashi aclo s-vedù rivistili Zborlu a Nostru, Bana Armâneascâ, Fenix, Armânj machidunits, Noi armânj di Sufiia, Frâtsia di Tirana. Nica cârtsâli suntu tuti cai noi li avemù aoatsi: C.Belemace, G.Murnu, N.Batzaria, N.Tulliu, N.Boga, C.Candroveanu, Kira Mantsu, Matilda Caragiu Maroitseanu, Tiberiu Cunia (Rivista di literatra shi studii armani), V.M.Steryu, D.Cuvata, S.Fuchi, I. Colonja, treili cârts transpusi di noi: Tragheddia ali Muscopuli, Lilicea sândzinatâ, Poezii aromâni, sh-multi altili Unù locù tinjisitù acatsâ aclo shi abetseadarlu armânescu, gramatica armâneascâ, dictsioner armânescu, sh.a. La fondul a bibliotecâljei va s-bâgâm tuti cârtsâli tsi li avem pi limba armâneascâ shi tuti asteali tsi va s-easâ di aoa shi nelo. **Andon Kristo**

Armânjlji tu muabeti Viena - Austria

Dămù ma nghiosù unù articulù ligatù di andamusea di la Institutlu Cultural Român di Viena sh-iu s-părăstisirâ ma multi lucrari ligati di bana a Armânjljorù di vârâoarâ.

Articolu-nji fu pitricutù di Adelina Tulicâ, unâ tinirâ musheatâ shi mintimenâ Armânâ di Bucureshti, tsi tora lucrează Brouxelles, ca reprezentantâ a Româniiljei tu problema di "Integrarea europeanâ ali România".

Âlji hâristusescu multu ti articulu tsi-nji lu pitricu shi ashteptu sh-alti hâbari di la vârâ andamusi di Europa iu s-azburashti di Armânji.

Viena, Austria -

2-li di Brumarù - 2004

Universitatea di Bucureshti deadunù cu Fundatsia Natsionalâ ti Românjlji di pisti tutù sh-cu Departamentulù CREDIS a Universitatiljei di Bucuresti cumù sh-cu andruparera a Institutului Cultural Român di Viena promovâ tu 30-li di Sumedru, la sediulù a Institutului Cultural Român ditù Argentinierstrasse nr. 39 - Viena, trei lucrâri ncljinati a banâ-ljei a Românilorù balcanits cunoscuti sumù numa di Aromânji. (sic!)

Yiurtisirea a atsilorù 140 di anji di la amintarea a Universitatiljei di Bucureshti fu motorlu di fotisiri a alishte actsiuni, sh-ma multu ti atsea câ Viena eara unù chiro centrulù culturalù tu cari sh-aflâ apanghiu unâ mari parti di fumeljli aleapti di Armânji. Di Viena Armânjlji yinea di spudâxea la Universitatea din Bucureshti shi tutù Viena a dzâlilorù a noasti easti disheljisù unù importantu centru di spudhii (studii) Notù-Datâ ivrupeani, tsi u mutreashti cu mari gaile mira istoricâ a Armânjljorù.

Furâ promovati shi di cari s-azburâ cu atselji tsi eara prezentsâ lucrârlu „*Shcoli shi Biserits româneshtsâ ditù Balcanji - Documente - 1864-1948*”, autori: Adina Berciu shi Maria Petre, Editura a Universitatiljei, Bucuresti, 2004; „*Bibliografia analiticâ a publicatsiilor armâneshtsâ - a doaua giunitati a sec. XIX - prota giunitati a sec. XX*”, autori: Adina Berciu shi Maria Pariza, Editura SIGMA, Bucuresti, 2004 si „*Armânjlji tu imaginji - pânâ la giunitatea a sec. XX*”, autor Corneliu Beda, Bucuresti, 2004, fârâ editurâ. Lucrârlu tsi furâ

promovati Viena ti prota oarâ sunt fructulù a niscântorù câftâri tu arhivili MAE român shi Arhivili Natsionali a Romaniiljei, tsi tsânù di ma ghini di 10 anji. Tuti atseali trei lucrâri au tu videari unù public largu avândalui tu vreami s-aducâ dinintea a yivâsitorlorù documenti veclji tsi furnisescu andruparea cari Statlu român u deadi unù lungu chiro a Armânjljorù, tsi-lji agiutâ tu aestâ turlii sâsh tsânâ identitatea etnicâ tu unâ mari di milets slavi tsi-lji anvârligarâ.

Lucrili tsi li au faptâ ama shi problemili a comunitâtslorù armâneshtsâ furâ luyurii di spudhâxiri ti istorits shi lingvishtsâ românji shi xenji ahurhinalui ditù secolul XVIII. Dupâ doilu Polimù Mondial pisupra a alushtorù comunitâts româneshtsâ ditù Notlu a Dunâljei (*Armânjlji nu furâ canâoarâ comunitâts româneshtsâ, nota a edit.*) s-ashtirnu unâ tâtseari safi bâgatâ cu zori di dictaturli comunisti tu craturli balcanitsi, ma psânù Gârtsia. Sculiili shi biseritsli furâ asparti, a câ furâ mutati tu mari parti ditù pâradzljji a comunitâtslorù di cari zburâmù shi tu mari parti cu agiutorlu a Statlui Român. Isâsh armânearea tru banâ a alushtorù comunitâts fu fuvirsitâ di politica di deznatsionalizari bâgatâ tu practichii di nai ma marea parti di statili aesti.

A câ ditù Arhivili Natsionali a Româniiljei ma fu publicatâ chiola unâ njicâ parti di documenti, ndreapti shi spudhâxiti di balcanistulù Gh. Zbucea, lucrârlu aesti aducù ama tu videarea a yivâsitorlorù cunâscâtori icâ nu, unù numirù multu mari di documenti ditù tutâ Peninsula Balcanicâ care yinù s-facâ lunjinâ dupâ unù chiro ahâtù di mari di scutidi.

Autorlji sh-aspusirâ nâdia câ atselji cari au sinferù di bana shi tsânearea a identitatiljei a Românilorù di la Notù di Dunâ, cunoscuti dealungulù a chiolui sumù ma multi numi - Vlaha, Cutovlahi, Tsintari, Meglenits etc. - nu va s-ma innâ pi fândâxiri mea va s-caftâ aesti documenti shi chiola va s-caftâ sâ spudhâxeascâ ma ahândosù aesti arhivi cari cu chiolu va s-facâ lunjinâ pisupra a alushtorù Românji balcanits (sic!). Fundatsia Natsionalâ ti Românilji di pisti tutù părăstâsi pi shcurtu tutù tsi adrâ di la amintari pânâ tora, adunândalui părăstisirea ma multu pi actsiunjli ncljinati a Armânjljorù, actsiunji tsi nu furâ psâni ici. La Fundatsii easti chiola

unâ colectsi di lucrâri ncljinati a Românilorù di pisti tutù shi adunati sumù numa di "Românjlji di ningâ noi", colectsii promovată tu anlu 2000 shi cari ncurpiljează chiola trei titluri importanti di Românjlji ditù Timoclu vâryârescu, Macedo-români di Dobrogea shi Românjlji di Ungaria. Sâ scoasi tru migdani colaborarea veclji cu Universitatea di Bucureshti shi fâtsearea a ma multorù actsiunji ncljinati tu mari parti a Armânjljorù cumù shi actsiunjli tsi lipseashti s-andrupascâ comunitâtsli româneshtsâ di diaspora shi deanvârliga di România.

Evenimentulù culturalù di Viena la cari Universitatea di Bucureshti, pritù sponsorlji cari agiutarâ la yiurtisirea a atsilorù 140 di anji agiunsi finantsatorlu printsipal, easti unâ protâ jgljoatâ adratâ pi locurli a Austriiljei cu vrearea ta s-caftâ, deadunù cu specialishtsâ europeanji, sâ s-aflâ apandisi andrupati di document la problemi tsi dishteaptâ nica yii muabets pisupra a arâzgâljei shi a vetiljei a Românilorù ditù Balcanji.

Tuti aesti lucrâri s-aflâ la sediulù a Fundatsiiljei Nationalâ ti Românjlji di pisti tutù ditù Calea Victoriei 216, sector 1, Bucuresti shi potù s-hibâ ancupârati cu pâradz chiola shi la tilifonea 314 32 93.

Entipusi (impresii) di la andamusi

Di la unù Armânù di Viena (cari nu va ta sâ-sh da numa) tsi lo parti la aestâ muabeti di Viena, iu s-azburâ di problema a Armânjljorù, aflâmù câ nvitsatslji românji, cari featsirâ aestâ muabeti nu s-anâltsarâ la scara la cari lipsea sâ s-analtsâ. Aesta ti furnjia câ elji nu u cunushtea ghini problema armâneascâ. Tuts patrolji nvitsats vinirâ ditù partea a Fundatsiiljei Români de Pretutindenii shi organizarâ la Chendrul Cultural Roman di Viena aestâ andamusi la unâ sâhati, 15, sh-tu unâ dzua di Sâmbâtâ, multu niuidisitâ ti Austria.

Atselji psânjlji spectatori tsi eara aclo, ca ditù tihiseari, u cunushtea multu ghini problema a noastâ sh-ti atsea nu furâ efhâristusits di muabetea cu Armânjlji. Pânâ shi doamna von Kohl, cunuscutâ jurnalistâ di Viena, cari vini maxus ta s-anveatsa tsiva ti Armanj, fu multu cârtitâ di turli di prezentari...

Congreslu a Muljerlorù Armâni di iutsido

Tu dzâlili di 8-10-li di Sumedru, 2004, Bucureshti, s-tsânu Protlu Congresù Internatsional a Muljerlorù Armâni tsi fu ndreptu di "Uniunea a Muljerlorù Armâni di Iutsido". Aestâ sutsatâ, UMAI, fu adratâ Freiburg tu anlu 1993 sh-di atumtsea pânâ tora nu shtimù desi avu vârà unâ altâ andamusi icâ adrâ tsiva ti vârà muljeari armânâ. Iara tora, iavea, dupâ 11 anji di la amintari s-acâtsâ di lucru (!?) shi adrâ tamam unù Congres. Lucrârli a lui, tsi avurâ ca themâ "Cultura shi Civilizatsia a Armanjlorù", s-tsânura tu Palatea a Parlamentului a Româniiljei. Nitsi câ s-putea tu altu locù?! Oaminjlji, Românji icâ xenji, mizi di acatsâ s-u viziteadzâ aestâ palati, nai ma marea ditù lumi, dupâ Pentagon, ohî s-adarâ vârà andamusi aoatsi!

Oaspitli di nafoara vinirâ ditù Canada, Toronto (Eli Adam shi Tincea Caraiani), ditù Gartsii (Harica Luca shi Sutir Bletsa), ditù Rep. Machidunia (unâ parei di Armâni n capù cu Vanghea Mihani Steryiu, fârâ ta s-hibâ ama sh-vârà tinjisitâ doamnâ di la Sutsata a Muljerlorù Armâni), di Albania vinirâ Natasha Dhama, Enceleda Dimo shi Andon Kristo. Ditù Vâryârii eara vinitâ unâ parei di Armâni n capù cu Maria Ianeva, ditù Austrii, Max Demeter Peyfuss, ditù Ghirmânii Kira shi Iani Mantsu, Katerina shi Vasili Barba shi, sigura, muljeri (shi ndoi bârbats) di România. Lucrârli, tsi ahurhirâ Vinjiri tahina tu Sala C.A.Rosetti, furâ dishcljisi di Chiratsa Meghea, prezidenta ali UMAI. S-apruchearâ idisi cu hiritimati ditù partea a exusiilorù români: prezidentulù a Senatului, Chivernisea a Romaniiljei, Ministerlu trâ Lucrili di Nafoarâ, Ministerlu a Culturâljei shi a Cultilorù...

Bo, bo, bo! Avdzâ ma n-avdzâ! Cari poati s-ma dzâcâ tora câ Chivernisea a Româniiljei nu shtii di noi, Armânjlji, shi nu nâ fatsi lafea? Canâ. Sh-nâ fatsi lafea Chivernisea ali Români, lipseashti sâ si shtii aestu lucru, ca cumù nâ u featsi lafea di vârà 15 di anji, mash pritù unlu di fratslji Barba, ditù clanlu Barba, ma uidisitù, cari suntu (icâ vorù s-hibâ) namisa di noi, Armânjlji di România shi Chivernisea a Româniiljei ca unù dealithealui cordon ombilical?! S-hibâ aesta exiyisirea a grandomaniiljei fârâ mârzdinji a clanlui Barba? Vahi!

Deapoia, pareili "Pilisterlu" shi „Lilici ditù Maiù” pârâstisirâ musheati cântitsi

shi jocuri armaneshtsâ. Dupâ tuti aesti mushutets oaspitli (sh-cu ndoi oaspits) loarâ prândzulù la restaurantulù ditù Palatea a Parlamentului...?! Ca unâ perierii (curiozitati): shtits cari furâ hârgiurli mash ti mâcare a oaspitorù la aestu Congres a muljerlorù armâni? Va vâ yinâ zori s-pistipsits. Nitsi ma multu nitsi ma psânù di 580 di miliunji di lei. Tsi va dzâcâ vârà 20.000 di \$. Vahi, measa ali vârà andamusi NATO, nâinti ta s-anchiseascâ tsiva polimù, poati s-custuseascâ ahântu multu...!?

Sigura câ va vâ ntribats di iu lji-aflâ doamna Meghea ahântsâ pâraddz? Apandisea easti aplo: di la Chivernisi. Ntribarea easti alta: Cumù s-poati ca noi, Armânjlji, cari nu avemù niscânti ori dupâ tsi s-bemù apâ, anda cilâstâsimù ta s-adrâmù vârà andamusi armâneascâ, sâ scutemù vârà revistâ, etc. etc., putemù s-hârgiuimù ahântsâ pâraddz dinâoarâ mash ti mâcari? Ama, ama, s-nu s-agârshescâ câ pâraddzljii aeshtsa furâ dats di Chivernisea ali Româniiljei shi tu numa a lorù shi, cu aesta, s-aspilâ pi mânji di borgea tsi u ari andicra di agârshitslji Armânji.

Dupâ aestu prândzu amirârescu tsi-lù loarâ muljerili armâni tu nai ma mari casâ din lumi, s-adunarâ, bircheavis alù Dumnidzâ, di cara s-avea chirutâ ndoauâ di eali, mârâtali, pritù casa cu udadz fârâ numirù, tu una di nai musheatili sâli din lumi, sala Ovidiu Shincal shi ahurhirâ lucrârli. Thema: Anvetslu pi armaneshti. Azburârâ: Mioara Gospodin, Zoe Gica, Dora Giugica, Manuela Nevaci, Nutsa Wisoshenski sh.a. Vanghea M. Steryiu shi Jana Mihailova adusirâ aminti câ tu Rep. Machidunia nvetslu pi armâneashti ahurhi nica ditù anlji 1995. Sâ spusi sh-câ emisiili di radio shi TV pi armâneashti agiutâ multu ti buna cunushteari a grailui pârintescu. Maria Ianeva dit Vâryârii spusi câ sh-mârlji oaminji ahurhirâ s-u agârshescâ limba sh-câ tu trei câsâbadz 15-20 ficiurits nveatsâ armâneashti. A. Kristo aspusi câ la elji, tu Arbinishii, nvetslu pi armâneashti ahurhi tu hoara Divjaka di patru anji. Poeta Harica Luca dit Gartsii dzâsi câ politica nu lipseashti sâ s-minteascâ cu cultura sh-câ tu Gartsii tora di oara easti ma ghini ca anvetslu pi armâneshti sâ s-facâ tu casili a sutsatilorù armâneshtsâ. Kira Mantsu dzâsi câ limba a noastâ va s-asacapâ mash di cara va s-hibâ bâgatâ tu sculii shi bisearicâ.

Sambatâ, 9-li di Sumedru, tahina, tu idyea sala, s-azburâ di mass-media armâneascâ. Jana Mihailova, di la TV Skopia, zburâ ti emisiili armâneshtsâ di la radio shi di la TV Scopia. Irina Paris zburâ ti emisiili armâneshtsâ di la Radio România Internatsional. Vanghea M. Steryiu zburâ ti presa nyràpsitâ ditù Rep. Machidunia. Kira Mantsu adusi aminti câ estanù revista Zborlu a Nostru umplu 20 anj di anda easi. A. Hristo zburâ ti presa nyràpsitâ ditù Albania sh-ti emisiili di la TV particularâ Egnatia. D. Piceava zburâ ti revista Bana Armâneascâ sh-di importantsa a ljei tu cultura armâneascâ. Mariana Bara zburâ ti andamusea SEEMO di Sofia.

S-featsirâ pripuniri sâ s-adarâ câti unâ revistâ ti muljeri sh-ti ficiurits.

Dupâ prândzulù, sigura, tutù amirârescu, tu idyea salâ furâ zburâti problemii ligati di bisearicâ. Di cara doamna Zoe Carabsh, tu numa a organizatorlorù, ampârsâ la muljerili armâni din salâ 200 di cumâts di cartea Catehismul a crishtinlui ortodox”, adusâ pri armâneashti di D. Piceava, preftulù Gh.Ploscaru lo zborlu shi scoasi tru migdani câ traduserli a cârtsalorù di bisearicâ lipseashti sâ s-facâ cu agiutorlu a preftsâlorù shi, tutnâoarâ, nu putea s-aproachi ideia câ numa a Hristolui ditù limba românâ “Iisus Hristos” nu fu tradusâ idyealui shi pri limba armâneascâ. Nu fu ca baea câ, tamam la unâ ahtari andamusi, preftulù Ploscaru avu mash zboarâ di criticâ ti aestâ carti vâcufescâ, vini shi George Vrana cari, di cara adusi aminti câ niscânti biserits di Bucureshti suntu adrati di Armânji, dzâsi sh-elù câ traduserli di relighii lipseashti s-hibâ faptil mash di specialishtsâ. Doamna Meghea, cari la aestâ andamusi a muljerilor armâni bâtu recordulù mondial la chirolu di zburâri, ca cumù lu avea bătutâ recordul mondial la hârgiurli ti mâcari, nu câ nu-nji hâristusi ti dhoara a mea câtrâ nâsâ, atseali 200 di cârtsâ cu Catehismulù, nitsi nu-nji deadi izini ta s-dau unâ apandisi cundritâ la crititsli a atsilorù doi tinjisits oaspits.

Prof. V. Barba li alâvdâ muljerili armâni ti pidimolu tsi-lù facù ta s-ascapâ limba di la chireari shi, tutnâoarâ, anda zburâ di Dimândarea 1333, câftâ ta s-li cândâseascâ ascultâtoarli câ Rezolutsia easti unâ cu Recomandarea cu tuti câ Mita Papuli dzâtsea câ nu easti ashitsi.

S-featsi pripunerea ca tu vâsilii balcanitsi iu numili furâ alâxiti cu zori, →

tuts Armânjlji s-caftâ s-lâ si toarnâ numa armâneascâ pi hărgili a statlui.

Kira Mantsu featsi pripunearea s-nu nâ blâstimâmù cafi oară cându cântâmù “Dimândarea Părinteascâ shi s-mutrimù cumù s-li alâximù zboarali ta s-li scutemù blâsteamili ta s-putemù s-durnjimù cu isihii dupâ tsi-lù cântâmù shi s-himù pirifanj, ashî cumù âlj shadi ghini a Armânlui, câ avemù un imnu musheatù.

Dupâ mini, cu tutâ tinjia tsi lâ u portu a doamnâljei Kira Mantsu shi a d-lui George Vrana cumù shi a atsilorù cari andrupâscu aestâ idei, imnulù a nostu nu easti ni musheatù ni urâtù mea easti imnulù a nostu natsional, atselù cari-lji tsânù ligats pânâ tora Armânjlji sh-cari va-lji tsânâ ligats multu chiro di aoa shinclo.

Atumtsea cându unâ doamnă din salâ atribbâ: ti cari furnjii la aestu Congres nu s-bagâ shi problema ca Armânjlji s-hibâ pricunuscuts ca minoritati etnicâ, doamna Meghea s-featsi focù shi pirâ shi apândâsi multu apufâsitù shi apitrusitù câ di unâ ahtari problemâ nitsi nu sâ zburashti aoatsi!

La aestu Congresù a muljerlorù armâni lipsea sâ s-da shi unâ Rezolutsii ama, pânâ tu soni nu s-featsi tsiva.

Dumanica 10 di Sumedru, la bisearica ditù hoara Pipera, di ninga Bucureshti, ti tuts partitsipantsâlji la Congreslu a muljerlorù armâni s-tsânù unù Te Deum pi româneashti ama shi pi armâneashti (di câtrâ preftul Gh. Ploscaru). Cu aestâ apuhii, tu numa a organizatorlorù, mpârtsâi la tuti oaspitli shi la tuts oaspitlji ma multu di 500 di cumâts di revista “Bana Armâneascâ”, revistâ tsi fu scoasâ cu pârâdzlji a melji shi nu ditù altâ parti. Cu aesta apuhii voiù s-lji-aaspunù a doamnâljei Meghea câ dipirarea a ljei ditù meslu Martsu 2004, anda arupea tilifoanili di Custantsa shi Bucureshti shi-lji antriba lâhtârsitâ atselji doi domnji ditù clanlu a lorù: “Tsi va s-adrâmù cu Piceava câ-lji inshi Liga shi s-nu nâ aspargâ lucrulu? fu geaba. Nu câ nu-lji asparshu lucrulu mea u agiutaiù. Shi u agiutaiù nu mash nâsâ mea shi tuti alanti tinjisiti doamni armâni tsi furâ aclotsi pritù durusirea a lorù câti unâ carti, Catehismulù a crishtinlui ortodox, shi câti unâ cumatâ di revista “Bana Armâneascâ”, ca unâ dealithealui hranâ amirâreascâ spiritualâ, di cari ahântu di multu avemù ananghi cafi unù di noi.

Dumitru PICEAVA

Deftira andamusi ali SEEMO cu mass-media armâneascâ - Tirana - 2004

Tu dzâlili di 19-21-li di Brumarù, 2004, Tirana, s-tsânù deftira andamusi SEEMO cu reprezentantsâlji a mass-media armâneascâ ditù Arbinushii (Jani Gusho, Andon Kristo, Vanghel Shundi, Spiru Fuchi, Hristo Goci, Spiru Poci, Edmond Kristo, Yorgaki Ciufeku, Rrapo Zguri, ditù Rep. Machidunia (D. Cuvata, G. Pushuticlu, Parashkeva Petroska, Nico Popnicola, Mita Papuli), ditù România (Mariana Bara, Toma Enache, Tacu Piceava, ditù Vâryârii (Costa Bikov, Ekaterina Anastassova), Oliver Vujovic secretarlu general la SEEMO di Viena, Christine von Kohl di la revista “Balkan” di Viena. Oaspits furâ: Radomir Licina, President of the SEEMO Board, Belgrade; Remzi Lani, Director, Albanian Media Institute, Tirana; Thede Kahl, Director, Austrian Institute for Eastern and South Eastern Europe, Vienna; Stjepan Malovic, Director, International Center for Education of Journalists (ICEJ), Opatija; Ognian Zlatev, Director, Media Development Center, Sofia.

Thema: “*Dyeafuraua namisa di media a reporterlorù a majoritatiljei shi a minoritatiljei; Câljiuri ti cooperari cu Media a Armânjloru ditù aestâ nai; Hala finantsiarâ a mass-media armâneascâ shi pripuniri ti ndriptari*”.

Cafi unù câlisitù zburâ pri limba a lui ama tu idyulù chiro zborlu eara adusù pri limba armâneascâ, româneascâ icâ inglizeascâ. Zburârea di pi alti limbi xeani fu adusâ pri limba armâneascâ di câtrâ jurnalista Marilena Bara-Kahl.

Andamusea fu organizatâ di câtrâ SEEMO (South East Europe Media Organisation) deadunù cu Institutlu Shqiptar I Medias (Institutlu Albanez di media) shi cu andrupari finantsiarâ ditù partea ali ACEE (Austrian Cooperation Eastern Europe). Andamusea s-tsânù tu Hotelu Tirana International Skanderbeg iu oaspitlji furâ apruccheats ditù dzua di Vinjiri 19-li di Brumarù.

Dishcljidirea a lucrârlorù shi ghinuirea a oaspitlorù s-featsi Sâmbâtâ tahina di câtrâ **Oliver Vujovic**, Secretarlu general ali SEEMO, di Viena.

Dupâ nâslu azburâ profesorlu croatù **Stjepan Malovic** (Director, International Center for Education of Journalists.

Nâslu nâ zburâ di cumù easti scoasâ tru migdani tu mass-media di Croatsia unâ minoritati etnicâ shi, ti aesta, nâs nâ deadi ma multi paradigmi di cumù suntu vidzuts

Oliver Vujovic

Ghiftsâlji, icâ unâ altâ minoritati, atumtsea cându aeshtsa adarâ vârâ znjii shi cumù suntu vidzuts Croatslji cari adarâ unâ idyea znjii. Ghiftulù easti totna vidzutù ma arâu ca unù Croatù.

Minoritâtsli, spunea nâs, suntu buni ti mass-media a majoritatiljei ta s-poatâ sâ si scoatâ tru miydani mash lucrili urâti. Shi, ti atsea, atumtsea cându unlu di minoritari adarâ vârâ znjii elù alânceashti tu prota paginâ a jurnalilorù.

Elù spusi ma largu câ mass-media a majoritatiljei (ditù Croatsia) adarâ unù ahtari lucru ti furnjia câ ea easti aspâreatâ di atsea minoritati. Shi easti aspâreatâ ti atsea minoritati (Ghiftsâlji, ca urnechi) ditù itia câ ea nu u cunoashti ghini minoritatea atsea. Ti majoritati, unâ minoritati easti aproapea totna tsiva nicunuscutù shi aesta ditù itia câ nu-lji cunoashti limba, nu-lji cunoashti isturia. A majoritatiljei âlji easti fricâ di minoritati tutù ashî cumù-lji easti fricâ di tsiva xenù. Aesta-i xenofobia.

Ma largu azburâ **Remzi Lani**, Director a Institutlui Media di Albania. Nâs azburâ, ca baea chiro, di cumù suntu vidzuti tu mass-media arbinisheascâ problemili a minoritâtslorù ghifteascâ shi gârtseascâ. Deadi unâ buluchi di paradigmi cu eali cari, aspunea nâs, suntu ma multu problemi di naturâ religioasâ. “Cându zburâscu di minoritatea gârtseascâ zburâscu ma multu di ligâturli namisa di Grets shi Arbineshi”. Aoatsi nâs adusi aminti câ minoritâtsli suntu vidzuti niheamâ negativ tu presa arbinisheascâ. Shi aestu lucru lu facù ma multu jurnalili natsionalisti.

Cu apuhia a meciliu di fotbal namisa di Arbinishia shi Gârtsia presa ditù doauli vâsilii nyrâpsirâ multu urâtù. Arbineshlji eara luyursits mafiots. Di cara fu vâtâmatù unù Arbinesù presa gârtseascâ câftâ deapoia ljirtari a Arbineshlorù.

Ti ciudii ama, di turlia di cumù easti vidzută minoritatea armânească tu mass-media arbinishească aproapea nu spusi tsiva, di canda dzătseai câ nitsi nu bâneadzâ vâra Armânù tu Arbinishii. Shi suntu Armânji tu Arbinishii, tu unù numirù di vâra 300.000-350.000 di sufliti.

Atumtsea anda Spiro Fuchi ntribă: câte tinjisitlu Remzi Lani zbură ma multu di Ghiftsă shi di Grets ama nu dzăsi tsiva di Armânji? năs apândăsi câ nu easti nitsi ună problemă cu minoritatea armânească ditù Arbinishii ashî cumù nu easti vâra problemă shi cu alanti minoritâts ditù cratlu a lorù shi câ elù azbură ca ună persoană privată shi nu ca unù reprezentant a Arbinishii. S-agârshi câ elù eara cãlisitù la andamusea a noastă ca Director a Institutului Media di Albania shi nu ca persoană privată.

Unù domnu di la Radio Scopia, sectsia armânească, aspusi câ statlu Arbinishia nu pricunoashti câ easti unù stat multietnic shi multicultural ashî cumù u pricunoashti Rep. Machidunia. Nu sâ shtii cãts Armânji suntu tu Arbinushii shi nu s-anveatsă limba armânească tu sculiili di Albania.

După aesti nă fu datù s-videmù unù filmu ligatù di Armânjlji ditù Arbinisii, cari filmu, anda fu adratù aoa sh-vâră 5 anji nu putu s-hibă vidzutù la televizia arbinishească. Tu aestu filmu putumù s-videmù câ Armânjlji suntu ca baea di psânù cunuscuts nu mash tu Arbinishii mea sh-tu alanti craturi balcanitsi. Di oaminjlji di arada ditù craturi ca România shi Gârtsia, Armânjlji suntu luyursits ca hiindalui Românji ică Grets (!?!). Tu aestu filmu putumù di vidzumù shi corurli a Armânjljorù di unù chiro tsi fură filmati di fratslji Manakia.

Thde Kahl, director, ARGE Southeast Europe, Austrian Institute for Eastern and South Eastern Europe, Vienna), vini cu ună musheată pripuniri ta s-adară pi internet unù "Chendru Cultural Armânescu di itia câ bânâmù unù chiro tu cari computerlu ngreacă tutù cama multu.

Scupolu a alushtui proiectu easti s-crească numirlu a ligăturlor namisa di Armânj, sâ-lj adună tuts tu unù locù, s-hibă ună yilii a Armânamiljei – ca un câmpu iu sâ s-află adunati cât cama multi informatsii ti Armânji. Ti un Portal pi internet va s-hibă ananghi di ună redactsii tu cari s-hibă cãti 1-2 oaminj ditù craturli iu bâneadzâ Armânji.

Marilena Bara-Kahl vini sh-năsă tutù cu ună musheată idhei: «Anlu tsi yini,

2005, cându s-umplu 175 di anj di-anda si-amintă Nikolaus Dumba, s-adrâmù ună soi di Anlu Dumba. Poati tuti manifestărli armâneshtsă ditù 2005 sâ s-facă sumù numa alù Dumba. Ti Pashti ma s-hibă di adrâmù ună primnari Viena...

Iara cusurina a ljei, Mariana Bara, pripusi sâ s-adară ună parei ică unù comitet di initsiativă cari s-adară unù proiectu ti ună televizii armânească.

Doi domnji di Scopia aspusiră câ România nu lâ da nitsi unù ndreptu a Armânjljorù. La aestă câtiyursari a cratlu românescu, a câ nu eara tu themă, apândăsi, niheamă pi mutata, Toma Enache. Năs u ma câtiyursi niheamă shi doamna Parashkiva di la TV Scopia, sectsia armânească, ti furnjia câ, nãinti ta s-caftă ca scamnulù a yinitoarâljei TV. armânească s-hibă Scopia avea borgea ta s-yinâ la aestă andamusi cu unù proiectu di ahtari televizii...

Pesculù tu amarii shi tiyanea pi focù...

Apândăsii sh-mini, ca unù aslanù membru a «Departamentului României de peste hotare», shi spushù câ nu easti delithea câ Românjlji nu nă da ndrepturi a nauă mea noi, Armânjlji di România, avemù câbati câ nu nă achicâsimù unù cu alantu shi s-apufâsimù s-câftâmù ndrepturli tsi nă si cadù. Cu aestă apuhii adushù aminti di apofasea tsi u aveamù loatâ tu anlu 2002 ta s-câftâmù di la Chivernisi ca Armânjlji di România s-hibă pricunuscuts ca minoritati etnică, shi cumù fuiù câtiyursits atumtsea tamam di Armânjlji a noshtsă nu sh-di Românji. Tu soni adushù aminti sh-di rolu a revistâljei Bana Armânească cumù sh-di ananghea di agiutorù finantsiar.

Pilisterlu ashtiptatù...

Tu soni lo zborlu, a câ nu eara cãlisitù, shi domnulù Mita Rida di Custantsa. Năs, cu unù zborù niheamă câtiyursitorù, lâ spusi a tutulorù câ ghini va s-hibă cara va s-ljea ligătura shi cu elji, atselji avutslji, cari au puteari shi au cu tsi s-lji agitatù...

Oaminjlji, a câ pânâ atumtsea nu avea avdzâtâ di elù, di cara aflarâ câ easti sotsù cu Samara shi avutù ca elù, mutarâ caplu shi lu ascultarâ cu mari perieryii. Di ună ahtari câtiyursiri tãmâsitâ, mâratslji, ca atselji ca mini shi ca Nico Popnicola, ca urnechi, nu sh-avurâ parti pânâ tora. Niscântsă di noi s-hârsiră câ cu aestă apuhii va s-tufichipsească doi ljepuri. Va s-ljea pârâdz di la SEEMO cumù shi di la oaminjlji avuts. Di ună

ahtari tihî nu pistipseamù s-himù agudits tamam aotsi, Tirana!

Nu bitisi ghini zborlu Mita Rida câ lo zborlu Steryiu Samara. Cari easti elù lu shtea tutâ lumea shi dinâoară a tutulorù lâ criscu nãdia ca cumù tsunami criscu apili di Asia. Steryiu zbură musheatù armâneashti, ca cumù zbură shi Mita, shi tutù tsi spunea eara ghini achicâsitù. Oaminjlji ashtipta cu suflitul la gură ca Steryiu Samara sâ scoatâ unâoară pilisterlu din gură, atselù pilisterù, ca unù anghiljù vigljitorù a mass-media armânească, cari s-lâ dzâcâ câ elù shi sotslji a lui avuts ditù luimea armânească va-lji agiutâ ta sâ scoatâ di aoa shi nclo câti ziari shi revisti vorù shi idyealui s-dishcljidâ posturi di Radio shi TV. pri limba armânească!?!

Ti inatea a noastă ama, aestu pilisterù, ca unù anghiljù vigljitorù a mass-media armânească nu mata ishi shi din gura alù Steryiu Samara mea ishi, ca ună anapudhilji, unù pilisterù cari lâ câftă a atsilorù di la SEEMO ta s-da după aestă andamusi ună rezolutsii. Cându avdzâră di ashî tsiva oaminjlji di la SEEMO shloarâ ocljil di la prezidiu. Nă ma andâmusimù cu nâshlji tâsh la measă...

Ashî s-bitisi defтира andamusi ali SEEMO cu reprezentantsâlji a mass-media armânească.

SEEMO III - eject

Andamusea mistiryipsitâ

Dinâoară tsi s-bitisi defтира andamusi SEEMO cu reprezentantsâlji a mass-media armânească, tu ună ascumtâ sală ditù hotelu Skanderbeg ahurhi a treia andamusi SEEMO cu reprezentantsâlji a reprezentantsâlorù a mass-media armânească cumândusitâ, di aestă oarâ nu di Oliver Vucovici mea di isăsh Steryiu Samara!?! Aestu lucru lu aflaiù di la Toma Enache, cari suschira di inati câ, taha, Steryiu Samara âlji featsi eject!?! Tutù atumtsea s-tijhisi di vini aclo shi Yorgaki Ciufeku, patronlu a televiziiljei Egnatia. Sh-tini eject? lu ntribaiù. Sh-mini! apândăsi năs. Haidi cu mini! lâ dzâshù io shi anchisimù s-videmù ca tsi easti cu aestă a treia shmistiryipsita andamusi SEEMO. Di cara nji-aspusiră iu eara ascumtsă Samara & co. bătui la ushi shi intrai... Dinâoară di cara nă vidzu Steryiu Samara nă gri: Eject, eject!...

Tsi va s-dzâcâ lâi? lji-ntribai tinjisitlji tsi eara cu mini. Tihî cu Yorgaki Ciufeku cari mi limbiză. Eject yini di la

video...anda u dai nafoară caseta...! Avinari, va dzâcâ! dzâsi Toma Enache. Duchimù atumtsea ca tsi va di la noi tinjisitlu S. Samara sh-nâ auto-ejectâmù (sic!) unâ sh-unâ...

Dupâ ndauâ dzâli, di la Andon Kristo aflâmù pi Internet câ tu 21-li Brumar 2004, TV "Egnatia" di Elbasan, iu nicu-chirù easti, cumù spuneamù, Armânlu Yorgaki Ciufeku, deadi "*emision artistic pi limba armânească, cu nispetea câ avu Tirana II-merting Seemo 2004*".

Di mistiryipsita andamusi SEEMO III, tinjisitlu Ciufecu nu putu s-da tsiva ti furnjia câ fu sh-elù, cumù spuneamù, eject-atù di tinjisitslji organizatori. Nu avdzâmù desi tu vârâ di mass-media balcanicâ s-ari datâ vârâ hâbari cu andamusea a noastâ di Tirana.

S-bâneadzâ tuts atselji cari lucreadzâ tu mass-media armânească deadunù cu mintimenjlji a lorù yivâsitori shi-n capù cu yinitorlji a lorù sponsori...!

**Tacu-alù Steryiu alù Gugacù,
Tsi sh-bâgâ dushmanjlji n capù
Sh-lji-arcâ tuts tu-aruptu sacù
Ta s-ascapâ di fârmacù!**

Hristu Cândroveanu shi

Congreslu a muljerlorù armâni

Ligatù di Congreslu a muljerlorù armâni, domnul Hristu Cândroveanu, tu 13-li di Sumedru, pitricu unâ carti la RNG (Romanian Global News) tu cari s-plândzi câ, taha, doamna Meghea câftâ ca Armânjlji di România s-hibâ pricunuscuts ca minoritati etnicâ. Easti dealithea câ la aestu Congres unâ Armânâ câftâ ta sâ s-bagâ tu muabeti shi problema ca Armânjlji di România s-hibâ pricunuscuts ca minoritati etnicâ ama aestâ Armânâ nu fu doamna Meghea mea unâ altâ, cari doamnâ, di cara fu vârtoșù câtiyursitâ tamamù di doamna Meghea fudzi nfârmâcatâ din salâ dupâ psânù chiro. Doamna Meghea lji-avea apândâsitâ ca baea di lâhtârosù câ di unâ ahtari problemâ nu sâ zburashti aoatsi.

Tu articulu a lui H. Cândroveanu azburashti di Armânji shi dzâtsi câ elji, taha, suntu «români din Balcani, ramura sudica a poporului nostru, vorbitori ai dialectului macedoroman (din Macedonia) sau aroman».

Easti zori s-pistipeshtsâ câ tu chirolu a nostu, unù omù nvitsatù, ca cumù easti dl. Cândroveanu, poati s-mindueascâ shi s-anyrâpseascâ ahtâri lucrì veclji, tsi nu eara ti pistipseari nitsi tu eta XIX.

HRISTU CÂNDROVEANU SHI PROBLEMI A ARMÂNJLORU

Apandisea la articulu alù H.

Cândroveanu:

- Câ dl. Cândroveanu "grafia ... di Freiburg" nu-lù ariseashti, câ nu ari andamusi cu "spiritul românesc", tuts u shteamù; - "câ vâsilia fu ca totâna filotimâ cu fratslji di la Noth di Dunâ..." (câ chivernisea deadi pâradz ti Congreslu a Muljerilorù armâni di iutsido), canda Armânjlji suntu haileadzlji ali Români, dormu di vârâ 80 di anji, suntu vârâ categorii di «asistats» cari nu lucreadzâ, nu pâltescu hârgi la vâsili! nu shteamù; - câ limba a Armânjljorù easti dialectu a limbâljei românâ (shi nu a protoromânâljei, româna istoricâ, cumù dzâtsi doamna Matilda Caragiu-Marioteanu), nu u avdzâmù tora prota; - câ domnul Pheyfuss shi-alâxeashti opinia fârâ s-mindueascâ multu, nu shteamù;

Ama tsi nu shteamù shi vârnâoarâ nu ashtiptamù fu bitisita a articolui (dealithea-i nota ali redactsii?). Maca aesta-i mintea tsi u poartâ dl Cândroveanu, cum nu va s-bagâ redactsia glârinjea ditù soni cari ti bagâ pi mindueari). Apriducu ditu limba românâ: "Cându, doamne ministru (Geoanâ), unâ regiuni (nai) autonomâ tu Dobrogea?, câ niscântâ "sots" a Româniiljei di Freiburg u au chiola desenata/zuyrâpsitâ agiutats di sotslji a lorù austrieanj shi ungari... iuva pritu... tavernili ditù Gârtsii". Cu alti zboarâ, intrâmù tu idghea categorii cu extremishtsâlji ungari shi nu mash.

Easti ti arâdeari? ti plândzeari? dau li deadunù? Cu virinù,

Y. Telea

Unâ apandisi ali Kira Mantsu

Una adavgari la-atseali anyrapsiti di Mariana Bara: Ctin Colimitra shi Zahu Panâ suntu sh-elji di multu tricuts tu lumea alanta! Câ tse suntu nica tu pareia redactsiionalâ - shtii mash Directorlu H.Cândroveanu! Ma multu nâ njirâ câ tu-aestâ parei aflâmù numa alù Gica Godi shi-alù G. Vrana! Suntu tricuts cu "zorea"? Easti cunuscutù câ, ma s-hii tu-unâ parei redactsiionalâ, va s-dzâcâ ai idyea mindueari cu Editorlu/Directorlu shi hii sinfunù cu politica adratâ di rivistâ ... Shtimù tuts câ rivista "Dimandarea" easti andrupatâ di Ministerlu adusù aminti... Cathi vâsili ari-ndreptu shi-ari

sh-putearea sâ-shi facâ lucurlu/propayanda... Nu poati vâr s-lu-ncheadicâ sâ-shi hârgiueasca pâradzljii! Ama nu easti ni mintimenù, ni democraticù ca ahtâri Ministeri s-andrupascâ rivisti iu suntu câtiyursits, angiurats, mâryits shi fuvirsits atselj Armânj cari duchescu altâ turlie di cumù va politica românească/gârtsească/vâryârească... Nâ njirâ câ tu România s-tipusescu ahtâri lucrì cându shtimù tuts câ parlamentarlji românj furâ sinfunji cu "Dimândarea 1333"! I, poati, unâ s-azburashti Strasburg shi-alta Bucureshti!

Mariana Bara easti una armânâ nvitsatâ, cunuscutâ tu dumenjea di lingvisticâ. Anyrâpserli-a ljei suntu luyursiti shi tinjisiti di anvitsatslji xenji tamamù ti lucurlu câ suntu alargu di itsi "politidzari" a problemâljei a limbâljei armânească. Cu-ahtari anyrâpseri tinjisiti trâ limba shi identitatea armânească Mariana Bara poati, dealithea, s-hibâ unâ senatoari/diputatâ trâ Fara a noastâ shi nu tu parlamentul ali Românie!

Memoriu strâmbu

Ca unâ adâvgari la tsi nyrâpsirâ tinjisita Chira Mantsu shi Y. Telea dau ma nghiosù unâ parti ditù Memoriul tsi-lù pitricu d-lù H. Cândroveanu la Guvernulù a Româniiljei tu 20-li di Yinarù 2003. Bâgats oarâ ca tsi poati s-anyrâpseascâ d.lù Hristu Cândroveanu di unâ revistâ armânească sh-di editorlu a ljei sh-trâdzets concluzia cari u luyursits voi! **Tacu Piceava**

Memoriu pitricutù di Hristu Cândroveanu la Chivernisea a Româniiljei tu 20-li di Yinarù 2003

(...) furâ ndreapti tutnâoarâ di câtrâ Sutsata di Culturâ Macedo-Românâ spectacoli artistitsi Bucureshti shi tu alti locuri din Tsarâ, cumù shi ditù Balcanji, simpozioani, cu ndruperia a atsilui tsi fu Ministerlu a Culturâljei shi a atsilui di tora Minister a Culturâljei shi Cultilorù ... Ama fu nâpoi multu psânù atsea tsi putumù s-fâtsemù ti neutralizarea icâ aspârdzearea cu ma multâ anichisiri a lucrului a atsilorù tsercljiuri antiromâneshtsâ, cari au cearei multu ma mări, aesti potù sâ s-minâ multu lishorù namisa di Armânjlji di pisti tutù, shi s-andrupascâ fimiridi durusiti cu machinji, aparati

electronitsi, tipusindalui nicurmatu revisti shi cãrtsã, pi idea cã Armãnjli nu suntu Romãnjli!

Ahtãri fimiridi, "manifest antiromãne-shtsã", cari anãngãsãescu Armãnjli di pisti tutù shi chiola din Tsarã sã s-declarã minoritati andicra di populu romãn, alãnescu dicutotalui nicãrtiti shi aoa, Bucureshti, shi nu mash, una ditù atseali nai ma furtunoasi tu aestã noimã, cu cari s-poati sã s-facã biani cu jurnali shi fimiridi maghiare ditù secuime tu varianta a ljei antiromãneascã, hiindalui "Bana Armãneascã", editatã di yeatru lu stomatolog Dumitru Piceava.

...ta s-poatã sã s-neutralizeadzã fortsa tsi creashti niacumtinatù, antiromãneascã, a atsilorù tsercljiuri adusi aminti ma nsusù, Sutsata Culturalã Armãneascã "Dimãndarea Pãrinteascã" cãftã pricunushtearea a ljei ca "institutsii di sinferù public", cari s-aibã barimù un buget di 3-5 miliar di lei tu anù, ashitsi vrea s-poatã s-aproachi unù buget ditù partea a Statlui Romãn, cari vrea-lji da cali ta sã-ndreagã ma multi actsiunji cari s-bagã tu aumbrã actsiunji cari facù ca Armãnjli s-nu ma acatsã chendrã la cari

UNĂ NTRIBARI NISTIPSITĂ...

Tsi minduescu Armãnjli ditù Ascãpitata shi ditù Amirichii ti pricãnushtearea di partea ali SUA a numãljei ofitsialã ali Republica Machidunia?

Goran Fãrticlu

.....SHI NDOAUĂ APANDISI CÂRTILIVOASI

Ave!

Un lucru lipseashti s-hibã sirinù:

America u pricãnãscu Makedonia cu numa a ljei. Putemù s-dzãtsemù cã lipseashti s-tragã tuts niorlji di pi statlu a nostu. Barim avemù nãdii cã va s-armãnã statlu iu himù pricãnãscuts ofitsial ca unù populù ahoryea - Parti di populu armãnescu. Aestã definitsii - Parti di populu armãnescu - easti nai ma marli cãtsutù ti tuti statili iu bãneadzã Armãnji shi iu nu suntu pricãnãscuts.

Ma, ari shi ansirinari: Natsiunili Uniti nu u au pricãnãscutã Makedonia cu numa a ljei. Europa idyea.

Poati cã dupu aestã harauã LALI YIORYI alù BUSH va s-dzãcã cã ti Armãnjli ditù Republica Makedonia

PRICUNUSHTEAREA... ca unã fantasmã

lipsescu ma mãri realidzãri a ndriptãtslorù. E, atumtsea, ca Armãn ditù republica Makedonia va s-pistipsescu cã lucãrli s-ducù pi bunù.

Vanghiu Dzega

Abasadorù a statlui armãnescu tu Italii

Ti Vanghiu Dzega

Ave...di Bucureshti, tinjisite ambasadorù a statlui armãnescu tu Italii!

1. Unù doilu lucru tsi lipseashti ta s-hibã sirinù. Nu America u pricãnãscu Rep. Makedonia cu numa a ljei mea Lali Yioryi alù Bushù, vahi, di cara biu vãrã chelchi di birã fãrã alcoolù ma multu dupã anichisirea ditù alidzerli mondiali tsi s-tsãnurã la elji.

2. Nu para easti ti pistipseari cã Lali Yioryi alù Bushù, cãpii di cãpii shi nai ma cadãrlu cumandãrgi di pisti tutù mapamondulù, di cara s-dishtiãtã alantã dzuã di dupã apustusitorli alidzerli di alidzeri di la elji, fãrã ta sã-sh bea cafelu, lu agãrshi dinãoarã sotslu (!?) a lui Jon Kerry cumù shi bunlu a lui oaspi Ben Laden, tsi lu-anyiseazã, pistipsescu, dzuã sh-noapti, gri: "S-hibã pricuãnu-scutã Rep. Makedunia!"

3. Ca s-hibã dealitheã aesta cu pricunushtearea ali Rep. Makedonia, atumtsea, vahi, easti dealitheã shi atsea tsi sã spuni cã, taha, tinjisita Tsalù Bushù sh-tradzi zãrtsina ditù Machidunii...!

4. Sh-ca s-hibã dealitheã cu pricunushtearea iara nu va s-putemù s-dzãtsemù cã "lipseashti s-tragã tuts niorlji di pisura ali Rep. Machidunia" ti furnjia cã aesta va s-putemù s-u dzãtsemù mash atumtsea cãndu statlu pricunuscutù, Rep. Machidunia, tu arada a lui, va-lù pricunoascã ca dealitheã autohtonlu populù ditù Machidunii, populu armãnescu, shi cari populù, formatù ditù Armãnji-Machidonji, lipseashti sã s-hãrseascã di tuti ndrepturli di cari s-hãrseacu tuti alanti milets ditù Rep. Machidunia ca cumù suntu Vãryarlji - tsi-sh dzãcù Slavo-Machidonji shi Arbineshlji.

5. Shi atumtsea nu va s-avemù dureari di capù shi lasã s-hibã lucru scutidiosù cã Natsiunili Uniti shi Europa nu-u pricunoscù Rep. Machidunia.

6. Maca multu tinjisitlu Lali Yioryi alù Bushù, di cara sh-lu biu cafelu tu atsea protã dzuã di "after elections (dupã

alidzeri)", u pricunoscù tu tamam Rep. Machidunia ama nu sh-adusi aminti ici di Armãnji, ash cumù nu sh-adusi aminti di elji nitsi tu atselji 4 anji cãtù fu pãnã tora unã cãpii best di best, nu pistipsescu cã va sh-aducã aminti di elji sh-tu yintonlji patru anji shi s-dzãcã: "cã ti Armãnjli ditù Republica Makedonia lipsescu ma mãri realidzãri a ndriptãtslorù".

7. Noi ama, minduimù cã tuti aesti cu pricunushtearea potù ta s-hibã dealitheã cu unã singurã cãuli (ligãmãntu) shi maxus atsea cã multu tinjisitlu Lali Yioryi alù Bushù, vahi, fu multu aspãreatù cu vãrã hãbari (arcatã di FBI icã di CIA, ca diversiuni ditù partea a Democrãtslorù) cã, taha, tu muntsãlji ali Rep. Machidunia s-aflã una di sosiili alù Ben Laden !?! S-lji-apãrã Dumnidzã!

Ancljinãciunji di la unù:

**Shicãgi nipistimenù sh-aushù
Hãriosù di-Americanlu Bushù.**

P.s.: Asarnoaptea, anda mi-aflamù la restaurantul "La Armãnji-Machidonji", unã tinjisitã doamnã, Zoe Pihlivana pri numã - tsi lã spunea ti unù interviu a niscãtorù oaspi di la unù jurnalù di Bucureshti, di cumu s-adarã pita di urdzãts la Armãnji-Machidonji -, nji-aspusi cã aflã di la unù multu informatù insu (nu putea sã-lji da numa) cumù cã tu muntsãlji a Machidunii ljei s-aflã ascumtu ca di baea chiro nu unã sosii di alù Ben Laden mea isãshi Ben Laden atselù di dealihealui !?!?

S-nã apãrã Dumnidzã!

**Unù-simitorù di-chitchi tu
gãrdina di Eden
Tsi si alumtã cu fantasma alù
Ben Laden.**

NĂDIA

Ti Lali yiaturlu shi shicãgiulu...

Ai andreptu ti tutù ma mash ti unã nu. Bin Laden nu s-ascundi tu muntsãlji ditù Makedonii. Nu ari Armãnj shi nu ari di iu sã s-hãrseascã...

Ti pricunushtearea: Easti unã mari harauã shi mari nãdii. Poati cã tora va s-himù ca alantsã.

Desi shtii cã pi satelitlu Hot Bird la Radio Belgrad, dixearã, cãfi dzuã ari emisii pi limba ghifteascã?.

Aestã noi nica nu u avemù...

Icã sculiuri organizati di institutsiili a statlui...? Armãni mash nãdia...

Vanghiu Dzega - Ambasadorlu

ARMÂN MAKEDONJ

ZBOR DI NINTE

Cându n-casă va vâ intrâ ayuyeadz pi a voastă vreari ma nu, shi macâ nu aflats sila tsi ma ayonjea s-lji avinats, cu chirolu va s-armânets sh-fârâ casâ, ma shi fârâ numâ. Nicâ ma slabù esti cându fumeljli-vâ azdisite va sâ s-tragâ di voi shi ti ndao mincinoase zboare icâ sinfer njic, va-sh-si facâ unâ cu aghuyeadzljji shi va-s sâ shutsâ contra di voi. Ashi s-featse sh-cu noi Armân Makedonjlji.

Di bun vârnoarâ nai ma cu puteari lao din lume, ninte di a cui puteare trimbura imperiile. Laolu di cari s-amintâ cultura europeanâ, di cari s-amintârâ Elinjlji sh-Latinjlji, ti itia a egoizmului shi lixuria a fumeljlor shi a nipotslor cari lipsea cu tute misure s-li apârâ truplu shi suflitlu natsional, azâ s-aflâ tu pericljju s-hibâ ashtersu di pi fatsa a loclui, ma nu ca un alâvdat lao makedonescu, ma ca un conglomeratu fârâ tricut, ca unâ identitate reghistratâ sum numa di vlahy, dimec "huryeats dit muntsâ."

Crimâ shi arshine easte un lao di alâvdats Armân Makedonj s-hibâ ngrupat, a sarmâturle a lui di "huriats dit munte" s-tindâ mânâ shi s-caftâ s-hibâ diznjirdate di mânâ a dushmanjlor. Un lao cari sh-lu calcâ tricutlu shi ashteaptâ vârnu altu s-ilj lji pricunoascâ vecljile ndrepturi, nu-are ndreptu s-bâneadzâ.

Fârâ s-nâ ascundem shi arushunâm lipseashte, un cu alantu s-nâ nutrim n-tr-ocljji shi s-pricunushtem câ ahtâri him noi vlahlji "huryeatslji dit munte". Macâ nu tuts, atsea multsâmea. Ashi agiumsîm:

"Tu loc vâsiljeadz nâ featsim huryeats"
"Tu loc nicuchiri nâ featsim ayuyeadz"

Shi macâ vrem s-bânâm, a sigurâ easte câ vrem; lipseashte unoarâ ti totânâ s-nâ dishiptâm shi prota singurjlji noi tricutlu s-nâ lu anvitsâm shi fumeljle a noastre pi cale s-li bâgâm. Sh-a lumea tutâ cu boatse s-lji spunem câ noi him ARMÂN MAKEDONJ, shi câ pâtrida a noastrâ cu njilje shi njilje di anj, irra, easte shi va-s hibâ, Makedonia. Atsea Makedonie cari fu stabilizâtâ di Filipu II: di Skopia pân Termopili shi di Amarea Yonica pân arolu Mesta. Noi nu câftâm ta sâ-s alâxescâ grânitsle di azâ, câ multu ghine shtim câ tu Europa unitâ grânitse nitsi va-s aibâ, ma câftâm atsea s-hibâ ofitsializatâ. Shi tuts cari bâneadzâ pi atsea teritorie lipseashte sâ shtibâ câ bâneadzâ tu casa a noastrâ.

Unoarâ ti totânâ, lipseashte a lumea tuta

s-lji spunem, câ di daima sh-ti daima, him Armân Makedonj shi tsiva altâ.

Ashitse tu etile tricute cum dzâtsea shi cunuscutlu nvitsat vârgar, Vasil Câceov, tu a lui operâ "Orohidrografijata na Makedonija": Vârgâr-lji* shi Vlahlji singurjlji shi cljeamâ Makedonj, ma shi alantsâ ash-lji cljeamâ" (*s-mindueashte ti slavizatslji Makedonj).

Marle Armân Makedon, Riga di Fera tu alui "Marsh ti alumtâ" greandalui lâ a etniilor di tu Bâlcane, a laolu a lui lj-greashte cu zboarâle: "Sculats-vâ Makedonj curajosh...."

Tu etile tricute, pân Makedonia 1912 nu irra ampârtsâtâ, Armân Makedonjlji cari fudzea di tu Makedonie, tutunâ disi di Yanina, Moscopole, Cavala, Shiatishita, Crushuva,...di alantsâlji irra, a shi singurjlji s-declara ca Makedonj. Aista easte reghistratâ tu cartea al Alexandru al Mâtcu (Alexandar Matcoski) "Makedonskit polk vo Ukraina".

Pi shcurtu s-videm cai him shi tsi him noi Armân Makedonjlji. **SHI: TSI LIPSEAShte SÂ SHTIBÂ CAFI UN ARMÂNMAKEDON**

Cai him: **Armân Makedonj.**

Tsi him: Di etâ shi zâmane noi him **Veclji Makedonj**

Di cându u purtâm numa a noastrâ: Armânj him di totâna câ trâdzem di Traco-Pelasghylj cai di totâna irra Armânj, shi di totâna irra cunuscuts sum numâ di Armânj. Yu bâna Armânjlji: Balcanlu ntreg, Asia Njicâ, Datlu di aproape pân Eghyiptu, Cavcaz, Ucraina di azâ...

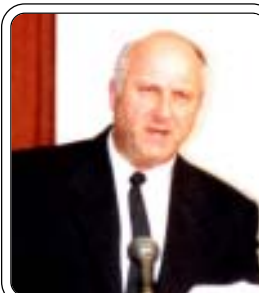
Di u s-trag Armânjlji: Nai vecljile shtiri spun câ sântu di tu Bâlcane.

Sum cai nume pit istorie s-astalj Armânjlji: Traceanj, Ilirr, Pelasghyi, Makedonj, Armenj, Albanj, Skits, Besi, Cutso Vlahy, Vlahy, Caragunj, Fârshirots, Arvânits, Ashanj, Tsintsarr, Ciobanj, Epirots, shi sute alte.

Tsi limbâ zburâscu Armânjlji: documentile scriate cum shi multili inscriptsiuri spun câ Armânjlji, shi atsea tuts, zbura pi unâ limbâ cu multi graiuri. Atsea limbâ aproape 4000 (patru njilje) di anj nu e alâxîtâ.

Di cându Armân Makedonjlji u portâ Makeduneasca numâ:

Nicâ di chirolu al Makedon, aproape 4000 di anj. Makedon lj-iaste hilj ali Thie

shi nipot al marle vâsilje Deucalion di Ftiotida (tu not di Tesalia di azâ). S-luyurseashte câ Deucalion easte armânescul Noe.

Cum vine pân di atsea Makedon s-yinâ n-cap a laolui:

Prota iaste marle Deucalion. Dupu moartea a lui pi tron yine hilj-su Elin. Tu atsel chirolu unâ parte di laolu n-cap cu hilj-su al Elin, Dor, s-poartâ s-bâneadzâ sum muntile Ellimbu. Di cându laolu s-duse s-bâneadzâ pi muntile di Pind – muntile Gramostea, pi tron yine

Makedon care al Dor lj-iaste cusurin di tetâ-sa Thiya (hilja al Deucalion shi sor al Elin). Di atumtsea atsea parte di Armânjlji care irra sum dumnilja al Makedon s-cljamâ Makedonj, a cum tu idyiu chirolu sântu sh-Armânj atsea tu idyiu chirolu u poartâ numa di Armân Makedonj.

Tsi anseamnâ zborlu Vlah: Sum Vlaha suntu cunuscuts atselj Armân Makedonj cai bâneadzâ nafoarâ di tsentrile urbane. Terminlu VLAH easte unâ cu terminlu HURYAT.

Pi cae teritorie bâneadzâ Armân Makedonjlji:

Pi teritoria di Scopia pân Termopili shi di Amarea Yonica pân arolu Mesta, adicâ teritoria care nicâ di tu chirolu al Filip a doile irra cunuscûtâ sum numa di MAKEDONIA.

DEUCALION – NAE (Noe)

Vâsilje a Armenjlor (Pelasghilor) anjlji 2000 n.a.H.(FTIA, tu muntsalj, n-sus di Lamia di azâ). ELIN (hilj), ELINJ THIA (hilje) (Elada – Tesalia di nod/dat câmpia anvârliga di Volos di azâ). Aclo bâna Pelasghyi (Mirmidonj, Ahai sh-Elinj). **DOR MAKEDON MAGNET** (Sum Ellimbu) **MAKEDONJ DOREANJ** (Spartanj) (Pind – Gramosta – Halkidiki) (Sparta, -Peloponez)

ARMÂN MAKEDONJ

(Makedonia; di Scopia pân Termopili, di Amarea Yonica pân arâulu Mesta)

SHCURTÂ EXPUNEARE:

Spunerle cari suntu prezentate tu caplu di ninte nu suntu minduiri personale ma mena, aver cari ari ca timelju multe argumente shtintsifitse. Atsia ninte tuti suntu argumentile pân di cari au agiumtâ cercetatorlji tu partea di lingvistica, istoria, antropologhia shi DNK analizile. Ashitse avem: a) Tu partea di lingvistica cu multi argumente ninte tutâ cu

ghivâsirea a vecljilor inscriptsiuri cari suntu dit chirolu ninte di yinearea a Latinjlor tu Makedonie s-veadi factul că limba armânească tu hopa di 4000 di anj nu multu este alăxită. Limba armân makedonească prezenta yiu fosilu di veaclja makedoneasca limbâ shi easte unâ di nai vecljile limbe dit lume di cari cu misticare cu alte limbe sântu fundate pi ninga alantile shi limba greaca cum shi limba latina.

Cercetârle spun că tute scrisurli cai suntu ninte shi di chirolu al Omeru, cum tsi sântu "Iliyada", Pârmitile a Argonautsior, Amazonkile,...furâ scriate pi limbâ armânească. De facto: "limba latină easte unâ limbâ neo-armânească".

b) Tu partea di Istorie tute argumente zburâscu că Armân Makedonjli pi teritoria ali Makedonie shi ma largu bâneadzâ di eta etilor. Tu istorie nu easte cunuscutâ ca vârnă are bânata pi aista teritorie ninte a Armânjlor. Contra di atsea di tu istorie easte cunuscutâ ti mări migratsiuri a Armânjlor di pi teritoria ali Makedonie cătră nisia Creta, Azia Njicâ, Datlu di aproapea, Caucaz, Eghyiptu, a di tu atseale pârtsâ sh-alor mutare cătră tu Italie iu cu misticare cu populatsia di a loclu suntu fundats Etrushitlj shi Românjli, cătră Dakie, tu pârtsâle ali Moldove shi ma largu.

c) Tu partea di antropologhie argumentatâ iaste că pi teritoria ali Makedonie pân tu eta VI d.a.H. cându au vinitâ Slavunjli, cu njilje di anj tu triclutlu nus-are tihisitâ vârnă alaxire a materiallu antropologhic. Aista zburashte că Armân Makedonjli pi teritoria ali Makedonie bâneadzâ cu njilje di anj fârâ ta sâ s-measticâ cu vârnă altu lao.

d) Tut ashitse nai nalile DNK analize li verificheadzâ tute discoperiri tu treile categoriuri di ma-nsus cu tsi cu sigurâ poate sâ s-dzâcâ că Armân Makedonjli nu sântu tsiva alta, dicât mash unâ adâvgare gheneticâ shi lingvisticâ a Vecljlor Makedonj, adică a Makedonjlor Antits.

30.08.2004., Tetova;

c.Branislav Stefanoski – Al Dabija

Notâ: Editorlu easti sinfunù cu multi di ideili aspusi ma nsus shi li mbrâtsiteadzâ, ama cu niscântili di eali nu easti sinfunù. Cu tuti aesti publicâ aestu articulu ti furnjia ca yivâsitorlu s-poatâ s-cunoascâ tuti tutrlili di theorii tu tsi mâtreashti aprindirea a Armânjloru ca mileti.

Simpozionlu di Sighishoara - 2004

(Continuati di la padzina 11)

Di la yinearea a lorù România shi pânâ tu dzâlili a noasti, chiro di aproapi optu detsenii, Armânjlji di România nu apruchearâ nitsi unù ndreptu spetsificu a etniiljei a lorù. Nu avurâ sculii iu ficiorlji a lorù s-poatâ s-anveatsâ carti pri limba maternâ, nu avurâ bisearicâ iu slujba sâ s-facâ pri limba armânească, cu tuti câ niscânti biserits di Bucuresti, Cluj-Napoca, Brasov, Timisoara, etc. furâ mutati di cătră Armânji. Nu puturâ ta sâ-sh ufiliseascâ limba maternâ nitsi tu mass-media. Tora di oarâ, ti Armânji, adyefurù iu bâneadzâ elji tu lumi – spusili a Domnului a nostu Hristolu: "Cafi unù populù sâ si ncljinâ alù Dumnidzâ pri limba a lui" nu potù s-hibâ bâgati tu practichii. Dupâ cădearea a comunismului di România, doi Armânji mutarâ doauâ biserits tu horli Pipera shi Hagilari (hoarâ ditù judetslu Tulcea).

Pânâ tora a Armânjlorù di România, cari dupâ catayrafia ditù anlu 2002 suntu tu unù numirù di vârnâ 26.000, nu lâ si deadi izini ta sâ-shi mutâ unâ sculii a lorù shi iu ficiorlji a lorù s-poatâ s-anveatsâ carti pri limba a lorù di dadâ, ashi cumù s-tihiseashti cu alanti etnii di România-, icâ s-mutâ unâ bisearicâ a lorù shi tu cari slujba religioasă sâ s-facâ pri grailu a lorù pârintescu.

Ditù anlu 1996, cu pâradzljji a melji icâ cu agiutorù di la Armânji shi nu di la statlu român, scotù revista "Bana Armânească", cari ari ca scupo creashtirea a limbâljei armânească, avutsârea a literaturâljei armânească shi tsânearea a adetslorù shi a areurlorù armâneshtsâ. Mash ashitsi, luyursimù noi, poati s-hibâ tsânutâ shi etnia a armânjlorù.

Va s-ducù aminti câ, nâpoi cu vârnâ 12 di anji, tu unù interviu datù alù Hristu Căndroveanu, directorlu a revistâljei Desteptarea, domnul Prim-Ministru Adrian Năstase, ministru de externi tu atselù chiro, aspunea: "Easti dealitheia că Armânjlji suntu frats cu Românjli ama aesta nu fatsi ca elji s-hibâ asimilats tamam di fratslji a lorù".

Ti amârții ama, di cându easti Prim-Ministru domnul Adrian Năstase nu mata adusi aminti vârnăoarâ di Armânjlji di România.

Doamna Abdula Gulten shi Conf. Univ. Dr. Adrian Ivan

Ascâparea a limbâljei armânească poati sâ s-facâ mash cara va s-hibâ bâgată tu sculii shi tu bisearicâ, ashi cumù s-apuni tu Dimândarea 1333/97. Mash cara va s-hibâ ascâpatâ limba shi cultura a lorù, Armânjlji, populù vecljiu di ma ghini di 2000 di anji, potù s-hibâ ascâpats sh-elji ca mileti. Lâ hâristusii câ mi ascultarâ sh-tricui la loclu a meu.

Dupâ mini zburârâ nica multsâ altsâ ama nu mata inshi nitsi unâ turlii di câvgâ. Ma multu di ahâtù di cara zburâii, tu pazâ, doauâ doamni di la comunitatea uvrească vinirâ la mini shi âshi căftarâ ljirtari di turlia di cumù zburâ coleglu a lorù. Nji-aspusirâ câ elù zburâ ashi ti furnjia câ nu nâ cunushtea noi Armânjlji. Nâ deadimù adresili shi tâximù ta s-nâ andâmusimù Bucureshti. Shi ashi featsirâ. Dupâ unù chiro, anda elji, Uvreilji, avurâ unâ andamusi Bucureshti, la sediul a Ministerului di Culturâ, mi câlisirâ sh-mini. Nâ andâmusimù shi alâximù ndoauâ idei ti colaborari.

Tu tsi mâtreashti reprezentantsâlji a comunitatiljei gârtsească di Custantsa, tu pazâ, Mariana Bara s-andâmusi cu elji shi shidzu ma multu chiro di zborù cu elji. Tu multi puncti di videari s-acâchisirâ sh-elji. Iavea ti tsi easti ananghi di ahtâri andamusi shiu noi, Armânjlji, s-nâ spunemù punctulù a nostu di videari shi s-himù cunuscuts di alanti minoritâts etnitsi di România sh-di pisti tutù.

Mariana Bara namisa di Pilisteri

Dumitru PICEAVA

Cârciunlu la Armânji

Tinjisits Armânji,
Deadunù cu urârli a meali, vâ dau aoa shi niscânti material ti sârbătorli ti dzâlili ti Cârciunù ashi cumù li tritsemù n Vlaho-Clisura. Cu tinji, Cola alù Shoci

Cârciunù la Vlaho-Clisura

Cumù sh-eara colinda di var chiro n Clisura, hoarâ iu mi feciù sh-iu criscuiù.

Fitsiorlji shi featili s-aduna ta s-facâ gruplu tsi va s-îmnâ hoara tutâ ti colinda. Tu 24-li di Andreu, multu tahina, câtrâ oara 3:00 - 4:00, anda easti ninga noapti, pareia s-aduna la unù locù tu misuhori (platii). Tuts poartâ multi stranji, adrati di lânâ, ta s-nu-lji acatsâ arucuaarea sh-au purtatâ di tû gushi unù trastu mari. Tu mânâ au unù tsiocu, adratù di lemnu, ta s- agudeascâ ushili di casi, iu va s-ducâ.

Ahiurhescu prota ditù casa a dhascalui, deapoia a preftului sh-deapoia s-ducù la tuti casili din hoarâ. La pasa casâ agudescu sti ushi cu tsioclu sh-cântâ:

*« Colinda, colinda
s-u bâgats tu minti
câ s-featsi Hristoulu
tu pâhnia a boilorù
di frica a Uvreilorù.
Mula mor lu dizvâlea,
boulu lu anvâlea,
Dâ-nji tetâ unù culacù
câ va tsâ frângu ushea
sh-va tsâ ljeau catushea.
Muljierlji sh-bârbats
culatslji s-nâ dats.*

Tu soni pasha nicuchira disfacù ushea sh-ljea culindarlji nuntru tu casâ, iu-lji bagâ s-sheadâ aproapea di foclu di vatrâ. Lâ ashternu s-sheadâ, « ta s-sheadâ ashi sh-lucrili din casâ ». Aclo da la protlu culindarù niheamâ sari ta s-u arucâ nuntru tu foclu di vatrâ. Anda u arucâ culindarlji va s-dzâcâ : « Catù easti sari ahânti si s-facâ sh-oili a nicuchirlui (icâ bunili din casa) ».

La culindarlji da câstânji, nuts, meari, purtucalji sh-culatslji di tsiatsira, frimintati acasâ di muljeri. Culacù tsi va s-ljea protlu culindarù s-acljeamâ «sarpatoru». Unù culacù tsi va u bagâ tu icunustasi pân la dzua di Pâtidzari a Hristolui, easti «culacù di Hristo». Muljerlji nu disfacù ushi la culindarù tsi va s-ducâ singurù, câtse nu easti bunù ti casâ. Tsinushi di vatrâ nu lu arucâ ditù 24-li di Andreu pân tu 6-li di Yinarù.

Culindarlji au fricâ mari di «colji ». « Coljlili » suntu fitsiori ma mări tu

ilichii tsi, dzua ti colinda, esù nafoarâ anvâlits cu tamparlji - maljioti lai tsi lji alinâ di nuntru cu cârlidzljji ta si s-veadâ cama analtsâ shi avinâ culindarlji ta s-lji furâ culatslji sh-purtucalji. Suntu ca «calicandzari». Tu 6:00 tahina, anda preftlu va s-agudeascâ cambana di la bisearicâ «coljlili», ca nibunlji tsi suntu, fugù di fricâ. Dzua di Cârtsiunù, 25-li di Andreu, tutâ fumealjea va s-ducâ la bisearicâ multu tahina, câtâ tu 6:00 sh-ti prândzu tuts va s-adunâ ti mângari la casa alù paplu sh-ali mai.

Anlu Nău la Vlaho-Clisura

Tu 31-li di Andreu muljerli adarâ pitâ cu carni sh-nuntru bagâ njits leamni di ponji, anvârtiti nuntru tu aluatlu (bagâ câti unâ di pasa membru ali fumealji shi di prâvdzâlji, tsi au acasa). Aestâ pitâ u talji noaptea anda va s-alâxeascâ anlu sh-leamni va li bagâ deadunù cu culacù di Hristo la icunustasi. Anda alâxeashti anlu multsâ s-dutsea la bisearicâ ta s-disfacâ ushi ditù templu. Lu avea di ghineatsâ shi di sânatati.

Prota dzuâ di Anlu Nău, la dimneatsa, pitrecu unù fitsiorù cu tihia mari ta s-ljea apâ cu ghiumlu di unâ fântânâ tsi curâ anlu tutù. La turnari acasa intrâ cu tsitsiorlu ndreptu ti ghineatsa a anlui. Deapoia tutâ fumealjea va si s-la cu apa aesta. Deapoia tuts va s-ducâ la bisearicâ sh-tu bitisitâ va s-veadâ «argutsiarlji» tsi va s-gioacâ tu misuhori cu tâmpânli sh-cu zurnadzljji.

Pâtidzarea a Hristolui la Vlaho-Clisura

Dzua ti Pâtidzari a Hristolui, multu tahina, unù din casâ va s-ducâ la fântânâ cu unâ canata sh-unù misurù (pheatù). Nuntru tu misurù va s-ari bâgatâ culacù ti Hristo sh-leamnili tsi li scoasirâ ditù pitâ. Aclo, la fântânâ, va s-aruts nuntru tu apâ leamnili, ta s-curâ bana a tutulorù cumù curâ apa. Apoia va s-moalji culaclu cu apâ sh-va s-toarnâ acasâ, iu va s-mângâ tuts di culaclu muljeatù.

Ditù bisearicâ tuts va s-easâ nafoarâ tu misuhori, iu preftsâlji adarâ Ayizmo. Tu soni, tuts fitsiorlji ahiurhescu îmnari di avragâ a hoariljei cu « hlambari » (icoani adrati tu pantsa) sh-depoia s-ducù sh-tu casili cântâ: « Cirie eleison ».

« Anji multsâ sh-Anlu atselù Nău cu sânatati ».

Cola al Shoci di Clisura

Unâ Culinda ... di Bucureshti

S-vâ hârsits ti Cârciunù, va vâ aspunù aua unâ colindâ anyrâpsitâ di unù Armânù di Bucureshti, Cola alù Kihaiia, tsi u adrâ câ nu avemù armâneshtsâ shi lipsea ca fitica a lui, Tana, s-aspunâ la Sutsatâ ti Papù Cârciunù unâ colindâ ta s-lja doarâ:

*“Papù Cârciunù cu percea albâ
Ghini vinishi s-ti videmù
La Sutsata Armâneascâ
Tora seara s-nâ hârsimù.
Noi tuts papo ti vremù multu
Sh-cu harauâ n-adunâmù
Câ di cându noi nâ featsimù
Ti Cârciunù ti ashtiptâmù!
Papo featsishi cali lungâ
Doarâ multi avushi furtii
Ta s-tsâ fug-apustusearea
Va tsâ dâmù sh-unâ râkii.
Papo io tsâ dzâcu-ndreptu
Maia moasha ma-s bâna
Cumù tsâ hii agiunù di cali
Unâ pitâ va ts-adra.
Pap’ Cârciune, Pap’ Cârciune,
Ma s-nu-ai oarâ ti shicai,
Ia mutrea ma ghini tora
Ts-ai ti mini tu harai?”*

Autorlu easti Avdiljeatu, ti atsea dzatsi “featsishi” shi nu “fatseshi”.

Cu mari tinjii,

Mariana BARA

Aprindu Cârciunlu la Armânjlji di Australia

Di parte a-mea shi di partea ali Sutsata Armâneascâ ditù Australii vâ vremù Cârciunù cu sânatati, hârios shi cu tuti bunili tu banâ. Anlu Nău s-vâ aducâ tuti atseali bunets cumù li minduits. Ti multsâ anji shi s-nâ avdzâmù ghinetsli.

Mihail Pulio

Presidentu Sotsata Aramaneasca dit Australii

Ps: Ia shi unâ informari: Dumânicâ, 19-li di Andreu, 2004 (Ti Aghiu Nicola pi veclju) s-tsânu Pick Nicù aramânescu. Nâ vinirâ multsâ Armânji shi tricimù unâ multu bunâ shi hârioasâ dzuâ. Ti ficiuritslji cai vinirâ la aestâ adunari Papù Cârciunù lâ adusi multi doari dati di Sutsata Armâneascâ.

Etnofestival "Molovishtea- 2004"

Tu dzâlili di 23-25-li di Alunarù 2004 tu hoara Molovishtea di ningã Bitola s-tsãnu al III-lea Etnofestival "Molovishtea 2004". Organizatorlu a manifestatsiiljei shi aestu an fu asotsiatsia ti sustãnuta developare a hoarãljei Malovishtea shi alanti hori di reghionlu di sum Pelister "EKE" Bitola. Patron a festivalului eara primarlu di Bitola, d-l Zlatko Vrhkovski cari ari arazga armâneascã shi cari lu dishcljisi festivalu.

Estu anù festivalu s-tsãnu tu trei dzãli. Prota dzuã, Vinjirea, di la sãhatea 20 tu uborlu a Bãsearicãljei "Stã Vinjirea", avu loc cânticlu armãnescu cari multu musheatù lu prezentarã tinirlji cântãtori dit Machedonii shi dit Romãni ca: Pero Tsatsa, Pepi shi Renata, Maria, Maria Gãlãngi, Elena Kapetanovska, Elena Dimitrievska, Kocio Dimitrievski, corlu Nicolae Batsaria di Crushova, corlu di la sutsata folclorica "Stiv Naumov" cari interpretarã shi dauli imnuri (machedoneasca shi armãneasca). Dit Romãni cântarã cunuscutili cântãtoari Zoe Gica, Sirma Granzulea, Zaharitsa, tinira Yeanula Yiorji shi nica ndauã tiniri cântãtoari di Bucureshti shi Custantsa.

Alantã dzuã, Sãmbãtã, eara rezervatã ti poezia armâneascã, la cari eara nsimnatã shi 160 di anji di la amintarea a poetlui Constantin Belemace, cari easti faptu tu hoara Molovishtea. Ndoi tiniri di Bitola shi di Molovishtea dyivãsirã ndauã di poeziili scrisi di Belemace. Cu poezii s-prezentarã shi scriitorlji Vanghel Duna, Brane Stefanovski a oaspitlu di Custantsa, cãnuscutilu scriitor Cola Fudulea s-prezentã cu ndauã poezii shi pãrvulii scrisi di elù.

Dumãnicã tahinima di la sãhatea 11 tu mesi di hoarã Molovishtea avu loc revia di ansambluri di folclor. Loarã parti grupili folcloritsi "Frats Manachia" di Bitola, "Pitu Guli" di Scopia, Grupa folclorica di hoara Logovardi di ninga Bitola, cumù shi grupa folcloricã di Custantsa, Romãni. La festival eara cãlisits shi grupi folcloritsi ditù Gãrtsii, Vãryãrii shi Albanii,

ama nu shtim di cari ispeti nu vinerã la aestu Festival.

Tutù cu tutù, Armãnjli di Bituli shi Molovishtea, iara shi aestu anù puturã s-hãrseascã cu cânticlu, poezia shi folclorlu armãnescu. Avea ma ptsãnã lumi dicãt anjlji tricuts, ama iara aestã manifestatsii fu unã didealihealui sãrbãtoari ti tutã armãnamea.

pr. Sasho Yeranda

Agiocù di vreari

*Tsã grescu-n yisù
noapti di noapti
sh-tini -anghilù i demunù -
nu-nji apãndãseshtsã
sh-mi cãpãieshtsã
pãnã anda hãryia bati
tu geamea a mea...*

*Dzua, agioclu s-adarã dealihea
sh-io ti caftu, sh-tini mi caftsã,
ama cathi unù pi alti cãljiuri
ãshi cheari torlu...*

*Sh-iara noapte-shi yini
cu njili di videlji
sh-io tutù nu potù s-ti vedù...*

*Cãpãitã di ahãnti cãftãri,
tu nã dzuã, somnulù atselù lungulù
va-nji curmã cusuiarea...*

Aura PASHA

EMISII RADIO PRI LIMBA ARMÂNEASCĂ BUCURESHTI SHI SYDNEY

BUCURESHTI

Sectia Aromãnã RRI arom@rri.ro

Emisiili armãneshtsã - oara di vearã - 2004

Di la 28 di Martsu 2004 RRI da 3 emisii pi armãneashti pi undi shcurti sh-pi Internet. Prota emisii di la sihatea 19.00 oara di Bucureshti pi 7135 KHz, daua emisii di la sihatea 21.00 oara di Bucureshti pi 7145 KHz sh-treia emisii di la sihatea 23.00 oara di Bucureshti pi 7145 KHz.

Cafi unã emisii tsãni 30 di minuti.

Vã urãm bunã ascultari!

Sectsia Armanasca - RRI ti emisiili armãnshtsã.

SYDNEY

Programa la radio di Sydney pi limba armãneasca icã macedon-latin - tra s-ducheascã miletsli xeani di iu easti origina di farã a noastã -, s-dutsi cãti unã sihati.

Ahurheashti la oara 4 pm pãnã la 5 pm, cathi Dumãnicã. Programa anchiseashti cu aestã presentari: Aestã programã easti pi limba di macecon-latin. shi s-advagã cu prezentarea ti ethnia a noastã. Di iu easti a nosta origini, ditù cari locuri, ditù Machidunia anticã, azã Grãtsia di nordu, Albania, Bulgaria, Fyrom. Azã arãspãnditã pitù Europa shi lumea tutã. Depoia ahurheashti cu cânticlu Europa, Europa mutrea sh-cãtã noi! cântatù di tinjisitlu patriotù armãnù Gica Godi. Cânticlu Dimãndarea Pãrãnteascã nu-lù ufilisimù. Aflãmù cã easti ligatù cu blãsteami shi nu nã ariseashti (sic!). Dupu aesti s-ahurheashti cu pitritseari a hãbãrlorù di acasa shi pisti amari. Pãnã aua trecu vãrnã 15 di minuti. Depoia nica vãrnù cânticù shi s-ahurheashti cu interviu di la Armãnj di acasa shi pisti amari. Oara di unã sihati nu agiundzi ti unã programã, easti shcurtã. Tsi putets voi di Bucureshti s-adrats ti oara di giunitati di sihati ?

Vã urãmù multu suctsesù la a voasti emisii pi limba pãrinteascã-armãneasca!

Program convenor/producer

Nick Cheaici

Carti alù Iancu Perifan cătră dascalu armânù Iancu Koci

Durutlu a meu Dascal armânù shi tinjisitù oaspi Iancu Koci,

Di multu chiro loaiù Cartea di la tini shi Jurnalili! Ljiartâ-mi câ amânaiù s-tsâ apândâsescu.

Multu bunâ cartea shi Jurnalili. Shi hâbârlî, multu buni. Unù lucru tsi nu mi arisi: Jurnalul easti scosu cu ajutorlu ali Români! Ili di România! Cum, Armânjili ditù Arbinishii, nu potù s-ascoatâ unù Jurnalù? Shi cu cama putsâni frândzâ, a s-hibâ Jurnalul a VOSTU! Di iu pânâ iu, România s-agiutâ Armânjlji ditù Albania? Tsi interesu ascummti ari? Va s-agiutâ, s-agiutâ Armânjlji ditù Români! Cumù ? S-bagâ tu practichii Recomandarea 1333! Shi elji eara tru gruplu a tsilorù (Năstase, Păunescu, shi altsâ Românji) tru amfiteatru cându

sâ zburâ di Recomandarea shi u apârarâ! A, câtse nu u ufilisescu? A, ea România shi tu Români lu-agiutâ Cândruveanu s-ascoatâ unù Jurnal românescu (90%) cu titlu armânescu Dishtiptarea ! Câtse ? Că elji nâ vorù ROMÂNI DE PESTE HOTARE! A nu tsi himù: ARMÂNI. Easti unâ Politică veaclji! Azâ nu treatsi. Europa veadi lucârli altâ turlii: Cafî unù Statù, s-agiutâ Etniili, Miletsili di la elù. Eali lucrează trâ aestu Statù! Shi nu lipseashti s-yinâ unù Statu XENU s-measticâ tru «casa» a lui. Ashi cumù multu ghini li dzâts tini tru Revistâ, la « Tsintsi anji di sculii armâneascu tru Arbinshii!»

Albania lipseashti s-vâ agiutâ, s-ufiliseascâ Recomandarea 1333! Ashi dzâtsi Europa, iu va tra s-intrâ shi Albania! Io, la Adunârli a Armânjlorù di Bucureshti shi Custantsa, iu eramù câlisitu (Cându va ljeau unâ câliseksi shi di la Armânjlji ditù Arbinshii??) lâ dzâshù: Noi nu himù Români de peste Hotare! Va dzâtseari, fârâ fricâ shi fârâ arshini ! Noi himù Armânji, Vlahi, Cutso-Vlahi, Tsintsari, Ciobani ! Ashi himù shi bânâmù di ma multu di 2000 di anji!

Politica tsi u fatsi România nâ dutsi la chireari. Cumù s-dzâts tru Makiduni, tru Gârtsii, tru Vârgârii, tru Arbinshii, tru Români, câ Armânjlji suntu Români de peste Hotare? Europa dzâtsi câ himù Armânji ! Ashi cumù nâ shtimù di ma multu di 2000 di anji !

Cumù s-dzâtsi, câ limba a noastâ nu-i limbâ? Tuts Romanishtsâlji ditù Europa, dzâcù câ himù a dzatsea limbâ NEO LATINA cu Franceza, cu Spaniola, cu Portugheza, cu Italiana, cu Provansala, cu Româna, etc., etc.

Câ s-aproachi ma multu di Româna, easti normal. Himù ma aproapea di elji dicâtù di Spaniolji, ili alantsâ.

Vlahi, dzâtsea Ghirmanjlji la tuti miletsli tsi azbura limba latinâ. Tsintsari nâ dzâcù Slavljji: SIN-TSAR , hilji di Vâsilje. Elji vorù ca sh-noi s-himù vintsi tru locurili a noasti, cu Vâsiljelu Aurelian, cându s-trapsi din Dacia , la anlu 273, ashî cumù suntu vintsi shi elji la anlu 600! A, noi himù tru locurili a noasti di «Cându s-apreasi Eta «Ashi-nji dzâtsea Profesoara di la Universitate di Belgrad, Fanula Papazoglu, Armânâ di Bitolia, cându vini Paris, câlisitâ di Frantsa la Sorbona, iu u featsirâ Dr. Honoris Causa trâ cârtsâli a ljei di Istoriei shi Arheologii!

Italieanjli, cându câlcarâ Gârtsia shi Arbinshia tru anlu 1940, shi lji-aflarâ a noshtsâ, lâ dzâtsea: Frateli Perduti!

Românjlji, cându vrurâ s-nâ "agiutâ" nâ featsirâ ditù sculiili armâneshtsâ di Târnova shi Magarova, sculii româneshstâ. Loarâ ficiori armânji shi-lji dusirâ Bucureshti sâlji facâ dascalji trâ limba românâ: Shcoala di la Sfintsii Apostoli!

Shi lji-ampârtsârâ a noshtsâ: Grecomanji shi Românji. Shi s-vâtâma frati cu frati, tru mushatili a noasti Hori Armâneshtsâ! Shi iara

cându vru s-nâ agiutâ la anlu 1913, ampârtsârâ Makidunia a noastâ la Grets, la Vâryari, la Sârghii shi la Arbineshi shi mârliji oamînji a noshtsâ alâga la Londra shi Paris, tra s-facâ unù Statù Armâno-Albanezù!

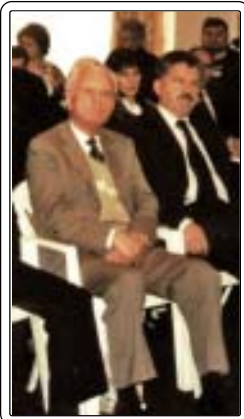
Shi alantâ oarâ tsi vru s-nâ agiutâ nâ lo emigrantsâ tru Români shi nâ adusi Dobrogea, Cadrilater s-vigliemù gârntsa cu Vâryâria, iu nâ vâtâma comitagilji vâryari shi iu Românjlji nu vrea s-ducâ. Shi cându, cu multu pidimo, putumù s-nâ adrâmù unâ fuljeauâ, unâ dikueni nâ mutarâ shi nâ dusirâ tru alantâ Dobroge, iu murea a noshtsâ di malarii, ca mushtili. Shi cându vinirâ comunishtsâlji n-avina ca pi ljepuri shi avea umplutâ hâpsili cu a noshtsâ. Mari prucuchii avumù cu Emigrarea!

Albania aestâ caftâ s-vâ agiutâ România, cu sârmi. Shi poati s-dzâcâ: Voi hits Românji, ari cari s-vâ agiutâ – România. Shi mâni, pâimâni, s-vâ pingâ s-eimigrats tru Români! A noshtsâ emigrarâ tru Români, câ cu mpârtsârea a Makiduniiljei shi cu nauli Gârntsi tsi s-featsirâ nu mata s-bâna. Cafî toamnâ shi prumuvearâ, cu tutiputa a lorù shi cu cârvânjlji a lorù, pâltea tra s-treacâ gârntsa. Tru chirolu a Turcului, eara DOMNJI pi Balkanu!

Earam tru anlu 1992 Tirana, la voi cu ma multsâ Armânji: Vasili Barba, Cândruveanu, Teju Paris cu ficiorlu a lui shi altsâ Armânji. Shi nâ câlisi d-l Micu, Ambasadorlu ali Români la Tirana. Io prota oarâ bâgamù cicioarli la unâ Ambasadâ Comunistâ; (Tsi nu fatsi omlu tri Armânami !) Shi nâ deadi s-videmù unâ Casetâ Video, cu unâ multu mushatâ Serbari adratâ di Armânjlji a noshtsâ di Curceaua: Stranjili, Cântitsili, Giocurli, multu di multu mushati. Shi nâ antreabâ d-l Micu: Frumos, ce zicetsi ? Shi dzâcu mini : Foarte frumos ! Am o întrebarea sâ vâ pun: - atsi vorbit la urmâ, în ce limbâ le-atsi vorbit? Eu nu am întseles nimic. Pâi, le-am vorbit în Albanezâ! spuni d-l Amasador!

– Io : Cum în Albanezâ sâ le vorbeascâ Ambasadorul României la Aromâni noshtri din Albania? Trebuia sâ le vorbitsi în Românâ. Dar nu o întseleg ei, spune

d-l Micu. Atunci sã le vorbeatsi în Aromânã! Dar nu o shtiu eu, nã spuni d-l Ambasador. Shi io mi aplecù câtrã Cãndro-veanu, shi-lji dzãcu pi agalea, s-nu avdã alantsã: Anveatsã tsi lipseashti, ditu aestã muabeti. Vedu shi tora, cã nu avdzã shi elu shi nu anvitsã tsiva, tinji-sitlu armânù Cãndroveanu!

Iancu Perifa shi Mita Papuli la Simpozionlu Bana Armâneascã - 2004

Da România bursi la Armânji, da shi la Grets shi la Albanezi shi la Arabi shi la Africanji (ashi s-dãdea shi tu chirolu alù Ceauseascu), da shi la Vãrgari. Ashi da shi Frantsa, shi Italia shi Anglia, shi America, etc. Shi aeshtsã studentsã, dupu tsi-shi facù diploma, s-toarnã acasã shi facù cunuscutã vãsilia iu anvitsarã shi agiutã la interesili a Statlui iu anvitsarã shi iu avurã bursi. Mash a noshtsã nu s-toarnã shi nu s-turna shi altã oarã, shi mamili a noasti va blastimã shi tora cumù blãstima shi altã oarã:

*Foclu s-u ardã atsea Vlãhii,
Iu s-duc gionji tru ilikii,
Ankisescu ficiorlii s-inã acasã,
Esu Vlahuti shi nu-lji alasã!*

Shi aesti ndoauã vreamù s-tsã spunù tora di oarã. Ficiorlji anveatsã-lji limba armâneascã. Shi atselji tsi va s-ducã tru Români, va anveatsã aclo limba românã ashì cum shi alantsã xenji studentsã. Ashi facù shi atselji tsi yinù Frantsa, aoa anveatsã limba francezã, cum feciù shi mini cându vinjiù Fratsa. Shi poati cã nu tuts ficiorlii di la sculia a ta va s-ducã tru Români. Ca mâni, Albania va s-intrã shi ea tru Europa shi atumtsea va s-aibã alti ifculii. Voi nu avetsi lipsã di Cãrtsi romãneshtsã!

Maca vorù Românlji s-vã agiutã cu cãrtsã s-vã pitreacã Cãrtsãli armãneshtsã, tsi lipseashti s-li facã tri ficiorli armânji ditù România, cumù dzãtsi Recomandarea. Umplurã Biblioteca di la Bãsearica di Bitolia cu cãrtsã romãneshtsã, adusi nji-si pari di Cãndroveanu! Cã dupu elù, noi nu himù Armânji, noi himù Români de peste Hotare. Ficiorlji a tãi, la sculia a ta, s-anveatsã limba noastã: Limba easti suflitlu la unã mileti, chiru limba, chiremù shi noi ca mileti, ca Armânji!

Frate Iancu, merçi tri urãrli tri 80 di anji a mei. Dzã-lã shi la atselji di la Jurnalù: Vangheli SHUNDI, Robert CIOLAKU shi Iani GUSHO! Facù

multu bunù lucru! Cartea aestã dã-lu shi a lorù. Easti ghini s-u bagã shi tru jurnal, ca opinia a Prezidentului a Armãnjlorù di Frantsa di la Sutsata TRÂ ARMÂNAMI! Nu lipseashti s-hibã shi elji pi idyea minduiri! Cu multã vreami tri lucrulu tsi-lù fãtsets atseia. Shi di aoa shi ninti s-vã hibã lucrulu AMBAR shi s-Lu pãlcãrsimù Atselu di Analtu, Dumnidzã, s-mutreascã shi câtrã noi, ashì cum u cãnta multu

mushatù marli shi talentatlu a nostu poetù GODI tru Europã, Europã!

Iancu Perifan

Paris, 21-li di Sumedru - 2004

Durute Tacu,

Ti tsi tsã-nyrapsescu tora. Am una idhei! Tora anyrapsescu un articol ti Dumba shi ashì ãnj ticni s-adrãmù tsiva. Anlu tsi yini va s-umplã 175 di anj di-anda si-amintã Nikolaus Dumba. Mindueamù cã poati nu easti arãu s-adrãmù una soi di "Anlu Dumba". Poati tuti manifestãrli armãneshtsã tu 2005 sã s-facã sumù numa Dumba (ti paradhigmã la "Premiili Bana Armâneascã" sã zburãshstã sh-ti Dumba). Deapoia minduiamù cã ti Pashtili ortodoxu ma s-hibã di adrãmù unã priimnari Bucureshti-Budapesta-Viena...-Bucureshti poati ca putem s-dzãtsemù cã u fãtsemù (cu tuti cã va s-hibã privatã, dimi cathi unù ãshi pãlteashti calea, casa, measa... cumù eramù tu Gãrtsii) cu furnjia a yiurtuseariljei Dumba. Aua (Viena) va neamù la mirmintsã, la Dumba, putemù aclo s-aprindemù unã tsearã, s-alãsãmù unã lilici, s-neamù la palatea a lui (tsi easti dip tu chendru) shi poati adrãmù sh-ca unã turlii di "andamusi" cu aestã thema. Minduescu la tsiva niheam ma mari aua, ama nica nu amù tsiva susto. Tsi dzats di idheia aesta? Nu-nj pari greu ti adrari shi ishimù niheam tu miydani. Minduia-u shi dzã-nji!

Ancljinaciunij sh-di la Thodi (shi sigura ca sh-di la mini)!

Marilena KAHL

URMINII SHI PÂRÂCÂLSIRI

Ti atselji tsi pitrecù articoli ta s-hibã publicati tu revista "Bana Armâneascã"

Articolulù lipseashti:

1. S-hibã ãnyrãpsitù pri limba armâneascã;
2. S-aibã tematicã armâneascã;
3. S-hibã ãnyrãpsitù pi nai multu doauã paginji di computerù, 4 paginji la machina di ãnyrãpseari icã 6 paginji anyrãpsiti di mânã;
4. S-ufiliseascã grafia a revistãljei "Bana Armâneascã";
5. Materialili niufilisiti nu s-pitreçù nãpoi;
6. S-hibã ãnyrãpsitù cu zboarã tsi s-aflã tu dictsiionarlu alù Tache Papahagi;
7. S-nu hibã pitricutù sh-la alti revisti;
8. Sartsina, borgea icã apãndãsirea ti articolulù publicatù ãlji cadi a autorlui.

Redactsia

"Bana Armâneascã"

Andamusea di Moscopolea

Tu 3-4-li di Alunar s-tsãnu Moscopoli andamusa a Armãnjlorù ditù Arbinishii. La aestu e v e n i m e n t u

culturalù vinirã multi sutsati di Aramãnji ditù tutã Arbinishia. Caplu a ishtiljei adunari eara Prezidentulù a Armãnjlorù shi deputatù tu Consilulu ali Arbinishii d-lù Kristo Goci. Seara, tu 3 di Alunarù, Curciaua, grupili artistitsi di Arghirocastro, Cavalja, Corciaua shi Nicia ali Pogradetsi, deadirã unù program cu cãntitsi shi jocuri pi limba armâneascã. Tu aestã harauã eara shi Vicepresidenta a Armãnjlorù ditù Gãrtsii cu niscãntsã oaspits. Di Arghirocastro dusimù unù grupù di tiniri shcolari nviscuts cu stranji mushati fãrshiroteshti tsi cada n-trochiu tu tutã Curciaua. Alantã dzuã neasimù Moscopoli. Moscopolea s-ari alãxità multu. Aclo s-facu hoteluri, casi mushati. Dupu 5 anj dzãcu cã Moscopola va si facã ma mushatã. Tricumù unã dzuã cu cãntits shi giocãri. Tinirlji di Arghirocastro, tsi u zburãscu limba armâneascã multu, multu ghini au sivdai tsi ma nclo s-easã tu bilocari iu suntu Armãnji ti contserturi.

Cu vreami armâneascã,

Spiro Poci.

Ună parti ditù membrilji a pareilorù folcloritsi armăneshtsã di Rachitova “Cânticlu a nostu”, cumândusitã di Nicola Ianev Cioli, Ansamblu di folclorù di Peshtera – “Steauã”, Ansamblu “Pântâna” ditù hoara Dorcova, cumândusitù di Iorghî al Gushi , tsi loarã parti la Festivalu Folcloric armănescu di Velingrad – hotel Panorama, shi-lji mâyipsirã spectatorlji cu cânticlu sh-cu gioclu a lorù.

Foto: Tacu Piceava